

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

HET BETREKKEN VAN DE RECHTER BIJ DE TENUITVOERLEGGING VAN DE VRIJHEIDSTRAF.

Rede uitgesproken door procureur-generaal J. Matthijs op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent op 2 september 1974

1. Het is een gemeenplaats te herhalen dat, op economisch, technisch, sociaal en ethisch gebied, en dus ook in het domein van het recht, van de rechtspleging en van de rechtsbedeling, wij niet de loutere toeschouwers of getuigen, maar de acteurs zijn van een echte omwenteling, die evenwel nog maar in haar beginstadium verkeert.

Midden in haar huidige gisting, die onvermijdelijk tot een zekere ontredding leidt, behoren de juristen nochtans het hoofd koel te houden, en, plichtbewust, de nieuwe gedachtenstromingen, zonder verder talmen, met geboden realisme op te vangen en te assimileren, vervolgens te schaven, te verbeteren, te volmaken en te verfijnen.

Deze door de rechtsdoctrine, en in de eerste plaats door alle rechtspractici te vervullen belangrijke opdracht, die door Prof. Mr. Ridder RENÉ VICTOR, op het zesentwintigste Vlaams wetenschappelijk rechtscongres, ingericht te Gent, op 18 mei 1974, door de Vlaamse Juristenvereniging, in zó bijzonder rake bewoordingen werd beklemtoond¹, doelt niet enkel op de hervormingen die onlangs in onze rechterlijke organisatie en bevoegdheid, in onze burgerlijke rechtspleging, of in ons personen-, familie- en jeugdrecht, tijdens de jongste jaren gehuldigd werden, en die wellicht eerlang ook in ons huwelijksvermogenrecht zullen worden ingevoerd.

De Nederlandse Minister van Justitie VAN AGT verklaarde nog onlangs: "Het recht is in deze tijd geen rustig bezit meer. De kritiek op onze maatschappij

heeft zich ook gekeerd tegen het in deze maatschappij functionerende recht".

En hierbij had hij ook vooral de *penale wetenschappen* op het oog.

Het geldt inderdaad een onweerlegbaar feit dat de thans door het strafrecht, de criminologie, de penologie en de penitentiaire wetenschap en sociologie bereikte evolutie de noodzakelijkheid oplegt ons ernstig en dringend te bezinnen over de schijnbaar best gepaste en adequate oplossing van verscheidene problemen, die de delinquentie en haar beteugeling doen rijzen, nu de drang naar het structureren van 's mensen gedragingen in al hun uitingen een der kenmerken is van onze tijd, en dientengevolge, meer bepaald in het strafrecht, "aan de ene kant meer en meer getwijfeld wordt aan de *zin van de straf*, en wij, aan de andere kant, dagelijks geconfronteerd worden met een misdadigheid die steeds zwaardere vormen aanneemt: hold-ups, bomaanslagen, kaping van vliegtuigen en de afschuwelijke praktijken der gijzeling van onschuldige slachtoffers, het weze uit roofzucht of uit politiek terrorisme"².

2. Er hoeft hiér niet meer te worden uitgeweid over de vaststelling dat, indien ons Strafwetboek, toen het bijna honderd en zeven jaar geeden in werking trad³, als een beslissende stap beschouwd werd naar humanisering van de strafwet en naar tempering van haar

² *Idem*, 2362 en 2363. Zie ook: Procureur-Generaal V. Van Honsté, "Bedenkingen over de bestrijding van de zware misdadigheid", rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Brussel, op 1 september 1972, *R.W.*, 1972-73, 241 en volgende.

³ Het Strafwetboek trad in werking op 15 oktober 1867.

¹ Openings toespraak, *R.W.*, 1973-74, 2362.

strengheid⁴, en, sindsdien, *op het eerste gezicht*, zijn algemene structuur, zijn grondbeginselen zomede zijn principes van juridische techniek op merkwaardige wijze weerstand hebben geboden aan de tand des tijds⁵, dit wetboek nochtans geen enkele belangstelling

⁴ Zie daarover meer in ADOLPHE PRINS, *Science pénale et droit positif*, 1899, blz. 33, nr. 60, Procureur-Generaal en Prof. JEAN CONSTANT, "A propos d'un centenaire", rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Luik van 1 september 1967, *R.D.P.*, 1967-68, 87-113; Prof. Ridder BRAAS, ere-rector van de Rijksuniversiteit Luik, "A propos du Code de 1867 - Etat du droit répressif en Belgique" in *Commémoration du Centenaire du Code Pénal belge*, "Congrès et Colloques de l'Université de Liège", Luik, 1968, B.47, blz. 23 tot 36.

De waarde van ons strafwetboek van 1867, en de gunst die het heeft genoten, worden bewezen door de vaststelling dat verscheidene buitenlandse wetgevingen zich door dit wetboek lieten inspireren en er een model gevonden hebben. Men raadplege in dat verband: MARC ANCEL, raadsheer in het Hof van Cassatie van Frankrijk, "Réflexions d'un pénaliste étranger sur le Code pénal de 1867", *R.D.P.*, 1967-68, 115-129, alsook de verslagen uitgebracht tijdens het internationaal colloquium, ingericht door de Rijksuniversiteit Luik op 2 en 3 juni 1967, ter gelegenheid van de honderdste verjaaring van ons Strafwetboek, *loc. cit.*, en o.m. de bijdrage van de h. A. HUSS, Procureur-Generaal te Luxemburg, "La réception du Code pénal belge par le Grand-Duché de Luxembourg et sa répercussion sur la vie juridique et judiciaire".

⁵ Prof. PAUL CORNIL, "Het strafrecht en de behandeling van de delinquenten in België. Recente ontwikkeling", *Bull. Bestuur Strafinrichtingen*, 1967, juli-augustus, blz. 173; Prof. PAUL CORNIL, "Considérations sur l'actualité du Code pénal belge de 1867", *R.D.P.*, 1967-68, 327-333.

Bij een vlugge rondgang doorheen de eerste honderd artikelen van het Strafwetboek kan men vaststellen dat er *amper een twintigtal* zijn die zich niet meer voordoen zoals in 1867. Tussen die bepalingen zijn er acht die betrekking hadden op de straf van het plaatsn van de veroordeelde onder het bijzonder toezicht van de politie, opgeheven door de Wet van 9 april 1930 op de verdediging van de maatschappij tegen de abnormalen en zes die de beschuldigde of de beklagde betroffen van minder dan 16 jaar oud op het ogenblik van het plegen der strafbare feiten, en de doofstomme, bepalingen opgeheven door de Wet van 15 mei 1912 op de kindbescherming en door voormelde Wet van 9 april 1930. De *artt. 80 tot 82* betreffende de verzachtende omstandigheden werden gewijzigd eerst bij de Wet van 23 augustus 1919, vervolgens bij de Wet van 14 mei 1937 ten einde aan de rechter de macht te verlenen de door de wet bepaalde straffen in meer ruime mate te kunnen verzachten. Blijft tenslotte nog *artikel 22* dat de wettelijke onbekwaamheid van de veroordeelde tot een criminele straf decreeteert en hem de bekwaamheid ontnemt om zijn goederen te beheren en erover te beschikken, behalve bij testament, uitzondering die eerst door de Wet van 11 januari 1954 uitgebreid werd tot het beschikken bij huwelijksovereenkomst.

En daarmee is de opsomming reeds gesloten! Want de bepalingen betreffende de strafbare poging, de herhaling, de samenloop van misdrijven, en de strafbare deelneming, zijn ongewijzigd gebleven, behalve, wat de laatste betreft, de vervanging van het vijfde lid in art. 66 door de Wet van 25 maart 1891, gewijzigd bij art. 1, I, der Wet van 28 juli 1934.

Voorts is er nog steeds slechts sprake in dit Boek I van *straffen* en van de andere veroordelingen, zoals *teruggave*, *schadeloosstelling* en *lijfswang*. De veiligheidsmaatregelen zijn er volstrekt onbekend. En wát dan nog gezegd van de

verleende aan de persoon van de mens. Diens oneindige diversiteit werd er vlakaf genegeerd; slechts rationele pulsies werden hem erkend, waardoor hij in staat werd geacht alle opties te nemen, in het bijzonder tussen goed en kwaad.

Op grond van zulkdanige *loutere geestesoptiek*, heeft ons Strafwetboek er zich dan ook toe beperkt de misdadige en delictueuse gedragingen te omschrijven en er straffen op toe en aan te passen, herleid, - en dan nog ogenschijnlijk -, tot verschillende types van vrijheidsberoving zonder penologische inhoud, of tot geldboeten, het geheel zijnde aangemerkt door een zeker gebrek aan verbeelding.

Onder verscheidene benamingen, - gevangenisstraf, opsluiting, dwangarbeid of hechtenis -, was de vrijheidsbeneming, af en toe gekruid door morele raadgevingen en aansporingen tot betere gedraging in de toekomst, het stramien van de strijd tegen de misdadigheid, terwijl dit geheel van goede bedoelingen, waaraan de wetgever van 1867 tegelijkertijd hoedanigheden toekennde van sociale bescherming en van individuele reclassering, door geen enkele structuur geschraagd was.

Hoe kon trouwens anders in een tijd dat de wetenschap slechts bitter weinig gegevens over de mens kon verschaffen, en dat de wetenschappelijke waarneming van het ingewikkeld en wisselvallig sociaal fenomeen, waarin hij geïntegreerd is, nog onbekend was.

Derhalve waren in dit systeem, buiten het geval van de krankzinnige volledig beroofd van oordeel des onderscheids, - die het Strafwetboek trouwens uit het toepassingsgebied van zijn bepalingen zorgvuldig heeft uitgesloten -, al de andere volwassenen, beschouwd als vrij, normaal en gelijk in rechten en dus gelijk in verantwoordelijkheden⁶, onderworpen aan dezelfde straffen wanneer zij dezelfde daden hadden gepleegd. Verder werd ook geen onderscheid gemaakt tussen degenen die al de voordelen van het maatschappelijk leven genoten en de economisch zwakkeren, noch tussen de individuele oorzaken van verval of bederf en de *sociale* achtergrond van de delinquent, evenmin tussen de *collectieve* factoren o.m. de invloed van het milieu waarin het strafbaar feit gepleegd werd. Het *verleden*, het *tegenwoordige*, en de *toekomst* van ieder

rechtvaardigings- en verschoningsgronden, die het voorwerp uitmaken van onvolledige bepalingen, bovendien verspreid doorheen gans het Strafwetboek, en waarvoor er geen enkel institutioneel regime bestaat (Zie: Prof. en ere-Procureur-generaal HERMANN BECKAERT, *Algemene Theorie van de verschoning in het strafrecht*", 1958, De Sikkel, Antwerpen).

⁶ Over de ontwikkeling van het begrip van de penale verantwoordelijkheid, raadplege men o.m.: *La responsabilité pénale*, werkzaamheden van het colloquium van strafrechtelijke wijsbegeerte te Straatsburg, Dalloz, 1961; GRAVEN, "L'évolution de la notion de responsabilité pénale et ses effets", *Rev. Int. Crim. et Pol. technique*, 1964, nr. 3, blz. 178 en volg.; CL. DE BRIEY, *La participation judiciaire à l'exécution des sentences pénales*, 1968, Inleiding, Sectie 2, blz. 18 tot en met 23.

delinquent werden in één en dezelfde molen van *abstracte* voorstellingen gemalen⁷.

3. Dat echter, tijdens de sindsdien verstreken eeuw en vooral gedurende de vijftig jongste jaren, met de snelle vorderingen van de humane, sociale en medische wetenschappen, en onder hun beslissende impuls, de steeds meer uitgediepte kennis van de mens in het repressief proces is doorgedrongen, zodat aldus ons positief strafrecht een sterke evolutie heeft ondergaan, dient hier amper te worden onderstreept. Doch deze ontwikkeling gebeurde hoofdzakelijk door middel van *bijzondere*, evenwel niet in ons Strafwetboek geïntegreerde wetten.

Om mij te beperken tot de meest kenschetsende, kan hier b.v. herinnerd worden :

1° aan de *Wet van 31 mei 1888* tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling en de voorwaardelijke veroordeling in ons strafstelsel, wet sindsdien herhaaldelijk gewijzigd o.m. door die van *14 november 1947*, en vervangen, althans wat de voorwaardelijke veroordeling betreft, door de *Wet van 29 juni 1964* betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie ;

2° vervolgens aan de *Wetten van 23 augustus 1919, 14 mei 1937 en 19 maart 1956*, die de bepalingen van de *Wet van 4 oktober 1867* op de verzachtende omstandigheden grondig hebben gewijzigd en aldus de mogelijkheid tot correctionalisering van misdaden door het onderzoeksgerecht in aanzienlijke mate hebben verruimd.

3° Moet voorts nog op het doortastend belang worden gewezen van de *Wet op de kindbescherming van 15 mei 1912*, vernieuwd en grotendeels vervangen door de *Wet jeugdbescherming van 8 april 1965* ?

4° Op de *Wet van 9 april 1930*, vervangen door die van *1 juli 1964*, tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers ?

5° Tenslotte op de reeds vermelde *Wet van 29 juni 1964*, waardoor het door het Strafwetboek vastgesteld beperkt stelsel van vrijheids- en pecuniaire straffen een fundamentele wijziging heeft ondergaan, nu, in dat domein, aan de strafrechter een buitengewoon uitgebreide waaier van maatregelen ter beschikking werd gesteld, en waarmede, ingeval de wettelijke voorwaarden vervuld zijn, hem door de uitspraak van de louter opschorting van de veroordeling tot straf, ofwel van de probatieopschorting, ofwel van het louter uitstel van tenuitvoerlegging van de straf, of nog van het uitstel mits met probatievoorwaarden, de mogelijkheid wordt verstrekt de straf aan het hem voorgeled geval aan te passen en aldus *individualisering* te bevor-

deren van de op de normale volwassenen toepasselijke strafsancities⁸ ?

4. Buiten de herinnering aan deze enkele essentiële wetgevende hervormingen, zou dan nog heel wat kunnen uitgeweid worden over, aan de ene kant, het *regime zelf van de straffen*, zoals het in ons Strafwetboek, hoofdstuk II van Boek I, artikelen 7 tot 50 (nagenoeg de helft van de bepalingen van dit eerste Boek), werd neergelegd, en aan de andere kant, de buitengewone en tevens merkwaardige ontwikkeling, die, dank zij de vooruitstrevende opvattingen en de vindingrijkheid van de Administratie der Strafinrichtingen, zich in het *penitair recht op para-legale wijze* heeft voorgedaan.

Met de jaren is men er steeds meer afgeweken van de *wettelijke* classificering volgens de *aard* en de *duur* van de door het Strafwetboek gestelde straffen, om dit systeem geleidelijk te vervangen door een *rangschikking van de veroordeelden* naar hun *individuele karakteriële kenmerken en eigenschappen*, met het oog op een *aangepaste behandeling* en ten einde, op het moreel en professioneel vlak, te trachten de leemten of onvolmaaktheden aan te vullen, waardoor de veroordeelde tot de delinquentie geleid werd⁹.

⁸ Zie in dat verband : Advocaat-Generaal en Prof. RAYMOND CHARLES, PIERRE VAN DROOGHENBROECK en PAUL MARCHAND, "L'application de la loi du 29 juin 1964 concernant la suspension, le sursis et la probation, depuis son entrée en vigueur fixée au 1er septembre 1964", *R.D.P.*, 1967-68, 159-182, en de in fine vermelde bibliographie ; Advocaat-Generaal en Prof. RAYMOND CHARLES en P. VAN DROOGHENBROECK, *R.P.D.B.*, Tw. *Suspension, Sursis en Probation* ; J.Y. DAUTRICOURT : "Le rôle de la probation dans le traitement des délinquants en Belgique", *Rev. Dr. pén. et crim.*, 1969-70, 521-574.

Zonder hier een *persoonlijke* appreciatie te willen uitbrengen over de wijze waarop de *Wet van 29 juni 1964* in de praktijk wordt toegepast en over de zakelijke resultaten ervan, meen ik toch te moeten betreuren dat de wetgever, terwijl hij de beoordelingsmacht van de strafrechter bij de keuze van de strafsancie heeft weten te verruimen, hem nochtans niet het recht heeft verleend om een eigenlijke vrijheidsstraf te kunnen vervangen door een sanctie van *loutere vrijheidsbeperking*, in het geval waarin deze laatste voldoende mocht blijken. Denken we o.m. aan art. 87 van het Deense Strafwetboek en aan het nieuwe Portugese Strafwetboek, waar aan de strafrechter de mogelijkheid wordt verschaft *enkel* het verbod op te leggen om een bepaalde activiteit of functie uit te oefenen, wanneer, in verband met het gepleegd misdrijf, de hoofdstraf geen bepaald maximum mocht overschrijden.

⁹ Op de in 1867 door EDOUARD DUCPETIAUX aangevangen en doorgevoerde hervorming die geleid heeft tot de cellulaire *afzondering* van de veroordeelde om aldus te beantwoorden aan de neo-klassieke opvatting van ons Strafwetboek, volgt, na de eerste wereldoorlog 1914-1918, de hervorming ingezet door de Minister van Justitie EMILE VANDERVELDE en Dr. LOUIS VERVAECK, beïnvloed door de theorieën van LOMBROSO. Gegronde op het *individueel onderzoek* van de opgesloten veroordeelden, geeft die nieuwe oriëntering in 1920 aanleiding tot de oprichting en de systematische inrichting van de "Dienst voor penitentiaire anthropologie". Hieruit zullen volgen : de opsporing naar de geestesabnormalen, de oprichting van psychiatrische afdelingen, en vervolgens,

⁷ In verband met deze vaststellingen, die ook gelden voor het Frans Strafwetboek, zie men het merkwaardig verslag van Prof. G. LEVASSEUR, "La modernisation du Code pénal", in *Gaz. du Palais*, 1972, nrs. 180-181, 28 en 29 juni, blz. 2 tot 4.

De kloof tussen de teksten en de werkelijkheid is heden ten dage zo wijd geworden en de grens tussen institutionele en niet-institutionele behandeling van de veroordeelden zodanig vervaagd¹⁰, dat een buitenlan-

vanaf 1930, van inrichtingen van sociaal verweer. De anthropologische onderzoeksmethode t.o.v. de gevangenen neemt uitbreiding: een maatschappelijke enquête vult het individueel onderzoek aan, terwijl, in dat verband, gespecialiseerde strafinrichtingen bepaalde categorieën veroordeelden ontvingen: schoolgevangenen, afdelingen voor lichamelijke- of geesteszwakken, gevangenen-sanatoria; later, inrichtingen voor primaire veroordeelden en daartegenover voor recidivisten, open en half-open inrichtingen, afdelingen voor veroordeelden wegens niet opzettelijk gepleegde misdrijven. Zie hierover meer in de bijdrage van Prof. PAUL CORNIL, "Het strafrecht en de behandeling van de delinquenten in België. Recente ontwikkelingen", *op. cit.* in voetnoot 5, blz. 187 tot 192; Procureur-Generaal en Prof. emeritus JEAN CONSTANT, *Traité élémentaire de Droit pénal*, II, uitg. 1965, blz. 647 tot 717; Prof. J. DUPRÉEL, toenmalig Directeur-Generaal van de Administratie der Strafinrichtingen, "Le Système Pénitentiaire", in *Cinquante ans d'Histoire du Dr. Pén. en Belgique dans la R.D.P.*, R.D.P. Herdenkingsboek van 1957, blz. 151 tot 171.

Aan de andere kant stellen de uitvoeringsmodaliteiten van de gevangenisstraffen van korte duur, waarvan het aantal vrij hoog ligt en met de toepassing van het gedeeltelijk uitsel voorzien door de probatiewet van 29 juni 1964 nog vermeerdert, moeilijke problemen; de gevolgen van deze opsluitingen van korte duur zijn vaak buiten verhouding tot de ernst van het gepleegd misdrijf, want het verlies van het inkomen gedurende de gevangenhouding weegt soms zeer zwaar op het bestaan van het gezin, terwijl het niet zelden gebeurt dat de gedetineerde, wegens zijn afwezigheid, door zijn werkgever uit zijn betrekking ontslagen wordt. Om deze bezwaren te keer te gaan, heeft het Penitentiair Bestuur sedert februari 1963 naar het voorbeeld van West-Duitsland de twee gekende uitvoeringswijzen voor gevangenisstraffen van korte duur gehuldigd en, met medewerking van de parketten, ingericht: de beperkte hechtenis, thans uitgebreid tot de gevangenisstraffen die zes maanden niet te boven gaan; het parallel stelsel van de halve-vrijheid, en de weekeindarresten. (Zie desaanvaande: Procureur-Generaal G. POTVIN, "Les arrêts de fin de semaine, nouveau mode d'exécution des courtes peines d'emprisonnement", *J.T.*, 1961, 497-500; Prof. PAUL CORNIL: "Een Belgisch penitentiair experiment: de weekeind-arresten en de beperkte hechtenis", *Bull. Bestuur Strafinr.*, 1963, 111-112; J. HERREMAN: "Weekeindarresten en beperkte hechtenis", *Bull. Bestuur Strafinr.*, 1964, 129-148 Vlg. H.L. RAUSCH, *The Halfway House Movement. A search for sanity*, New-York, Appleton Cent. Crofts, 1968, 247 blz.).

¹⁰ Het gaat zó ver dat, - hoe verbazend en onthutsend dit ook moge klinken in een tijd waar de te beschermen gemeenschap door een met de dag toenemende zware en georganiseerde misdadigheid in gevaar wordt gebracht -, "de gevangenis zelf in vraag is gesteld en volgens vele deskundigen niet meer het belangrijkste element uitmaakt bij het optreden tegen de misdadigheid" (CHRISTIAN ELIAERTS: "De Minima Regels voor de behandeling van gedetineerden en nieuwe opvattingen in de penologie", *R.W.*, 1972-73, 1369, *Bull. Bestuur Strafinr.*, 1974, januari-februari, blz. 29, met verwijzing naar het "Rapport du Groupe Consultatif des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants", Genève, 1968, UNO-Doc ST/SOA/91, blz. 24 en 25). Men raadplege ook de drie resoluties die op 13 april 1973 en 26 september 1973 tijdens de vergadering van de afgevaardigden van de Ministers in het Ministercomité van

der, die vandaag zich het regime van de straffen in België zou gaan voorstellen enkel door inzage van de desbetreffende bepalingen van Boek I van ons Strafwetboek, en op grond daarvan een rechtsvergelijkende studie zou schrijven, beslist een vrij potsierlijk beeld zou ophangen van de strafrechtelijke betuiging in ons land¹¹.

En het behoeft zeker geen betoog dat van hun kant de auteurs van het Strafwetboek van 1867 enkel reeds in dié essentiële wetgevende hervormingen en in die penitentiaire evolutie geenszins nog iets zouden kunnen herkennen van het logisch uitwerksel der opvattingen en principes die zij hadden vastgesteld om het doel van de straffen en de duur van de toepasselijke strafsanctie te bepalen¹².

5. Vóór de hierboven vermelde hervormingen, was, onder het stelsel van het wetboek van 1867, berechten, veroordelen en straffen hoofdzakelijk een abstract werk: om rechtvaardig te zijn, gelijk voor iedereen, - "gelijke monniken, gelijke kappen" zegt het spreekwoord -, moest de strafrechtsprekende functie de toepassing zijn van een algemene regel, uitgeoefend door een naamloze rechter t.o.v. iemand die niet te onderscheiden viel van zijn medemensen, te midden van sociale stromingen, gistingen en woelingen, welke moedwillig werden miskend. Aldus opgevat moest het optreden van de strafrechter voor de veroordeelde onvermijdelijk niets anders betekenen dan zijn sociale ontwrichting, die bij hem noodzakelijk een gevoel van breuk opwekte en hem de wanhoop moest aanjagen van elke bijstand door zij evennaaste¹³.

de Raad van Europa aangenomen werden inzake Criminologie, alsmede de commentaar die het tijdschrift *Europa Nieuws* hieraan gewijd heeft in zijn nummer 4/1973, in *Bull. Bestuur Strafinr.*, 1974, 124-133, alsook in *Rev. Pénitentiaire et de Dr. Pén.*, 1973, 375-396.

De h. E. SWINNEN, directeur van de gevangenis te Dendermonde, verspreide zelfs onlangs de idee van de *therapeutische vrijheid* als alternatief van de vrijheidsstraf (zie zijn bijdrage in *Bull. Bestuur Strafinr.*, 1974, 115-123). Zie ook: MARC KUNSTLÉ en CLAUDE VINCENT, *Le crépuscule des prisons*, 1972, Parijs, Julliard, 283 blz.).

Wat Nederland betreft raadplege men: Prof. J.M. VAN BEMMELEN, *Ons Strafrecht - 2 - Het Penitentiaire Recht*, tweede druk, 1973, Groningen, Tjeenk Willink.

¹¹ Prof. PAUL CORNIL, "Considérations sur l'actualité du Code pénal belge de 1867", *R.D.P.*, 1967-68, 330.

¹² Men leze in dat verband de bijdrage van substituutprocureur-generaal en Prof. JULES D'HAENENS in het onlangs door de Vlaamse Conferentie der Balie van Gent uitgegeven *Gedenkboek*: "Honderd jaar strafrecht - Een kijk op het verleden en een blik in de toekomst", blz. 357 tot 379. Wat de bronnen en strekkingen betreft van het hedendaags strafrecht, zie: Procureur-Generaal en Prof. emeritus JEAN CONSTANT: *Traité élémentaire de Droit pénal*, I, uitg. 1965, blz. 17 tot 56; eerste advocaat-generaal en Prof. C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch Strafrecht*, I, 1968, blz. 33 tot 113.

¹³ Ere-procureur-generaal en Prof. HERMANN BEKAERT in het ten geleide van het werk van CLAUDE DE BRIEY, *op. cit.* in voetnoot 6, blz. 9.

Daarentegen heeft de zopas geschetste wetgevende en wetenschappelijke evolutie dergelijke opvattingen en toestanden weggeruimd. Het strafrechtelijk proces wordt eigenlijk in twee fasen gesplitst, waarvan de ene slechts ogenschijnlijk tegenover de andere staat.

De eerste fase, met name de vervolging en de veroordeling, strekt ertoe de belangen van de gemeenschap te vrijwaren door het exemplatief uitwerksel van de straf, waarvan tevens verwacht wordt dat zij de herhaling van het misdrijf door de veroordeelde en de nabootsing ervan door anderen zal weten te verhinderen, zonder dat de strafmaat nochtans buiten verhouding zou staan met de eisen van de openbare beteugeling. Doch met de ontwikkeling en de vorderingen van de criminologische, neuro-medische, psychiatrische en psychologische wetenschappen, is men tot een beter begrip van de mens en een juister inzicht van zijn persoon gekomen, van zijn psychologische structuur en van zijn sociale context¹⁴. Aldus en tevens onder de invloed van de positivistische denkbeelden, later van de leer van de school van het sociaal verweer, is de strafrechter, met de jaren meer, ertoe geleid geworden niet enkel meer het misdrijf en de straf, op zichzelf, te beschouwen, maar ook de derde dimensie, *de dader*, en derhalve de op te leggen straf te individualiseren, m.a.w. de straf op de meest adequate wijze aan te passen aan de fysische, karakteriële, psychologische, morele en sociale eigenschappen van ieder delinquent, met het oog op een maximale efficaciteit¹⁵. In sommi-

de vergadering gehouden door de "Union belge de droit pénal", te Gent, op 2 april 1949; S. VERSELE, "Le dossier de personnalité", *R.D.P.*, 1948-49, 309-347; Prof. JEAN CONSTANT, "Faut-il instituer un examen du prévenu avant le jugement pour aider le juge dans le choix d'une mesure appropriée aux besoins de l'individu délinquant?"; verslag op het XIIde Internationaal Congres voor strafrecht en penitentiaire wetenschappen te Den Haag, in augustus 1950, en de resoluties van dit Congres, *R.D.P.*, 1950-51, 168-169; "L'individualisation de la sentence et de l'exécution - Le Congrès de Saint Marin - Caracas", *J.T.*, 1950, 565; MARIANO RUIZ-FUNES, "La personnalité et la peine", *R.D.P.*, 1951-52, 1-19; Prof. VRIJ, "Quelques principes concernant l'information du juge sur l'inculpé", *R.D.P.*, 1951-52, 222-239; R. SCREVENNS en DE CANT, "Des limites de l'observation ou de l'étude de la personnalité", *R.D.P.*, 1951-52, 265-275; R. SCREVENNS, "L'étude de personnalité et le jugement", *R.D.P.*, 1951-52, 505-516; Prof. VRIJ, "Problemen der algemene gerechtsvoorlichting", *T. Strafr.*, 1952, 157-180; Prof. TH. KEMPE: "Over voorlichting betreffende verdachten", *T. Strafr.*, 1952, 303-313; J.M. PIRET: "L'information du juge sur la personne du prévenu", *R.D.P.*, 1952-53, 643-659; *L'individualisation des mesures prises à l'égard du délinquant*, gepubliceerd door MARC ANCEL met de medewerking van de "Centre national de la recherche scientifique", uitg. Cujas, Parijs, 1954; Advocaat-Generaal en Prof. RAYMOND CHARLES: "De tegenwoordige grenzen van de gerechtelijke en penitentiaire individualisering der straffen en veiligheidsmaatregelen", *R.W.*, 1956-57, 641-666; "Les limites actuelles de l'individualisation judiciaire et pénitentiaire des peines et des mesures de sûreté", *R.D.P.*, 1956-57, 269-301; W. DE BECKER, "Individualisatie in het strafrecht", *R.W.*, 1957-58, 793-806; Raadsheer P.E. TROUSSE, "La contribution de la Revue de droit pénal aux Transformations du droit criminel - L'étude du délinquant", *R.D.P.*, Herdenkingspublicatie *Cinquante ans d'Histoire du droit pénal dans la R.D.P.*, 1957, 37-45; J.Y. DAUTRICOURT, "Le juge correctionnel belge devant l'individualisation pénale scientifique, la mise à l'épreuve judiciaire et le jugement des adolescents", *R.D.P.*, 1958-59, 903-964; Prof. ROBERT VOUIN, "L'individualisation de la répression dans le Code de procédure pénale", *Rev. Sc. Crim.*, 1959, 291-295; ERNST HEINITZ, *Die Individualisierung der Strafen und Massnahmen in der Reform des Strafrechts und der Strafprozess*, uitg. de Gruyter, Berlijn, 1960; Prof. G.P. HOEFNAGELS, *Anderen dan daders; de straffen en de generaal-preventieve werking*, Openbare les, 1966; Prof. TH. KEMPE, *Inleiding tot de Criminologie*, Haarlem, 1967, 264-265; Prof. LESZEK LERNELL (Warschau): "L'individualisation de la peine et la personnalité du délinquant", in de bijdragen ter ere van Prof. Jean Constant, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit te Luik, 1971, 173-187; Prof. HERMANN BEKAERT: *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, onderwijs gegeven onder de bescherming van de "Fondation Franquai" aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Luik tijdens het academiejaar 1971-1972, Brussel, Bruylant, 1972, blz. 82 tot 84; J.M. VARAUT: "La réforme de l'audience pénale", *Gaz. Pal.*, 16-17 aug. 1972, blz. 4 en 5; FILIPPO GRAMATICA, "L'information dans un système de défense sociale fondé sur la connaissance de la personnalité", *Rev. Sc. Crim. et Dr. pén. comparé*, 1973, 343-356; Prof. GIOVANNI LEONE, president van de Italiaanse Republiek, *Commune recherche d'un système pénal s'harmonisant davantage à la personnalité du délinquant*, rede uitgesproken ter gelegenheid van het doctoraat honoris causa hem verleend door de U.L.B., op 31 oktober 1973, blz. 10; YVES BRILLON, "Prévention du crime et planification", *Rev. Int. de Criminologie et de Police technique*, 1973, 376-377; H. ALBERS, "Nieuwe taken voor het Strafrecht", Preadvies tot het 26ste Vlaams wetenschappelijk Rechtscongres, te Gent, op 18 mei 1974, *R.W.*, 1973-74, 2039-2041.

¹⁴ Zie hoofdstuk X van Boekdeel I in *Belgisch Strafrecht* van Prof. C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, hoofdstuk betiteld: "Strafrecht en Criminologie".

¹⁵ Over de individualisering van de straf en het daarmee in verband staande probleem van het persoonlijkheidsdossier bestaat er een uitvoerige rechtsliteratuur. Zie daarover meer: R. SALEILLES, *L'individualisation de la peine*, 2de uitg., blz. 61; de verslagen uitgebracht op het IXde Internationaal penitentiair Congres, te Londen, in 1925, over het thema: "Op welke wijze kan de rechterlijke toepassing bevorderd worden van het beginsel van de individualisering van de straf door de rechter die over de op te leggen strafsancie uitspraak moet doen" (Handelingen van het Congres, II, blz. 337 tot 441); DONNEDIEU DE VABRES, *La justice pénale d'aujourd'hui*, 1929, Parijs, Colin, blz. 48 en volg.; Prof. JEAN CONSTANT: "L'étude de la personnalité du délinquant en vue du jugement", *Rev. intern. de doctrine et de législation pénale comparée*, Bucarest, 1939-40, 133-147; LÉON CORNIL, "Le droit pénal et la procédure pénale après la tourmente", *Nov., Procédure pénale*, Dl. I-I, Algemene Inleiding, blz. 52 en volg.; LÉON CORNIL: "Propos sur le droit criminel", rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie van 16 september 1946, *R.D.P.*, 1946-47, 1-32; Prof. PAUL CORNIL, "La peine et le crime", openingslessen van het college van Strafrecht in de U.L.B. op 23 en 24 oktober 1946, *R.D.P.*, 1946-47, 246-260; Prof. JEAN CONSTANT, "La formation du juge pénal", openingsles tot het college van Criminologie aan de Universiteit Luik op 28 oktober 1946, *R.D.P.*, 1946-47, 563-569; J. MATTHIJS, "Het individueel en maatschappelijk dossier van de delinquent", *R.W.*, 1948-49, 834-858; "Le dossier de personnalité dans la procédure répressive", *R.D.P.*, 1948-49, 453-456, verslag uitgebracht op

ge vonnissen wordt deze individualisering van de straf nu veelal uitdrukkelijk gemotiveerd¹⁶.

6. Doch van zodra de beslissing houdende de straf of de wettelijke voorziene veiligheidsmaatregel definitief geworden is, wordt de veroordeelde door de verplichte kracht van het rechterlijk gewijsde in *nieuwe* levensvoorwaarden gesteld. Vanaf die *tweede fase*, is het niet denkbaar dat de bescherming van de collectieve belangen zou kunnen verzekerd worden zonder de gelijktijdige vrijwaring van de humane waarden die bij de veroordeelde kunnen teruggewonnen worden. De morele en materiële verbetering van de veroordeelde wordt nu een factor van de maatschappelijke veiligheid, vermits die amendering ertoe moet bijdragen de recidive te vermijden door de oorzaken van hervaling te verwijderen.

7. Het werk van de strafrechter, beëindigd door het bepalen van een t.o.v. de delinquent geïndividualiseerde straf, en, aan de andere kant, de tenuitvoerlegging van deze straf en de reclassering van de veroordeelde, toevertrouwd, op initiatief van het openbaar ministerie, aan de Uitvoerende Macht, en meer bepaald aan de Penitentiaire Administratie van het Ministerie van Justitie, zijn dus *twee evenwijdige wegen*, weliswaar met talrijke interferenties, beide gericht op de *persoonlijkheid* van de veroordeelde en op zijn *milieu*, doch *zonder zich dooreen te mengen en elkaar aan te vullen*.

Immers, de individualisering van de straf uitgesproken door de rechter, die daartoe, in de huidige toestand van het aanleggen der strafdossiers, – althans wanneer het om gewichtige misdrijven gaat –, daarin dikwijls de gegevens vindt van een min of meer omstandig on-

¹⁶ Zie o.m.: Corr. Brussel, 26 september 1956, *J.T.*, 1957, 95 en de noot van J. VANDERVEEREN; Corr. Brussel, 12 februari 1957, *R.D.P.*, 1956-57, 647; Corr. Brussel, 8 februari 1961, vermeld door raadsheer TROUSSE, *R.D.P.*, Chronique jur. 1960/1961, blz. 675.

Trouwens, een mens voor wie het uitgesproken vonnis wellicht bepalend zal blijken voor zijn verder leven, heeft er zonder meer recht op te weten om welke redenen de rechter gemeend heeft hem deze straf in deze vorm te moeten opleggen. Zie Prof. TH. KEMPE, *Inleiding tot de Criminologie*, Haarlem, 1967, 265.

Men vergelijkte het Belgisch stelsel o.m. met het Nederlands, wat de motivering betreft van de op te leggen straf of maatregel en hun toemting, in de preadviezen, uitgebracht door substituut-procureur-generaal JULES D'HAENENS en door Mr. PHILIP C.M. VAN DER VEN, op de XIVde Vergadering, te Amsterdam, op 11 en 12 december 1964, van de "Vereniging voor de Vergelijkende Studie van het recht van België en Nederland": "De motivering van het feitelijk en rechtskundig dispositief in het strafvonnis naar Belgisch en naar Nederlands recht", *Jaarboek* 1963-64, 263-264, en 277. Het algemeen verslag van de sectie Strafrecht verstrekte een *ontkennend* antwoord op de vraag of "het wenselijk is dat de Belgische strafrechter verplicht zou worden om *steeds* de strafmaat te motiveren". Zie voormeld jaarboek, blz. 196.

derzoek over de *persoonlijkheid* van de beklagde(n)¹⁷, zoniet voorgelicht wordt door de *maatschappelijke enquête* gelast op grond van artikel 2 der reeds vermelde Wet van 29 juni 1964¹⁸, is grotendeels toegespitst op het *verleden*, het enige aspect van de delinquent dat in zekere mate door het dossier verschaft wordt¹⁹.

Daarentegen kan de andere vorm van individualisering, – die welke betrekking heeft op de *tenuitvoerlegging* van de straf –, met zekerheid in het toekomstperspectief worden gesteld na schatting van alle mogelijkheden en verwachtingen die door de veroordeelde zijn opgeleverd met het oog op zijn wederopneming in de gemeenschap, zodra hij tot een betere bewustwording is gekomen van zijn verantwoordelijkheden van vrij en sociaal mens.

8. In zijn wel bekende, en reeds zo dikwijls door de auteurs vermelde, openingsrede voor het Hof van Cassatie op 16 september 1946: "*Propos sur le droit criminel*"²⁰, heeft de h. Procureur-Generaal LEON CORNIL er terecht op gewezen dat voormelde *dualiteit bij de individualisering van de straf*, gedurende vele jaren, een wederzijds gebrek aan begrip, ja zelfs een zeker wantrouwen, heeft veroorzaakt onder de magistraten,

¹⁷ Voor dit persoonlijkheidsdossier wordt verwezen naar onze studie zomede naar de werken en bijdragen geciteerd in voetnoot 15, meer bepaald die van Procureur-Generaal LÉON CORNIL, Procureur-Generaal en Prof. emeritus JEAN CONSTANT, Ere-Procureur-Generaal en Prof. HERMANN BEKAERT, Advocaat-Generaal en Prof. RAYMOND CHARLES, raadsheer R. SCREVEN, Prof. VRIJ, Prof. TH. KEMPE en procureur des Konings J.M. PIRET.

¹⁸ Zie desaangaande de uitvoerige uiteenzetting in *R.P.D. B., Compl. IV, Tw. Suspension, sursis et probation*, nrs. 64 tot en met 80.

¹⁹ Men moet betreuren dat thans nog de grondige, betrouwbare en objectieve *informatie*, die aan het vonnisgerecht in strafzaken zou moeten verstrekt worden over de dader van het misdrijf en de maatschappelijke *Umwelt* waarin het strafbaar feit gepleegd werd, nog zeer onvolledig is, en ongelukkiglijk nog steeds geen bevredigend antwoord verschaft op de vraag gesteld door Procureur-Generaal en Prof. GANSHOF VAN DER MEERSCH in zijn laatste openingsrede van 3 september 1973 voor het Hof van Cassatie, waar hij uitroept: "Indien de straf moet bijdragen tot de terugbrenging en de reclassering van de gedetineerde in de maatschappij, hoe kan de justitie voor lieden die zij niet kent, een behandeling voorschrijven waarvan zij niet weet welke de gevolgen zijn?" ("Overwegingen omtrent de kunst recht te spreken en de uitoefening van het rechterlijk ambt" – *R.W.*, 1973-74, 148).

Zeer terecht stelt, in dat verband, de h. H. ALBERS, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen, in zijn preadvies over "Nieuwe taken voor het Strafrecht", uitgebracht op het 26ste Vlaams wetenschappelijk rechtscongres van de Vlaamse Juristenvereniging, te Gent, op 18 mei 1974, de vraag of de verdediging van de beklagde voortaan niet kan betrokken worden bij het aanleggen van het persoonlijkheidsdossier, waarin ook de *verdienselijke* daden in het leven van de delinquent zouden worden vermeld. (*R.W.*, 1973-74, 2039-2041).

²⁰ *R.D.P.*, 1946-47, 1-32. Zie ook: Prof. PAUL CORNIL in zijn in voetnoot 15 reeds geciteerde openinglessen, *R.D.P.*, 1946-47, 250-251.

belast met het bepalen van de *maximale duur van de vrijheidsstraf*, en, de Administratie die er uiteindelijk de *werkelijke duur* van vaststelt. Die gesteldheid, afgezien van de mythe der scheiding van de Staatsmachten, mocht temeer worden betreurd daar, in een niet zover afgelegd verleden, de rechters, op enkele uitzonderingen na, blijk gegeven hebben van weinig of geen belangstelling voor de penitentiaire inrichtingen en voor het lot dat hun beslissingen en de persoon op wie zij betrekking hebben, aldaar ondergingen.

En zó is het, – aldus vervolgt die eminente magistraat –, ”dat mettertijd, in de schoot van de Administratie, – die de wetten voorbereidt en de tenuitvoerlegging der straffen verzekert –, de tendens ontstaan is, en, er geleidelijk ontwikkeling heeft gevonden, dat zij alleen ertoe in staat zou zijn progressieve hervormingen te verwezenlijken, terwijl zij daarvoor van de magistraten niet veel hulp te verwachten had.

Bij de vaststelling dat de Administratie zonder hen handelde, hebben de magistraten t.o.v. haar inspanningen en verwezenlijkingen een zekere onverschilligheid betuigd; dit gebrek aan gevoeligheid is uitgelopen op het overlaten aan de Administratie van een domein dat aan de rechters zou dienen te worden teruggegeven”²¹.

9. Aan dit citaat uit de beschouwingen uitgebracht achtentwintig jaar geleden door een bijzonder ervaren en gezaghebbend penalist, wens ik echter terloops met nadruk toe te voegen dat de Belgische Administratie der Strafinrichtingen deze door haar opgenomen opdracht op voortreffelijke wijze heeft vervuld: door haar wetenschappelijke hoedanigheden, de geestdrift en het dynamisme van haar ambtenaren en leden van haar gevangenispersoneel, hun moed en hun volharding bij het benaarstigen en verzekeren van die kiese en ondankbare taak, onder de bevoegde directie van gezaghebbende leiders, en dit in soms moeilijke omstandigheden en met beperkte budgettaire middelen, heeft de penitentiaire Administratie alhier de algemene bewondering weten af te dwingen.

Bij een vergelijking met de huidige penitentiaire toestand in andere landen, mag België trots gaan op zijn Gevangeniswezen, dat voor het werk dat het tot nog toe wist te presteren een oprechte dankbetuiging verdient.

10. Voorts dient ook de volgende vaststelling te worden beklemtoond: in de loop van de laatste decennia, met de uitbreiding van de programma's der Scholen of Instituten voor Criminologie in onze universiteiten en hun belangstelling bij de toekomstige doctoren of licentiaten in de rechten, en derhalve de uitwerksele daarvan bij de jongere magistraten, is heden ten dage hun aandacht, heel wat meer dan voorheen, gewijd aan de postjudiciaire gevolgen van hun strafrechtelijke uitspraak.

²¹ R.D.P., 1946-47, 18.

Hun bekommerning voor de penitentiaire praktijk, voor de modaliteiten van de strafuitvoering en voor de beslissingen in verband met de reclassering van de veroordeelde, afgezien van de gezonde kritische geest waarmee zij die beslissingen beoordelen, stijgt met de jaren meer, terwijl ook het aantal is toegenomen van de magistraten die, buiten hun thans wettelijk geregeld rechtstreeks beleid in de commissies tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen²² en in de probatiecommissies²³, hetzij hun toewijding en hun ervaring aanbrengen aan de administratieve commissies der strafinrichtingen, aan de beschermcomités voor in vrijheid gestelde veroordeelden, of aan andere reclasseringsorganismen, hetzij hun zorg betuigen voor de door de repressieve actie gestelde problemen.

11. Evenwel bestaat nog steeds in ons strafstelsel de onthutsende discordantie dat, indien de rechter, zoals de geneesheer, een geïndividualiseerde behandeling gelast, hij nochtans, in tegenstelling met de arts, noch het resultaat van zijn voorschrift op de persoon van de patiënt kan nagaan en volgen, noch, met het oog op de genezing, de behandeling eventueel aan het verloop van de ziekte kan aanpassen²⁴.

Is het echter denkbaar dat in de moderne penitentiaire therapie, waarbij zelfs in de mogelijkheid tot radicale wijziging van de behandeling van de veroordeelde voorzien wordt, de tussenkomst van de rechter, die alleen, en met uitsluiting van elke andere macht, de aanvankelijke behandeling voorschrijft, naderhand uitgesloten wordt, precies op het ogenblik waarop de door hem getroffen beslissing in het gedrang wordt gebracht²⁵?

12. Hoe verwonderlijk ook is, met uitzondering van de minderjarige en de abnormale delinquenten, zomede de onder probatie gestelde meerderjarige veroordeelden, de oplossing van deze vraag in ons land tot nog toe steeds uitgebleven.

En nochans is ze niet nieuw.

Reeds in 1889 had de *”Union Internationale de Droit Pénal”*, naar aanleiding van de tussenkomst van Prof. ADOLPHE PRINS, haar verzet doen kennen tegen de *”willekeurige scheiding (la séparation arbitraire) tussen het strafrechtelijk vonnis en de penitentiaire fase van de uitvoering van de straf”*.

Meer dan veertig jaar geleden, was dezelfde aangelegenheid in de schoot van de *”Société des Prisons de France”* het voorwerp van een merkwaardig verslag, uitgebracht te Parijs, op de vergadering van 23 december 1931, door de h. DE BARRIGUE DE MONTVALLON, raadsheer in het Franse Hof van Cassatie, over de

²² Zie de artikelen 12 tot 20 der Wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers.

²³ Zie de artikelen 10 tot 12 der Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie.

²⁴ CLAUDE DE BRIEY, *op. cit.* in voetnoot 6, blz. 28.

²⁵ *Ibidem*.

"Opdracht van de magistraten bij de tenuitvoerlegging der straffen"²⁶. Dit verslag werd gevolgd door een uitvoerige bespreking en door rake tussenkomsten van de h. MOSSÉ, Inspecteur-Generaal der Franse gevangenissen, PAUL MATTER, Procureur-Generaal bij het Franse Hof van Cassatie, en, voor België van de hh. SIMON SASSERATH, Prof. PAUL CORNIL en Prof. BRAFFORT, wiens ophefmakend betoog beslist concludeerde tot de *verlenging* van de opdracht van de rechter, – een essentieel sociale opdracht –, *gedurende gans de duur van de vrijheidsstraf*²⁷.

Terwijl in 1933, te *Palermo*, hetzelfde onderwerp behandeld werd op het IIIde Internationaal Congres van Strafrecht²⁸, publiceerden de hh. eerste substituut-procureur des Konings RAYMOND MOMMAERT en LEON BELYM, Inspecteur-Generaal der Belgische strafinrichtingen, hun bekend verslag betreffende "*de bevoegdheid van de strafrechter gedurende de tenuitvoerlegging van de straf of van de veiligheidsmaatregel*"²⁹. Grondig besproken tijdens de vergadering van de "Belgische Unie van Strafrecht" op 2 juni 1934³⁰, eindigden de discussies op een motie die als volgt kan vertaald worden :

"Nuttig is het dat de rechter betrokken wordt bij de tenuitvoerlegging der straffen en veiligheidsmaatregelen, zoals verscheidene wetsbepalingen het steeds beslist hebben"³¹.

²⁶ DE BARRIGUE DE MONTVALLON : "Le rôle des magistrats dans l'exécution des peines", *R.D.P.*, 1932, 163-178.

In dit verslag, verwees deze gezaghebbende magistraat naar de op dat gebied reeds in het Strafwetboek van *Noorwegen* (gewijzigd door de Wet van 22 februari 1929) verwezenlijkte hervorming, terwijl in de *Braziliaanse wetgeving* de tenuitvoerlegging van de straf onder het toezicht staat van de rechter, die zijn jurisdictie over de veroordeelde bewaart gedurende gans de duur van de straf (Zie : *Rev. pénitentiaire*, 1930, 380, en J.B. HERZOG, *Le système pénitentiaire au Brésil*, Rec. Sirey, 1950) en in het toenmalig ontwerp van het *Pools Strafwetboek* de tenuitvoerlegging van de straf onder de attributies viel van de rechter, die zelfs uitspraak doet over de voorwaardelijke invrijheidstelling (Zie : *Rev. pénitentiaire*, 1931, 194 en volg.).

Voorts wordt door hem uitgeweid over het nieuw *Italiaans Strafwetboek* en de "*rechter met toezicht*" – "*le juge de surveillance*" –, belast met de gerechtelijke controle over de straf. (Zie : *Rev. pénitentiaire*, 1930, 396 en volg., en 427 en volg., alsook HENRY MAAS GEESTERANUS, *La réforme pénale en Italie*).

²⁷ *R.D.P.*, 1932, 179-183, en 322-329.

²⁸ Zie de verslagen in *Rev. Intern. de dr. pénal*, 1932, 83-112.

²⁹ "De la compétence du juge pénal au cours de l'exécution de la peine ou de la mesure du sûreté" *R.D.P.*, 1934, 484-500.

³⁰ *R.D.P.*, 1934, 611-615.

³¹ Bedoeld werden de artikelen 19, 22 en 31 der Wet van 15 mei 1912 op de kindbescherming, en art. 28 van de Wet van 9 april 1930 betreffende de bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen, de recidivisten en de gewoontemisdadigers, bepalingen thans respectievelijk vervangen door art. 60 van de Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming en door art. 26 van de Wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers.

"Wenselijk ware het een commissie te zien oprichten samengesteld uit drie leden, waaronder een *beroepsmagistraat in hoedanigheid van voorzitter* en een afgevaardigde van het patronagecomité, commissie die tot opdracht zou hebben toezicht uit te oefenen over de toepassing van de straffen en van de veiligheidsmaatregelen, en, na vooraf de administratieve en medische overheden, de gedetineerde of geïnterneerde, en eventueel zijn verdediger te hebben gehoord, zou statuëren over elke aan de duur van de gevangenisstraf of internering³² aan te brengen wijziging, alsook over de vrijstelling of de verdaging van de tenuitvoerlegging der veiligheidsmaatregelen of der bijkomende straffen, en over de verlenging of de opheffing van de internering."

13. Ofschoon het probleem aldus in ons land duidelijk gesteld werd, en het in het buitenland de aandacht van de juristen aanwakkerde³³, blijkt het niettemin toentertijd de belangstelling van de betrokken gerechtelijke milieus alhier weinig te hebben opgewekt; nochtans had de h. PAUL CORNIL, toenmalig Inspecteur-Generaal der Belgische strafinrichtingen, in een door hem op het "Internationaal penaal en penitentiair Congres" van 1935, de interessante aanbeveling verdedigd van de instelling van commissies, voorgezeten door een magistraat en belast met de tenuitvoerlegging der repressieve maatregelen³⁴.

Het is echter vooral na de tweede wereldoorlog, onder de machtige invloed van Procureur-Generaal LEON CORNIL, met zijn beschouwingen in zijn beroemde bijdrage : "*Le droit pénal et la procédure pénale après la tourmente*"³⁵, vervolgens met zijn reeds vermelde openingsrede van 16 september 1946³⁶, en verder, in oktober 1946, van Prof. JEAN CONSTANT, met zijn aan de Universiteit te Luik voorgedragen inaugurale les tot

³² Moge er aan herinnerd worden dat toentertijd, onder het stelsel van de Wet van 9 april 1930, de duur van de internering, gelast door het onderzoeksgerecht of door het vonnisgerecht, bepaald werd op 5, 10 of 15 jaar, volgens het bij art. 19 van die wet gemaakte onderscheid; indien de invrijheidstelling van de geïnterneerde door de bij de psychiatrische afdeling van de strafinrichting bestaande commissie bij het verstrijken van de duur der internering nog niet was gelast, stond het aan de procureur des Konings vrij, vóór die termijn verstreken was, de rechtspleging te laten onderwerpen aan het gerecht dat de internering had bevolen, en dat de internering voor een nieuwe termijn van 5, 10 of 15 jaar kon bevelen; de verlenging van de internering kon vervolgens op dezelfde wijze hernieuwd worden (art. 22, Wet van 9 april 1930). Art. 7 van de Wet van 1 juli 1964 heeft die internering, voorheen beperkt in de tijd, vervangen door de internering van onbepaalde duur.

³³ Zie o.m. G.L. SŁIWOSKI, *Les pouvoirs du juge dans l'exécution des peines et des mesures de sûreté privatives de liberté*, Sirey, Parijs, 1939.

³⁴ Zie zijn inaugurale lessen van 23 en 24 oktober 1946 aan de U.L.B. : "La peine et le crime", *R.D.P.*, 1946-47, 251 (reeds vermeld in voetnoot 15).

³⁵ *Nov., Procédure pénale*, I, 1946, Inleiding, blz. 18, 68 en 70.

³⁶ "Propos sur le droit criminel", *R.D.P.*, 1946-47, 1-32.

zijn college van criminologie³⁷, dat de volwaardige controle door de rechter op de strafuitvoering als *onontbeerlijke voorwaarde* van haar doelmatigheid opnieuw, en met klem, werd voorgehouden³⁸. Ook Prof. PAUL CORNIL, in zijn openingslessen van 23 en 24 oktober 1946 tot zijn college van strafrecht aan de Vrije Universiteit te Brussel, betuigde zijn *principieel* akkoord met de opvattingen van voornoemde penalisten; hij was evenwel hoofdzakelijk voorstander van de splitsing van het gerechtelijk strafproces in twee onderscheiden etappes: vooreerst die van het onderzoek van en de uitspraak over de *schuld* van de beklaagde; vervolgens, in geval van veroordeling, de *keus* en de *toemeting* van de straf; dit alles door één en dezelfde strafrechter³⁹.

Dat aldus bij de Belgische magistraten de belangstelling voor het probleem aangroeide, wordt bovendien bewezen door het feit dat het als thema werd gekozen van de besprekingen tijdens de eerste "Franco-Belgische-Luxemburgse dagen van Strafwetenschap", in november 1951. Deze bijeenkomst was de gelegenheid voor al de Belgische juristen die zich in het debat mengden zich duidelijk uit te spreken ten voordele van een hervorming, waarbij door de rechtstreekse tussenkomst van de rechter in de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf, — ook en vooral inzake voorwaardelijke en voorlopige invrijheidstelling —, aan zijn rechtsprekende functie haar volwaardige ontplooiing zou verzekerd worden⁴⁰, temeer daar de individuele vrijheid daarbij betrokken wordt, en dienvolgens de rechter, die

er de traditionele bewaarder van is, normaliter ertoe moet geroepen worden erover te beslissen⁴¹.

14. Voor die tot nog toe enigszins doctrinaal behandelde vraag van de tussenkomst van de strafrechter bij de tenuitvoerlegging van de straf, zou, bij een zakelijk en nuchter beredeneerd verslag, uitgebracht op 24 november 1956, door Prof. RAYMOND CHARLES, alsdan procureur des Konings te Brussel, aan de "Belgische-Luxemburgse Unie van Strafrecht" over de "*Huidige grenzen van de judiciaire en penitentiaire individualisering der straffen en veiligheidsmaatregelen*"⁴², voor het eerst een *concrete* oplossing voorgesteld worden.

Na op grond van een grondwettelijk bezwaar⁴³ en voorts wegens psychologische redenen⁴⁴, de stelling te hebben verworpen van degenen die de tussenkomst van de rechter in de strafuitvoering, *met volstreekte uitsluiting van de Administratie*, enkel zouden wensen toe te vertrouwen hetzij aan het vonnisgerecht zelf⁴⁵, hetzij

⁴¹ Reeds in 1932 had Prof. BRAFFORT opgemerkt dat het strafrechtelijk veroordelingsvonnis in feite niet meer een eindbeslissing was, maar de eerste van een reeks beslissingen gegrond op het resultaat van de toegepaste penitentiaire behandeling, beslissingen die alle de individuele vrijheid van de delinquent gunstig of ongunstig beïnvloeden; derhalve, waar de individuele vrijheid in het gedrang wordt gebracht, is het enkel de rechter die voldoende waarborgen biedt (*Rev. Pénitentiaire*, 1932, 222).

⁴² Prof. RAYMOND CHARLES, "Les limites actuelles de l'individualisation judiciaire et pénitentiaire des peines et des mesures de sûreté", *R.D.P.*, 1956-57, 269-301, en meer bepaald het hoofdstuk getiteld "L'intervention du magistrat dans l'exécution des peines", blz. 294 tot 301.

⁴³ Geput uit de scheiding der Staatsmachten o.m. vastgelegd in *art. 30, tweede lid*, van de Belgische Grondwet: "De arresten en vonnissen worden in naam des Konings ten uitvoer gelegd" (Zie ook art. 1386 Ger.W.). Zie ook in dat verband het verslag van raadsheer HUYBRECHTS, "Le rôle du magistrat dans l'exécution des peines", Franse-Belgische-Luxemburgse dagen van Strafrecht, november 1951, Sirey, 1952, blz. 89 tot 116.

⁴⁴ Psychologisch is het niet aangewezen aan de Penitentiaire Administratie elke beoordelingsmacht te ontnemen over de resultaten van de behandeling van de veroordeelde, onderneming die van haar een onverpoosd doorgedreven werk vereist van observatie, rangschikking en opvoeding. Haar daarvan beroven zou de Administratie, die tot nog toe alle lof verdient voor haar prestaties in dat domein, er wellicht toe kunnen leiden zich voor de vorderingen van de amendering niet meer te interesseren. Zie ook in dat verband: Prof. PAUL CORNIL, "Césure entre la condamnation et le prononcé de la peine", *Rev. pénale suisse*, 1955, 241.

⁴⁵ Zie S. VERSELE, "Vers un concept pénal plus réaliste" *R.D.P.*, 1947-48, 443-444; P. CANNAT, "Le contrôle de l'exécution des mesures de sûreté" in *L'individualisation des mesures prises à l'égard du délinquant*, werk gepubliceerd onder de directie van MARC ANCEL, blz. 330 tot 338; Mevr. FALCONETTI, *Le contrôle de l'exécution des mesures de sûreté*, blz. 389 tot 398; PINATEL, "Le rôle du magistrat dans l'exécution des peines", verslag uitgebracht in november 1951 op de Franse-Belgische-Luxemburgse dagen van Strafrecht, Sirey, 1952.

³⁷ "La formation du juge pénal", *R.D.P.*, 1946-47, 563-569, meer bepaald blz. 572 en 573.

³⁸ Procureur-Generaal LÉON CORNIL kwam op dit vereiste met nadruk terug in zijn toespraak tot de deelnemers aan de jaarlijkse algemene vergadering van de "Belgische-Luxemburgse Unie van Strafrecht", gehouden te Luxemburg, op 23 en 24 mei 1952, *R.D.P.*, 1951-52, 1033.

³⁹ *Op. cit.* in de voetnoten 15 en 34. Men leze in dezelfde zin de tussenkomst van Prof. PAUL CORNIL, alsdan Secretaris-Generaal van het Ministerie van Justitie, tijdens de besprekingen, in de schoot van de "Belgische-Luxemburgse Unie van Strafrecht", op 24 november 1956, van het verslag uitgebracht door de h. Prof. RAYMOND CHARLES, alsdan procureur des Konings te Brussel, over de huidige grenzen van de judiciaire en penitentiaire individualisering der straffen en der veiligheidsmaatregelen (*R.D.P.*, 1956-57, 574). Zie ook: "La césure du procès pénal" in de bijdrage van de advocaat J.M. VARAUT, "La réforme de l'audience pénale", *Gaz. Pal.* 16/17 augustus 1972, blz. 6 en 7.

⁴⁰ Zie het inleidend verslag van Prof. J. DUPRÉEL, alsdan Directeur-Generaal bij, thans Secretaris-Generaal van het Ministerie van Justitie, verslag waarin deze hoge ambtenaar van oordeel was dat aan de rechter bevoegdheden dienden te worden toegekend inzake voorwaardelijke en voorlopige invrijheidstelling: *Journées Franco-Belgo-Luxembourgeoises*, Sirey, 1952, blz. 121 en 122.

Zie ook het verslag van raadsheer HUYBRECHTS, blz. 89 tot 116, en de tussenkomsten van raadsheer HANSSENS, rechter S. VERSELE, rector ridder BRAAS, en advocaat SIMON SASSERATH, blz. 135.

aan een gespecialiseerde rechter⁴⁶, heeft Prof. RAYMOND CHARLES de instelling voorgestaan van gemengde commissies, door hem genoemd "penitentiaire commissies".

In die commissies zouden magistraten en vertegenwoordigers van de Penitentiaire Administratie, verenigd en geassocieerd onder het voorzitterschap van een door de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep aangewezen rechter in de rechtbank van eerste aanleg, samen, in volkomen onafhankelijkheid doch ook onder hun algehele verantwoordelijkheid, en dus buiten elke tussenkomst van de Minister van Justitie, beslissen over de opheffing van de door het vonnisgerecht uitgesproken vrijheidsstraf, o.m. over de voorstellen tot voorwaardelijke en voorlopige invrijheidstelling, alsook over de intrekking of de tijdelijke opschorting van laatstvermelde maatregelen⁴⁷.

Deze penitentiaire commissies, – die Prof. R. CHARLES een tiental jaren later "resocialisatiecommissies" zou noemen⁴⁸ –, zouden, buiten de magistratuur-voorzitter –, samengesteld zijn uit een advocaat, gekozen door de Minister van Justitie uit een dubbele lijst van drie namen voorgedragen door de procureur des Konings en de Stafhouder van de Orde der Advocaten, en uit de directeur van de inrichting waar opgesloten zijn de veroordeelden over wie de commissie moet beslissen.

Zouden bovendien, doch enkel met raadgevende stem, van de commissie deel uitmaken: de geneesheer-anthropoloog van de inrichting, een afgevaardigde van de Centrale Sociale Dienst van het Ministerie van Justitie, een afgevaardigde van de Dienst voor Sociale Wederaanpassing, een afgevaardigde van het Patronagecomité van de plaats waar de commissie zitting houdt, en, in voorkomend geval, de aalmoezenier van de door de gedetineerde beleden godsdienst.

Alvorens de beslissing te treffen zou de commissie het verslag horen van de directeur van de strafinrichting, alsook het advies van de geneesheer-anthropoloog en van het openbaar ministerie, en tenslotte de opmerkingen van de veroordeelde en zijn raadsman, die vooraf inzage van het dossier zou verkrijgen.

Voorts werd de mogelijkheid van het oprichten van een penitentiaire commissie van hoger beroep, zitting houdende te Brussel, door Prof. R. CHARLES ingezien

⁴⁶ Zie: VIENNE, "Essai d'organisation d'un système judiciaire des mesures pénales" in *L'individualisation des mesures prises à l'égard du délinquant*, vermeld in voetnoot 45, blz. 301 tot 327; G.L. SŁIWOSKI, *Les pouvoirs du juge dans l'exécution des peines et des mesures de sûreté privatives de liberté*, vermeld in voetnoot 33.

⁴⁷ Vgl. het verslag uitgebracht door Prof. L. VAN BEIRS en P. SASSERATH op het XIIde Internationaal penaal en penitentiair Congres, te Den Haag, in 1950: "La libération conditionnelle des condamnés", *R.D.P.*, 1950-51, 695 en volg.

⁴⁸ Prof. RAYMOND CHARLES, "Le rôle du tribunal dans l'application et la détermination des peines", verslag uitgebracht op het Xde Internationaal Congres van Strafrecht, *R.D.P.*, 1967-68, 665-686, en meer bepaald blz. 682 tot 685.

en ontworpen, doch niet zonder een begrijpelijk voorbehoud⁴⁹.

Nooit in de geschiedenis van de "Belgische-Luxemburgse Unie van Strafrecht" gaf een onderwerp, zoals dit behandeld en voorgedragen door Prof. RAYMOND CHARLES, aanleiding tot meer interessante en uitvoerig beredeneerde besprekingen. Gedurende drie langdurige vergaderingen, onder voorzitterschap van Stafhouder COLLIGNON uit Luik (24 november en 8 december 1956, en 2 februari 1957), hebben gezaghebbende Belgische penalisten, hogere ambtenaren van het Ministerie van Justitie, rechters en magistraten van het openbaar ministerie, advocaten en geneesheren, hun buitengewone belangstelling voor dit onderwerp betuigd, en hun kritische beschouwingen, opmerkingen, suggesties en aanvullende of verbeterende voorstellen uitgebracht⁵⁰.

In dat verband zij eraan herinnerd dat de toenmalige Secretaris-Generaal van het Ministerie van Justitie, Prof. PAUL CORNIL, hoewel van een ander standpunt vertrekkend, toch de zienswijze bijtrad van het oprichten niet enkel van penitentiaire commissies onder het voorzitterschap van een rechter, maar ook, met het oog op de bevordering van de eenheid van de rechtspraak, van een penitentiaire commissie van hoger beroep⁵¹. Daarentegen, zo al de h. Prof. DUPRÉEL, thans Secretaris-Generaal van het Ministerie van Justitie, principieel akkoord mocht gaan met de herziening van onze "verouderde" Wet van 31 mei 1888, wat de voorwaardelijke invrijheidstelling betreft, en, bij het onderzoek over de gepastheid van en bij de beslissing over deze maatregel, het associëren van de rechter als geboden beschouwde, was hij nochtans van mening dat die hervorming zou moeten geschieden met *de vereiste omzichtigheid*, in opeenvolgende etappes; aanvankelijk zou zij dienen te worden beperkt tot het verenigen in één enkel organisme, onder het voorzitterschap van een rechter, van al de overheden, die thans afzonderlijk advies uitbrengen over het voorstel tot voorwaardelijke invrijheidstelling⁵².

⁴⁹ *R.D.P.*, 1956-57, 299-300.

⁵⁰ Men neme inzage van die besprekingen in *R.D.P.*, 1956-57, 560-588.

⁵¹ *R.D.P.*, 1956-57, 574-575.

⁵² *R.D.P.*, 1956-57, 572-573. Nochtans, in een later betoog, nl. in zijn *Penitentiaire Studiën en Perspectieven* uitgegeven in 1960, en waarvan de conclusiën gepubliceerd werden in het *Bulletin van het Bestuur der Strafinrichtingen*, 1960, 75-82, heeft Prof. J. DUPRÉEL, toenmalig Directeur-Generaal van de Dienst der Strafinrichtingen, bepaalde bezwaren ingebracht tegen de tussenkomst van de rechter bij de tenuitvoerlegging van de straf vooreerst omdat "niets in de opleiding en de ondervinding van de rechter hem tot administratieve taken voorbereidt, en, zo hij er zich moet op toeleggen, hij een magistratuur-ambtenaar zou worden die zich door zijn hoedanigheid van lid van een rechtbank niet doeltreffend zou kunnen inschakelen in een administratieve actie, die geleid en gecoördineerd wordt op nationale schaal (...)", *vervolgens*, omdat gevreesd kan worden dat "de tegenwoordigheid van een magistratuur van de plaatselijke rechtbank aan het

15. Hoe dan ook, het staat vast dat de jaren 1956-1957 bij de juristen van ons land een beslissende stap hebben betekend naar de overtuiging dat de rechter bij de uitvoering van de straf dient betrokken te worden.

Dat een dergelijke judiciale deelneming een noodzakelijkheid geworden was naarmate de individualisering van de straf steeds meer werd doorgedreven, zou trouwens een nieuwe uitdrukking vinden niet enkel in onze strafwetgeving, met name in de probatiecommissies opgericht door de Wet van 29 juni 1964, en voorts geregeld door het Koninklijk Besluit van 9 november 1964, maar bovendien in andere talrijke gelijklopende standpunten, ingenomen door gezaghebbende penalisten en rechtspractici⁵³, en uitmondend in een bijzonder uitgediepte studie, die een ere-magistraat, de h. CLAUDE DE BRIEY, in 1968, liet publiceren over: "*La Participation Judiciaire à l'exécution des sentences pénales*"⁵⁴. Op welk voortreffelijk werk verder nog herhaaldelijk zal moeten teruggekomen worden.

Intussen blijft het probleem in het brandpunt van de actuele belangstelling.

Inderdaad, in zijn laatste openingsrede voor het Hof van Cassatie op 3 september 1973, stelde de h. Procureur-Generaal GANSHOF VAN DER MEERCH vast dat "de nauwe samenhang tussen de beslissing van de rechter en de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf hoe langer hoe duidelijker is geworden. De rechter, -

hoofd van een strafinrichting er stilaan, rechtstreeks of onrechtstreeks, het klimaat en de gewoonten van het gerechtshof zal inbrengen. In plaats van zelf mede te werken aan zijn eigen verbetering, zal de gedetineerde zijn dossier samenstellen. Het proces zal terug hernomen worden en zal gedurende de hechtenis voortgezet worden. Aldus zal de veroordeelde in oppositie geplaatst worden tegenover de verantwoordelijke overheid, dit alles terwijl het kenmerk van het moderne penitentiaire stelsel wil dat er een vertrouwende samenwerking verwezenlijkt wordt tussen de gedetineerde en degenen die tot taak hebben zich met hem bezig te houden, om zijn terugkeer in het normale sociale leven voor te bereiden (...)"

⁵³ Meer bepaald:

1. Ere-Procureur-Generaal Prof. HERMANN BEKAERT, thans Koninklijke Commissaris voor de hervorming van de strafrechtspleging, heeft zich o.m. herhaaldelijk positief uitgesproken voor de deelneming van de Rechterlijke Macht aan de tenuitvoerlegging van de straf. Zie: "*Les conséquences légales, administratives et sociales de la peine*", *R.D.P.*, 1956-57, 365, alsook zijn tussenkomsten op de vergadering van 2 februari 1957 van de "Belgisch-Luxemburgse Unie van Strafrecht", *R.D.P.*, 1956-57, 988, en op de Frans-Belgisch-Luxemburgse dagen van Strafwetenschap van 12 en 13 november 1965 gewijd aan een wettelijk stelsel van de professionele ontzettingen als strafsancie beschouwd, *R.D.P.*, 1965-66, 331, en tenslotte zijn woord ten geleide tot het werk van ere-magistraat CLAUDE DE BRIEY, *La participation judiciaire à l'exécution des sentences pénales*, blz. 7 tot 12.

2. Advocaat-Generaal en Prof. RAYMOND CHARLES, "*Le rôle du tribunal dans l'application et la détermination des peines*", verslag uitgebracht op het Xde Internationaal Congres van Strafrecht, *R.D.P.*, 1967-68, 665-686.

⁵⁴ Werken van de Faculteit van Rechtsgeleerdheid te Namen, nr 1, Larcier, 1968, 215 bladzijden.

zo vervolgde hij -, mag niet onverschillig staan tegenover de uitvoering van de straf. Hij moet de gevolgen van zijn beslissing kunnen overzien. Hij vraagt zich soms met ongerustheid af waartoe die beslissing waarvan hij de verantwoordelijkheid op zich neemt later leidt (...)"⁵⁵.

Een zelfde bezorgdheid komt, in treffende bewoordingen, tot uiting in het preadvies uitgebracht door rechter H. ALBERS uit Antwerpen op het zesentwintigste *Vlaams Wetenschappelijk Rechtscongres*, gehouden te Gent, op 18 mei 1974, waar de preadviseur o.m. schrijft:

"Hoe wil men dat de Belgische rechter zich om de strafuitvoering bekommert, indien hij daar niet bij betrokken wordt? Zijn taak eindigt bij de uitspraak van het vonnis (...). Hij heeft de indruk dat na zijn uitspraak een 'schaduwrechtbank' (...) nader bepaalt of en in welke mate zijn beslissing ten uitvoer gelegd wordt.

Het mag wel eens duidelijk gesteld worden: ofwel heeft de strafrechter zich niet met de gevolgen van zijn vonnis in te laten. Goed. Maar dan is het niet meer dan menselijk dat die gevolgen hem niet bijster en voortdurend blijven interesseren. Wat het risico inhoudt dat ook de meest nauwgezette rechter niet altijd ten volle de draagwijdte van zijn oordeel beseft. Ofwel slaat men nieuwe wegen in, en komt de rechter wél in de uitvoering tussen. Dan zal hij voortaan ook werkelijk inzicht hebben in de consequenties van zijn beslissingen, die onvermijdelijk fijner aangepast zullen worden (...)"⁵⁶.

Moet er nog aan herinnerd worden dat, na de bespreking van dit verslag de Sectie Strafrecht van het Congres in een van haar resoluties "de noodzaak heeft beklemtoond van het betrekken van de rechterlijke macht bij de uitvoering mits daarbij voortaan de rechten van de verdediging gegarandeerd worden"⁵⁷.

Het lijkt aldus geen twijfel dat, nadat gedurende zoveel jaren steeds met meer kracht op de adequate oplossing van dit probleem gehamerd werd, er in ons land, niet enkel een consensus bestaat, maar zelfs een werkelijke behoefte naar een wetgevende hervorming.

16. Een blik over onze landsgrenzen volstaat trouwens om vast te stellen dat men ook elders dezelfde noodzaak heeft aanvoeld en daarvoor, soms sinds verscheidene jaren, wetgevende oplossingen heeft uitgedacht, waarvan de toepassingen ons niet onverschillig kunnen laten.

In dat verband werd reeds gewezen op de in het *Noorse* strafwetboek verwezenlijkte deelneming van de rechter aan de tenuitvoerlegging van de straf, alsook

⁵⁵ "Overwegingen omtrent de kunst recht te spreken en de uitoefening van het rechterlijk ambt", openingsrede uitgesproken ter plechtige zitting van 3 september 1973 voor het Hof van Cassatie, *R.W.*, 1973-74, 149.

⁵⁶ H. ALBERS, "Nieuwe taken voor het Strafrecht, *R.W.*, 1973-74, 2033 tot 2048, meer bepaald 2048.

⁵⁷ *R.W.*, 1973-74, 2374.

op de *Braziliaanse* wetgeving, die deze tenuitvoerlegging onder toezicht stelt van de rechter, wiens jurisdictie zich over de veroordeelde uitstrekt *gedurende gans de duur van de straf* (zie voetnoot 26).

In andere buitenlandse wetgevingen, nl. die van Denemarken, Finland, Oostenrijk, Polen, Zweden, en wellicht nog van andere landen, treft men over een gelijkaardige tussenkomst van de rechter belangwekkende bepalingen aan⁵⁸.

17. In sommige andere landen worden thans nieuwe hervormingen desaangaande ontworpen. Dit is o.m. het geval in de *Bondsrepubliek Duitsland*, waar het "Verfassungsgericht" (Federaal Grondwettelijk Gerechtshof te Karlsruhe), bij beslissing van 14 maart 1972, aan de wetgever zelfs een termijn heeft opgelegd om klaar te komen met een federale wet over de tenuitvoerlegging der straffen.

Dientengevolge werden reeds twee ontwerpen voorbereid, waarbij een uit rechters samengestelde rechtbank voor deze tenuitvoerlegging wordt voorzien, een rechtscollège dat met allerlei bevoegdheden wordt bekleed om uitspraak te doen in verband met de toepassing van uitgesproken vrijheidsstraffen en verscheidene aangelegenheden betreffende de behandeling van de veroordeelden of de verdere uitvoering⁵⁹.

18. *Artikel 144* van het *Italiaans Strafwetboek van 1930* heeft de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraffen onder de controle geplaatst van de "toezichtrechter", die gekozen wordt onder de magistraten van de rechtbank van eerste aanleg en zijn ambt uitoefent t.o.v. de in de strafinrichtingen van zijn rechtsgebied verblijvende veroordeelden en geïnterneerden, welke ook de plaats zij waar de veroordeling werd uitgesproken, terwijl door de artikelen 585, 635 en volgende van het Italiaans Wetboek van Strafvordering, aan de *kantonale strafrechter* (de "pretor") dezelfde machten worden toevertrouwd wat de veroordeelden betreft die in de kantonale gevangnissen straffen van minder dan zes maanden ondergaan.

⁵⁸ Zie CL. DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15 en in de voetnoten 6 en 24, blz. 31. Wat *Zweden* betreft: zie ook het ontwerp van hervorming van de behandeling der delinquenten ingediend bij het Ministerie van Justitie door de "Commissie voor de behandeling der delinquenten", in het *Bulletin nr. 7* (januari 1973), blz. 12, uitgegeven door de "Direction des Affaires juridiques" van de Raad van Europa. Uit het *Bulletin nr. 14* (mei-juli 1974), blz. 12 en 13, blijkt dat het Zweedse Parlement de nieuwe wet betreffende de penitentiaire behandeling op 3 april 1974 heeft aangenomen; zij is op 1 juli 1974 in werking getreden.

⁵⁹ Zie Prof. JÜRGEN BAUMANN, Univ. Tübingen, "Les problèmes actuels posés par la réforme pénitentiaire de 1973 en République fédérale d'Allemagne", voordracht gehouden in de "Section de science criminelle de l'Institut de Droit comparé", te Parijs, op 18 mei 1973, *Rev. Sc. Crim. et Dr. comparé*, 1974, 23-43, meer bepaald blz. 41 en 42.

Buiten een algemene *administratieve inspectieopdracht* inzake behandeling van de gevangenen, heeft de "toezichtrechter" een *beslissingsmacht* over al de modaliteiten van de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf of veiligheidsmaatregel; de verdeling van de gedetineerden, naar gelang hun individuele kenmerken, eigenschappen of geestesgesteldheid, over de geschikte penitentiaire instellingen; de versoepeling of de verscherping van het gevangenisregime; de verlenging of de inkorting van de veiligheidsmaatregel naar gelang de graad van periculositeit van de betrokkene.

Hem wordt tenslotte een *consultatieve functie* toebedeeld inzake voorwaardelijke invrijheidstelling, die, in Italië, door het openbaar ministerie wordt verleend. Vermeldenswaardig is het echter dat de "toezichtrechter" bij decreet de voorwaardelijke invrijheidstelling kan herroepen, nadat hij het openbaar ministerie en de veroordeelde heeft gehoord; dit decreet is vatbaar voor beroep bij een raadsheer in het hof van beroep⁶⁰.

19. In *Portugal*, heeft de *Wet van 16 mei 1944* de "rechtbank voor de tenuitvoerlegging der straffen" opgericht. Het geldt evenwel een alleenrechtsprekend rechter die geenszins betrokken wordt bij het toezicht over het gevangenisregime of bij de attributies van de penitentiaire Administratie, maar wiens bevoegdheid daarentegen heel wat verder reikt dan de eigenlijke uitvoering en toepassing van strafrechtelijke beslissingen.

Inderdaad, hij kan reeds tussenbeide komen in het strafproces zelf door middel van een *bijkomende* beslissing, die het door de strafrechter gewezen vonnis *aanvult* en de uitwerkselen der straffen of veiligheidsmaatregelen kan verlengen, wijzigen in min of meer, of uitdoven, naar gelang, op grond van een uitgediepte persoonlijkheidsenquête, de gevaarlijkheid van de veroordeelde niet verminderd is, of integendeel verzwakt of verdwenen is.

Die zelfde rechtbank beslist, bij prognosevonnis, over het verlenen van de voorwaardelijke invrijheidstelling, maar in geval van weigering moet het vonnis gemotiveerd zijn, want, in het Portugees strafrecht is de voorwaardelijke invrijheidstelling, na verloop van een zekere termijn van vrijheidsbeneming, *een recht, dus verplicht*, en geen beloning of gunst.

Bovendien is die rechtbank uitsluitend bevoegd inzake het herstel in eer en rechten, en voor het berech-

⁶⁰ Zie daarover meer: CL. DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 31 tot 34, en HENRY MAAS GEESTERANUS, *La réforme pénale en Italie*; het verslag van raadsheer DE BARRIGUE DE MONTVALLON over "Le rôle des magistrats dans l'exécution des peines", geciteerd in voetnoot 26, alsook *Rev. Pénitentiaire*, 1930, 396 en volg., en 427 en volg.; voorts VASSILI en ERRA in *Les grands problèmes pénitentiaires actuels*, 1950, blz. 243; GIROLAMO TARTAGLIONE, "Het strafrechtelijk en penitentiair stelsel in Italië", *Bull. Bestuur Strafinr.*, 1962, nr. 4, blz. 215 en volg., meer bepaald blz. 222.

ten van de landlopers en ermede gelijkgestelde personen, die in staat van pre-criminaliteit verkeren⁶¹.

20. De verwijzing naar die enkele onvolledig vermelde buitenlandse wetgevende tussenkomsten voor een ruimere betrekking van de rechter bij de strafuitvoering, zou evenwel toch een grove leemte vertonen indien de desaangaande in *Frankrijk* tot nog toe bereikte verwezenlijkingen niet belicht werden.

Bedoeld wordt de instelling, bij het artikel 721 van het nieuw Wetboek van Strafrechtspleging van 24 december 1958, van "le juge de l'application des peines", waardoor, afgezien van de sinds 1945 in Frankrijk ingevoerde doch naderhand onderbroken en vervolgens slechts met aanzienlijke vertraging voortgezette hervorming der strafinrichtingen⁶², een nauwere associatie van de rechter aan de individualisering der strafsancties bij hun tenuitvoerlegging gehuldigd werd, en wiens sociale zending sindsdien door de *Wet van 29 december 1972* in aanzienlijke mate verruimd werd.

Deze nieuwe instelling, die geenszins een aftakeling is van de bevoegdheden van de Administratie ten behoeve van de Rechterlijke Macht, doch eigenlijk een *loutere verschuiving* van de toepassing van de straf van op het gebied van de Administratie naar het gerechtelijk domein⁶³ is U reeds bekend door de uitvoerige rechtsliteratuur welke er tot nog toe aan besteed werd⁶⁴.

⁶¹ Voor nadere bijzonderheden, zie: CL. DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 34 tot 38; Prof. JOSÉ BELEZA DOS SANTOS, "Le juge d'exécution des peines au Portugal", *Rev. Intern. Dr. comparé*, 1952, blz. 401 en volg.; R. SCHMELCK en G. PICCA, *Pénologie et droit pénitentiaire*, Cujas, 1967, blz. 189.

⁶² Zie de samenvatting van deze penitentiaire hervorming in het werk van CL. DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 39 en 40.

Het niet doordrijven van deze hervorming, voorgesteld en aangeprezen door advocaat-generaal ROBERT SCHMELCK (zie verder in voetnoot 72), en verder beklemtoend in de rechtskundige pers (zie *Gazette du Palais* van 17 februari 1972), heeft geleid tot de erge muiterijen met dodingen, brandstichtingen en zware gewelddaden die in talrijke Franse centrale strafinrichtingen nagenoeg gelijktijdig losbraken tussen 19 juli en begin augustus 1974.

Men leze, in dat verband, de vrij scherp gestelde verwijzing aan de Regering van JEAN G. MOORE en ANDRÉ TOULEMON in *Gazette du Palais*, 7-8 augustus 1974, "Ce qui doit arriver arrive" en "La question des prisons", blz. 2 en 3.

⁶³ ROGER MERLE en ANDRÉ VITU, *Traité de Droit Criminel*, Parijs, Cujas, 1967, nr. 1331, blz. 1243; LOUIS PONS, "Le rôle du juge de l'application des peines" - *Rev. Sc. crim.*, 1963, 576; Procureur-Generaal GANSHOF VAN DER MEERSCH, openingsrede, geciteerd in nr. 15 en voetnoot 55, *R.W.*, 1973-74, 150.

⁶⁴ Zie o.m.: R. LHEZ, "L'application de la peine privative de liberté et la participation du magistrat", *Rev. Sc. Crim.*, 1958, 652; J. MALHERBE, "Le juge de l'application des peines", *Rev. Sc. Crim.*, 1959, 635-655; J.D. BREDIN, "Deux institutions nouvelles du Code de procédure pénale: le juge de l'application des peines et le sursis avec mise à l'épreuve", *J.C.P.*, 1959, I, nr. 1517; P. CANNAT, "Les réformes introduites en matière pénitentiaire par le Code de Procédure pénale", *Rev. Sc. Crim.*, 1959, 423; J. LÉAUTÉ, "Le juge de

Moge er dus enkel in concept aan herinnerd worden dat de Franse "juge de l'application des peines" (in verkorting J.A.P.), een rechter is die voor een hernieuwbare termijn van drie jaar benoemd wordt door de Minister van Justitie, op advies van de "Hogere Raad van de Magistratuur", bij een bepaald aantal rechtbanken "de grande instance"⁶⁵.

Hem wordt een *tweevoudige opdracht* toevertrouwd:

1°/ *Een penitentiaire opdracht*

l'application des peines et le nouveau Code de Procédure pénale français", *Revue pénale suisse*, 1959, 339 en volg.; FAUSTIN HÉLIE, *Analyse et commentaire du Code de procédure pénale*, Parijs, 1960, blz. 351 en 352; A. CHAVANNE, "Les problèmes posés par l'institution du juge de l'application des peines", *Rev. Sc. Crim.*, 1962, 801-805; YVONNE MARX, "Les Xmes journées de Défense sociale à Lyon des 7-8 juin 1962", *Rev. Sc. Crim.*, 1963, 158-169; G. PICCA, "Le juge de l'application des peines en France", *Rev. int. pol. crim.*, 1962, 274 en volg.; LOUIS PONS, "Les journées d'études régionales des juges de l'application des peines au cours de l'année judiciaire 1960-1962", *Rev. Sc. Crim.*, 1962, 117-124. LOUIS PONS, "Le rôle du juge de l'application des peines", *Rev. Sc. Crim.*, 1963, 574-580; LIOTARD, "Les problèmes pratiques posés par le fonctionnement du juge de l'application des peines", *Rev. Sc. Crim.*, 1963, 580-604; COLIN, "Le juge de l'application des peines et l'équipe médico-psychiatrique", *Rev. Sc. Crim.*, 1963, 604-608; BUFFARD, "Approche psychologique au cours de la probation", *Rev. Sc. Crim.*, 1963, 608-610; RENÉ VIALATTE, "La participation du corps judiciaire et du barreau à la probation", *J.C.P.*, 1963, I, 1773; J. MALHERBE, "Le juge de l'application des peines", *Rev. Sc. Crim.*, 1965, 635; R. SCHMELCK en G. PICCA, *Pénologie et droit pénitentiaire*, Hoofdstuk IV: "Le juge de l'application des peines", Cujas, 1967, blz. 187 tot 201; P. CANNAT, "La genèse du juge de l'application des peines", *Rev. pén. et de D.P.*, 1967, I, 21 en volg.; SCHEURIN, "Le rôle du juge de l'application des peines en maison d'arrêt", *Rev. pén. et de D.P.*, 1967, I, 33; CLAUDE DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 38 tot 45; ROGER MERLE en ANDRÉ VITU, *Traité de Droit Criminel*, Parijs, Cujas, 1967, blz. 1242 tot 1246, nrs. 1313 tot 1335, en de bibliografie in voetnoot 1, blz. 1243; J. M. COULON, *Du juge de l'application des peines au juge de l'exécution des peines*, proefschrift, Parijs, 1972; GEORGES BELJEAN, Directeur van de Franse Penitentiaire Administratie, "Extraits du rapport 1972 présenté à M. le Garde des Sceaux, Ministre de la Justice", *Rev. Pénitentiaire et de Dr. Pén.*, 1973, 553-703; J. ROBERT, "La loi du 29 décembre 1972 et l'évolution du droit pénal", *J.C.P.*, 1973, I, 2525; J.M. COULON, "La loi du 29 décembre 1972 et le juge de l'application des peines", *J.C.P.*, 1973, I, 2553.

⁶⁵ Art. D. 115 van het W. Str. rechtspl., waarnaar art. 721 van dit wetboek verwijst, omvat de lijst der "tribunaux de grande instance", waarin een rechter belast wordt met de toepassing der straffen; die rechtbanken zijn thans ten getale van 110, doch de territoriale bevoegdheid van die rechter strekt zich soms uit tot het arrondissement van twee of drie rechtbanken. In geval van wettig belet van de J.A.P., is het de rechtbank die in zijn vervanging voorziet. Niets verzet er zich tegen dat die magistraat bovendien zitting heeft in de correctionele kamers van zijn rechtbank, waar hij, ter gelegenheid van hun beraadslagingen en rechtspraak, de aan zijn functies eigen beschouwingen en beslommeringen nopens de amendering en reclasering van de veroordeelden nuttig kan doen gelden. (Zie R. MERLE en A. VITU, *op. cit.* in voetnoot 64, nr. 1332, blz. 1244, en voetnoot 2).

a) *In de strafinrichtingen* van zijn rechtsgebied volgt hij van naderbij de individuele tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraffen, waarvan hij de praktische schikkingen regelt zonder evenwel de aard van deze sancties aan te raken (*art. 722, eerste lid, en D.116- W. Str. rechtspl.*), terwijl echter aan de Administratie de zorg wordt overgelaten de werking en de tucht te verzekeren alsook de veiligheid van en in de opsluitingslokalen ("les locaux carcéraux").

De teksten hebben de prerogatieven van de rechter in al hun bijzonderheden geschikt en geregeld; een volledige uiteenzetting van deze machten en bevoegdheden zou het raam van dit exposé te buiten gaan.

Het moge dan ook volstaan erop te wijzen dat, buiten de hem opgelegde bezoeken van de strafinrichtingen en van de aldaar gedetineerden⁶⁶, de rechter de modaliteiten bepaalt van de penitentiaire behandeling van een ieder van hen; hij beslist over diens opname in de vier opeenvolgende fasen van het progressief regime⁶⁷ en over de eventuele wijzigingen ervan; hij verleent en herroept de plaatsing van de gevangene buiten de strafinrichting, de halve-vrijheid en de uitgangsverloven.

In de centrale gevangenis, waar vrijheidsstraffen van meer dan één jaar worden ondergaan, oefent de rechter dezelfde machten uit, doch hier op advies van een "Classeringscommissie", waarvan hij het voorzitterschap waarneemt, en samengesteld uit de directeur van de gevangenis, de adjunct-directeur, de hoofdgevangenisbewaarder, de geneesheer, de maatschappelijk(e), assistent(e), en eventueel de dokter- psychiater en de opvoeders.

Wanneer de vrijheidsstraf de drie jaar te boven gaat, brengt hij over het voorstel tot voorwaardelijke invrijheidstelling zijn advies uit aan de Minister van Justitie, die echter alleen bevoegd blijft om over die maatregel te beslissen (voor de voorwaardelijke invrijheidstelling van veroordeelden tot minder dan drie jaar gevangenisstraf, zie verder onder 2°, litt.B de hervorming gehuldigd door de Wet van 29 december 1972).

Dit advies verstrekt hij ook in geval van verzoek om genade of van herstel in eer en rechten⁶⁸.

b) *Buiten de penitentiaire inrichtingen*, m.a.w. in

open milieu, is het extra-carceraal optreden van de "juge de l'application des peines" bijzonder omvangrijk: hij is werkelijk de as van het raderwerk rondom welke al de draden zijn verbonden die de veroordeelde omwinden met het oog op zijn resocialisering en het zo veel mogelijk voorkomen van recidive.

Inderdaad, hij is de voorzitter van de probatiecommissie en van het comité voor bijstand aan de invrijheidgestelde veroordeelden, coördineert de actie van de met dit doel bestaande lekenverenigingen, oefent zijn gezag uit over de probatie- en maatschappelijke assistenten, en verzekert de leiding van en het toezicht over hun opdrachten en de vervulling ervan.

Hij waakt voor het naleven van de voorwaarden en verplichtingen opgelegd aan de veroordeelden die de gunst van het probatieuitstel hebben verkregen, ofwel het regime van de halve-vrijheid of uitgangsverlof genieten, ofwel ertoe gemachtigd werden op een buitenwerf te arbeiden⁶⁹.

2°/ Een jurisdictionele opdracht

Aanvankelijk eerder van bescheiden aard, werd die jurisdictionele opdracht evenwel door de reeds vermelde Franse Wet van 29 december 1972 op doorslaggevende wijze verruimd.

A./ Onder het stelsel gehuldigd door het nieuw Frans Wetboek van Strafrechtpleging van 1958, kwam die juridictionele macht tot uiting in het geval voorzien bij het *artikel 741* van voormeld wetboek, dat "le juge de l'application des peines", rechtsprekend ambtshalve, op vordering van het openbaar ministerie, of op verzoek van de betrokkene, ertoe machtigt te beslissen over de wijziging, de aanpassing, of de afschaffing van de voorwaarden of verplichtingen door het vonnisgerecht opgelegd aan de met probatieuitstel veroordeelde delinquent⁷⁰. Het desaanstaande door de rechter uitgevaardigd bevelschrift is van jurisdictionele aard; hierbij wordt nochtans het gezag van het rechterlijk gewijsde, waarmee de definitieve beslissing van het vonnisgerecht is bekleed, eigenlijk niet miskend, indien men aanvaardt dat, naar het beeld van de door de kinderrechter t.o.v. de minderjarige delinquenten genomen beslissingen, de maatregelen of voorwaarden die met het probatieuitstel gepaard gaan, *uiteraard* op elk ogenblik moeten kunnen herzien worden.

Doch, in tegenstelling met het stelsel opgenomen in artikel 12 van onze Wet van 29 juni 1964, heeft de Franse wetgever van 1958 niet bepaald dat het bevelschrift van de "juge de l'application des peines" dient

⁶⁶ De artikelen 611, 612 en 613 van ons W.Sv. dragen dergelijke bezoeken op aan de onderzoeksrechter, de voorzitter van het hof van assisen in de loop van elke zitting, de provinciegouverneur en de burgemeester, doch het valt sterk te betwijfelen dat voormelde wetsbepalingen thans nog stipt worden nageleefd!

⁶⁷ Voor die vier opeenvolgende fasen, zie: CL. DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 41 en 42, voetnoot 3, en PICCA en VENGEON, "L'Administration Pénitentiaire en France", *Bull. Best. Strafinr.*, 1962, blz. 27.

⁶⁸ Zie voor al die verschillende penitentiaire opdrachten in gesloten milieu de artikelen: D.70, derde lid, D.72, D.73, D.74, D.77, tweede lid, D.95, D.96, D.116, D.119 en volg., D.136 en volg., D.142, D.259, D.280, D.491 en D.528, W. Str.rechtspl.

⁶⁹ Zie voor die verschillende penitentiaire opdrachten in open milieu, de artikelen: D.126 tot 135, D.136 tot D.141, D.143 en 144, D.538 en 539, D.540 en 547, D.556, D.559 en D.560, W.Str. rechtspleg., alsook: LIONARD, *op. cit.* in voetnoot 64, blz. 580 en volg.; R. SCHMELCK en G. PICCA, *op. cit.* in dezelfde voetnoot, blz. 195 tot 197; R. MERLE en A. VITU, *op. cit.* in dezelfde voetnoot, nr. 1333, 2°, blz. 1244 en 1245; CL. DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 42 tot 44.

⁷⁰ Vgl. *art. 12* van de Belgische Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie.

te worden voorafgegaan van een debat op tegenspraak, evenmin dat dit bevelschrift voor beroep vatbaar is⁷¹.

B./ Een belangrijke etappe van de verschuiving van de toepassing van de straffen naar de bevoegdheidskring van de Rechterlijke Macht wordt nu verder ingeluid door de hierboven vermelde Wet van 29 december 1972⁷².

a) Bij wijziging van *artikel 730* van het Frans Wetboek van Strafrechtspleging, wordt voortaan aan de "juge de l'application des peines", de bevoegdheid opgedragen om, enkel op grond van een dossier samengesteld door de directeur van de strafinrichting en na het advies van de "Commissie voor de toepassing der straffen" te hebben ingewonnen⁷³, doch zonder voorafgaande raadpleging van het parket van de plaats van de veroordeling, en mits slechts facultatief advies van de prefectorale overheid, de *voorwaardelijke invrijheidstelling* van de veroordeelde uit te spreken wanneer de straf (voorlopige hechtenis inbegrepen, en mits aftrekking van bij genade verleende strafvermindering) de drie jaar niet te boven gaat.

Enkel wat de straffen van *meer dan drie jaar* betreft, blijft de Minister van Justitie alleen bevoegd om die maatregel te treffen (zie hierboven onder 1° litt.a.).

De voorwaardelijke invrijheidstelling, die vroeger in de Franse gevangenenissen tegelijkertijd een werktuig was van de tucht en een middel tot sociale reïntegratie, wordt aldus hoofdzakelijk op dit laatste aspect toegespitst, terwijl de "juge de l'application des peines" aan de voorwaardelijke invrijheidstelling, in de overgrote meerderheid der gevallen, zijn statutaire waarborg aanbrengt van onafhankelijk rechter⁷⁴.

b) Bovendien voegt *artikel 45* van de *Wet van*

⁷¹ Zie: R. MERLE en A. VITU, *op. cit.* in voetnoot 64, nr. 1334, blz. 1245.

⁷² Deze wet is gegrond op de uitslagen van de enquêtecommissie, ingesteld door de "Garde des Sceaux" naar aanleiding van de erge muiterij in de centrale gevangenis te Toul, en voorgezeten door de h. ROBERT SCHMELCK, advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie, die begin januari 1972 een uitvoerig verslag indiende, waarbij verscheidene penitentiaire hervormingen werden voorgesteld, waarvan de aard en de draagwijdte nader werden ingestudeerd door vier commissies, wier rapporten tot grondslag hebben gediend o.m. van de Wet van 29 december 1972. Al deze verslagen werden samengevat in de bulletins uitgegeven door de "Directie der juridische zaken" van de Raad van Europa, jaar 1972, nr. 1, blz. 5; nr. 2, blz. 8 en 9; nr. 3, blz. 8 en 9, en nr. 5, blz. 11. Blijkbaar werden de werkzaamheden van de commissies o.m. ingegeven door de "minima regels voor de behandeling van gedetineerden" opgesteld in de schoot van de Raad van Europa. (Zie onder voetnoot 10 de geciteerde bijdrage van CHRISTIAN ELIAERTS).

⁷³ Deze Commissie - "La Commission de l'application des peines" - werd ingesteld bij Decreet nr. 78-852 van 12 september 1972 (zie *J.C.P.*, 1972, III, 39643).

⁷⁴ Zie: J.M. COULON, "La loi du 29 décembre 1972 et le juge de l'application des peines", *J.C.P.*, 1973, I, nr. 2553, nr. 23; J. ROBERT, "La loi du 29 décembre 1972 et l'évolution du droit pénal", *J.C.P.*, 1973, I, nr. 2525, nrs. 23 tot en met 25.

29 december 1972 een *nieuw artikel 721* in het Franse Wetboek van Strafrechtspleging, bepaling waarbij aan de "juge de l'application des peines" de macht wordt verleend om, op advies van de hierboven reeds vermelde "Commissie van de toepassing der straffen" (zie voetnoot 73), een *vermindering van straf* te verlenen aan de veroordeelde die, ter uitvoering van één of van verscheidene in de tijd beperkte vrijheidsstraffen, een opsluiting ondergaat *gelijk aan drie maanden of meer*.

Voor het verlenen van deze gunst wordt enkel het goed gedrag van de gedetineerde in acht genomen; zij houdt dus rechtstreeks verband met de tucht in de strafinrichting.

Haar draagwijdte is uitgestrekt, aangezien zij drie maanden per jaar incarceration kan bereiken en zeven dagen per maand voor een gevangenneming van mindere duur.

De maatregel is nochtans niet definitief, want in geval van slecht gedrag tijdens de opsluiting kan de gunst door de rechter (J.A.P.) herroepen worden.

Deze nieuwe verruiming van bevoegdheid van de "juge de l'application des peines" is in feite een delegatie van het genaderecht, en een verdere uitdrukking van de bezorgdheid voor de individualisering van de straf bij haar uitvoering onder het min of meer uitgebreid beleid van de rechter⁷⁵, een bekommring die men trouwens aantreft in de moderne wetgeving van talrijke andere landen dan die welke reeds hierboven vermeld werden (zie nrs. 16 tot en met 19)⁷⁶.

21. Kenschetsend is in dit verband de vaststelling dat zeer onlangs bij de Tweede Kamer van de Staten-Generaal in Nederland een wetsontwerp werd ingediend, "tot wijziging van de regeling der voorwaardelijke invrijheidstelling", waarbij o.m. de veroordeelden de mogelijkheid krijgen om in hoger beroep te gaan wanneer zij niet op het vroegst mogelijk moment voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld, of wanneer de hun verleende voorwaardelijke invrijheidstelling wordt geschorst of herroepen. Dit hoger beroep zou binnen dertig dagen worden ingesteld bij het Gerechtshof te *Arnhem*, dat een bijzondere kamer voor de behandeling van dergelijke hogere beroepen zou krijgen, een kamer bestaande uit drie raadsheren en twee deskundigen, die niet tot de rechterlijke macht behoren. Na klager evenals zijn raadsman te hebben gehoord, kan het Hof de beslissing van de Minister van Justitie

⁷⁵ Zie J. ROBERT, *op. cit.* in voetnoot 74, nrs. 26 tot 28; J.M. COULON, *op. cit.* in voetnoot 74, nrs. 13 tot 18.

⁷⁶ Zie b.v. wat de *Scandinavische landen* betreft het werk gepubliceerd onder de leiding van voorzitter Prof. MARC ANCEL en ere-prof. IVAR STRAHL (Univ. Uppsala), *Le droit pénal des pays Scandinaves*, Parijs, 1969, nrs. 97 en 98, blz. 125 tot 131. Wat meer bepaald Zweden aangaat, raadplegen de inleiding, en vooral de conclusie ervan, van voornoemde IVAR STRAHL: *Code pénal suédois*, vertaald door MICHEL LAMBERT, Min. v. Justitie, Stockholm, 1965, blz. 5 tot 29.

*vernietigen en hem opdracht geven, binnen een bepaalde termijn een andere beslissing te nemen*⁷⁷.

22. Tot zover die vrij langdurige rondgang in een gebied, waar uit al de hierbij, op nationaal en op buitenlands vlak, gedane vaststellingen, overduidelijk gebleken is dat, onder de onweerstaanbare stuwkracht van de progressieve ontwikkeling der gedachten en opvattingen over aard, doel en efficiëntie van de strafsanctie, met de jaren meer aangepast zowel aan de menigvuldige aspecten van de persoon van de delinquent en van zijn milieu, als aan de noodzakelijkheid hem, na zijn veroordeling, te reïntegreren in een gemeenschap, die tegen zijn hervalling moet worden beschermd, het in onze tijd niet langer meer logisch, redelijk en juridisch verantwoord is dat de tussenkomst van de rechterlijke macht, die het strafrecept heeft voorgeschreven, uitgesloten blijft uit het toezicht als ook uit de beslissingen over het verder verloop van deze therapie en uit de mogelijkheden, waar het geboden, nuttig of gepast blijkt, met de medewerking van bevoegde, ervaren en toegewijde vakkundigen, deze behandeling aan nieuwe omstandigheden aan te passen, te verbeteren, of te versoepelen, en, in voorkomend geval, tot aan het verstrijken van de gestelde termijn, door te drijven of integendeel geleidelijk vroegtijdig stop te zetten.

De *natuurlijke verlenging van de rechterlijke functie* en van haar sociale opdracht, in een domein waar én de hogere belangen van de gemeenschap én de individuele vrijheid steeds in de *rechter* hun wettelijke beschermer moeten kunnen vinden, is aldus als een onontkoombaar *vereiste* gesteld, waarvan de gegrondheid trouwens reeds door de Belgische wetgever werd erkend en de vervulling, door hem, in drie belangrijke wetten, verzekerd werd.

23. Kunnen, in een zodanige optiek, het optreden, althans de *tussenkomst* van de rechter bij de tenuitvoerlegging van de strafsanctie, en meer bepaald de beslissingen die hij gedurende het verloop van die tenuitvoerlegging zou treffen, als een krenking worden beschouwd van het *gezag van het rechterlijk gewijsde*?

Naar mijn persoonlijke mening, valt de gegrondheid van dit bezwaar ten zeerste te betwijfelen.

Immers, bij de nuchtere ontleding van de moderne opvattingen van de straf en van de lessen verstrekt door de penitentiaire realiteit, wat in het strafproces, a.g. in de jurisdictionele strafhandeling, door het gezag van het rechterlijk gewijsde "juris et de jure" verworven is⁷⁸, zijn: alles wat betrekking heeft tot de materialiteit der strafbare feiten, het bewijs van de vereniging der door de strafwet gestelde stoffelijke en

morele voorwaarden van het misdrijf, de schuld van hun dader en zijn toerekenbaarheid, en niet zozeer de straf, wanneer men deze laatste niet meer opvat enkel als de vergelding van het aan de gemeenschap veroorzaakte kwaad. Heden ten dage zijn het bepalen van de strafsanctie en van haar toemeting eerder een diagnose van de strafrechter, het *transponeren in de toekomst* van een beoordeling, die op elk ogenblik vatbaar is voor wijziging, en waarvoor er derhalve in feite geen rechterlijk gewijsde bestaat. Het beginsel van de legaliteit der straffen wordt aldus herleid tot het bepalen van een kwantitatief maximum van de vrijheidsstraf, naderhand eventueel te verminderen in de loop van het ondergaan van de straf, zodat de uitspraak ervan nog slechts een *indicatieve waarde* heeft⁷⁹. Wordt trouwens die aanwijzende waarde door de Belgische strafrechter niet, – misschien onbewust –, aangevoeld en aanvaard, wanneer hij, op de terechtzitting, onmiddellijk na zijn uitspraak, veelal de veroordeelde aanzet, gedurende het ondergaan van zijn straf blijkt te geven van inkeer en amendering met het oog op *vermindering* van de duur van zijn opsluiting of verzachting van haar modaliteiten?

Het wil mij dan ook voorkomen dat, wanneer de definitieve beslissing van de strafrechter aangaande de straf en haar toemeting, tijdens de tenuitvoerlegging van die beslissing, door een ander orgaan, – administratief of jurisdictioneel organisme –, qua duur of modaliteiten van de straf gewijzigd wordt om te worden aangepast aan de gebleken vereisten van de persoonlijkheid van de veroordeelde, zijn milieu, en zijn sociale reïntegratie met inachtneming van de bescherming van de gemeenschap waarin hij terugkeert, zulke beslissing het gezag van het rechterlijk gewijsde niet krenkt omdat zij, zoals reeds gezegd, eigenlijk de verlenging is van de beslissing van de *strafrechter*: *heel* de beslissing, – die welke de straf uitsprak en die welke haar tenuitvoerlegging betreft –, is tenslotte *één enkele voortgezette jurisdictionele handeling*⁸⁰.

Van louter logisch standpunt uit bekeken, is dan ook de deelneming van de rechter aan de regeling van en het toezicht over de modaliteiten van die tenuitvoerlegging evident, en is het bezwaar geput uit de beweerd krenking van het gezag van het rechterlijk gewijsde zonder pertinente waarde.

Die zienswijze dringt zich des te meer op omdat de wetgever herhaaldelijk van dit beginsel is afgeweken⁸¹, terwijl daarnaast de Penitentiaire Administratie, – en zonder dat haar desaanstaande enig verwijt zou kunnen treffen, wel integendeel –, aan deze afwijking

⁷⁷ Zie: "Delikt en delinkwent", nr. 5 van mei 1974, blz. 248; Raad van Europa – Directie van de juridische zaken, *Bull.* nr. 13 van januari – april 1974, blz. 14.

⁷⁸ Weliswaar onder voorbehoud van de herziening voorzien en geregeld door de artikelen 443 tot en met 447bis Sv. (Wetten van 18 juni 1894, 9 april 1930 en 18 maart 1973).

⁷⁹ A. CHAVANNE: "Les problèmes posés par l'institution du juge de l'application des peines", *Rev. Sc. Crim.*, 1962, 802. J.M. COULON, "La loi du 29 décembre 1972 et le juge de l'application des peines", *J.C.P.*, 1973, nr. 2553, nrs. 33 tot 39.

⁸⁰ Zie CL. DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 54.

⁸¹ O.m. inzake voorwaardelijke en voorlopige invrijheidstelling.

een bijzonder ruime para-legale toepassing heeft verzekerd, in een domein waar zij nochtans slechts over een uitvoeringsrecht beschikt, doch zonder interpretatiemacht⁸².

24. Daarentegen blijkt in de onderhavige aangelegenheid het *grondwettelijk principe van de scheiding der staatsmachten*, zich voor te doen als een opweping die meer aandacht verdient.

Op het eerste gezicht althans: want er dient amper aan te worden herinnerd dat, naar de opvatting van onze grondwetgevers van 1830, de betekenis van de scheiding der staatsmachten in de eerste plaats gelegen is in de vrijwaring van de onafhankelijkheid van de hoven en rechtbanken⁸³. "Vooral met betrekking tot de bevoegdheid van de rechterlijke macht (artt. 92, 93, 94, 106 G.W.) en het statuut van haar leden (artt. 99, 100, 102, 103 G.W.), heeft het beginsel een wel bepaalde positiefrechtelijke betekenis. Voor het overige blijkt uit de grondwettelijke teksten die de verhoudingen tussen de staatsmachten regelen, en uit de wijze waarop die teksten werden geïnterpreteerd, dat ons publiek recht een *dogmatisch* opgevatte verklaring van het beginsel van de scheiding der machten afwijst⁸⁴", principe waarvan MIRABEAU terecht heeft kunnen zeggen "qu'exactement analysé, il montre la facilité de l'esprit humain à prendre des mots pour des choses et des formules pour des arguments".

Verre van gevestigd te zijn op een *scherpe* scheiding van de staatsfuncties, huldigt ons grondwettelijk recht dan ook het principe van een *innige samenwerking*, hoofdzakelijk tussen de wetgevende en de uitvoerende organen; doch ook tussen de Uitvoerende Macht en de Rechterlijke Macht is er een *zekere interpenetratie* aangezien het de Koning is die de magistraten van de rechterlijke orde benoemt, terwijl de arresten en vonnissen, indien zij niet in zijn naam worden gewezen, evenwel in zijn naam worden ten uitvoer gelegd (*art. 30 G.W.*), ambtshalve door bemiddeling van de t.o.v. de Uitvoerende Macht onafhankelijke magistraten van het openbaar ministerie in verband met alle bepalingen die de openbare orde raken (*art. 139 Ger.-W.*), en in de eerste plaats in strafzaken, wat de straffen betreft (*artt. 165, 197 en 376 Sv.*). "Verder bestaat tussen de rechtelijke en de administratieve macht een *gemengd gebied*: het administratief contentieux, waarin aan de administratie, naast haar eigenlijke bestuurs-taak, louter jurisdictioneel werk wordt opgedragen, (zie b.v. de *Wet van 3 juni 1964*, gewijzigd door die

van 22 januari 1969, houdende het statuut van de getewensbezwaarden, alsook de *Wet van 30 juni 1971* betreffende de *administratieve geldboeten*, toepasselijk in geval van inbreuk op sommige sociale wetten, en in werking getreden op 15 december 1971), terwijl de rechters soms handelingen verrichten welke, materieel gesproken, bestuursdaden zijn (aanstelling van voogd of curator, goedkeuring van bepaalde rechtshandelingen, beslissing waarbij een landloper ter beschikking van de regering wordt gesteld, enz...)""⁸⁵.

Zoals Procureur-Generaal GANSHOF VAN DER MEERSCH het in zijn reeds geciteerde openingsrede van 3 september 1973 beklemtoonde, is dus "de volstreekte scheiding tussen de rechtspreking van de strafrechter, orgaan van de rechterlijke macht, en de uitvoering daarvan, die valt onder de uitvoerende macht en het bestuur, een *theoretische* beschouwing"⁸⁶.

En deze hoge magistraat voegde er dadelijk aan toe: "En zeker is zij geen opvatting die thans het getewen van de magistraat kan bevredigen".

Voormelde beschouwingen klemmen nu des te meer omdat uit hetgeen tot nog toe uiteengezet werd over de ontwikkeling van het strafbegrip gebleken is dat de straf van haar voorheen enig vergeldend en exemplatief kenmerk, en derhalve haar zuiver materiële, nagenoeg blinde, tenuitvoerlegging door de Administratie, verder, met de individualisering van de straf, geëvolueerd is tot een met de jaren meer uitgesproken heropvoedend kenmerk, en dienvolgens tegelijkertijd haar tenuitvoerlegging thans heel wat meer voorkomt als de *voortzetting* van de strafrechtelijke veroordeling, als de geleidelijke *verschuiving* vanuit het administratief naar het gerechtelijk domein⁸⁷.

En nochtans blijft de inhoud van de vrijheidstraf, haar concrete duur, en haar aanpassing, nu nog, — behalve wanneer het gaat om de internering voor onbepaalde duur van abnormalen of om de maatregelen getroffen door de jeugdrechter t.o.v. minderjarige de-

⁸⁵ Prof. ANDRÉ MAST, *op. cit.* in voetnoot 84, nr. 61, blz. 67.

⁸⁶ "Overwegingen omtrent de kunst recht te spreken en de uitoefening van het rechterlijk ambt", *R.W.*, 1973-74, 148. Prof. ANDRÉ MAST heeft in dat verband terecht opgemerkt dat de dogmatische opvatting als een theoretische rechtsconstructie van het beginsel van de scheiding der staatsmachten, dat, los van de artikelen der Grondwet, het Belgisch staatsrecht zou beheersen, geleid heeft in de justitiële rechtspraak tot de miskennis van de grondwettelijke normen tot aan de bij het beruchte "Flandria-arrest" van 5 november 1920 (*Pas.*, 1921, I, 114, met de conclusie van Procureur-Generaal LECLERCQ) gehuldigde aansprakelijkheidsleer. Zie *op. cit.* in de voetnoten 84 en 85, nr. 66, blz. 69 en 70.

⁸⁷ Zie over deze evolutie, waarbij in het penitentiair beleid, ingevolge de Wet van 31 mei 1888 op de voorwaardelijke invrijheidstelling, de individualisering van de strafrechtelijke beslissing de individualisering van de straf door de rechter zelf vele jaren is voorafgegaan: het verslag van Advocaat-Generaal Prof. RAYMOND CHARLES en van Advocaat-Generaal H. BOSLY (J.R.) op het Xde Internationaal Congres van Strafrecht: "Le rôle du tribunal dans l'application et la détermination des peines", *R.D.P.*, 1967-68, 666-673.

⁸² O.m. door het invoeren van het stelsel van de halvevrijheid, van de beperkte hechtenis, en van de weekeindarresten.

⁸³ Zie verslag dd. 23 december 1830 van J. RAIKEM en E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès National de Belgique*, Brussel, 1844-1845, IV, nr. 53, blz. 68.

⁸⁴ Prof. ANDRÉ MAST, *Overzicht van het Belgisch Grondwettelijk Recht*, Gent, Story-Scientia, 1972, nr. 60, blz. 65, en nr. 64, blz. 69. Zie ook: PIERRE WIGNY, *Droit Constitutionnel*, Brussel, 1952, I, blz. 144 tot 153.

linquenten —, volledig in handen van de Administratie, net zoals ten tijde toen die elementen nagenoeg toegevoegd aan de eigenlijke straf om haar te individualiseren, niet bestonden⁸⁸.

Dit had er, reeds in mei 1934, na de h. Mossé, Inspecteur-Generaal der Franse gevangenis, de h. LÉON BELYM, Inspecteur-Generaal der Belgische straf-inrichtingen, toe gebracht, in zijn verslag aan de "Belgische Unie van Strafrecht", te schrijven wat hierna wordt vertaald: "De actie van de rechter, na zijn vonnis, *verlengen* in de tenuitvoerlegging van de straffen, betekent geenszins de gedeeltelijke onteigening van de penitentiaire Administratie, maar het *terugwinnen van een recht* dat, door de kracht der dingen, en soms met de hulp van de wetgever, de uitvoerende macht onrechtmatig verworven heeft ten nadele van de natuurlijke, logische en juridische bevoegdheid van de rechterlijke macht, en dat zij zich onvermijdelijk nog meer zou aanmatigen naarmate in het positief strafrecht het stelsel van de beslissingen met onbepaalde duur, en, in het penitentiair recht, de methodes van administratieve individualisering der straffen hun ontwikkeling zullen kennen (...)"⁸⁹.

Een dergelijke zienswijze, uitgedrukt in kordate bevoordingen, klinkt bovendien tamelijk onverwacht bij een hogere ambtenaar van het Penitentiair Bestuur. Indien men ze mocht aankleven, lijdt het geen twijfel dat haar verwezenlijking zou uitlopen op een omgekeerde onteigening van de penitentiaire Administratie ten behoeve van de rechter.

Persoonlijk kan ik een zodanige *radicale* opvatting volstrekt niet bijtreden:

1° *Vooreerst* omdat, — in welke mate ook het principe van de scheiding der staatsmachten in ons publiek recht tot zijn werkelijke betekenis en draagwijdte dient te worden herleid —, de bepaling van *artikel 30, tweede lid*, van de Grondwet m.i. niet toelaat dat de rechterlijke macht, door het orgaan hetzij van het strafvonnisgerecht zelf⁹⁰, hetzij van een gespecialiseerde rechter⁹¹, zoals in Italië en in Frankrijk, voortaan *alleen* en *uitsluitend* de hoge hand zou hebben over de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf en de beslissingen betreffende haar verschillende modaliteiten. Op hetzelfde grondwettelijk bezwaar werd trouwens reeds gewezen door vooraanstaande penalisten⁹².

⁸⁸ Zie CL. DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 59.

⁸⁹ LÉON BELYM, *op. cit.* in voetnoot 29, blz. 492 en 493.

⁹⁰ Zie de auteurs vermeld in voetnoot 45.

⁹¹ Zie de auteurs vermeld in voetnoot 46.

⁹² Zie o.m.: RAADSHEER HUYBRECHTS, "Le rôle du magistrat dans l'exécution des peines", verslag uitgebracht in november 1951 op de Frans-Belgisch-Luxemburgse dagen van strafrecht, Sirey, 1952, blz. 89 tot 116; BOUZAT, "Le contrôle de l'exécution des mesures de défense sociale" in het werk gepubliceerd onder de leiding van voorzitter MARC ANCEL, *L'individualisation des mesures prises à l'égard du délinquant*, blz. 286 tot 300; Advocaat-Generaal en Prof. RAYMOND CHARLES, *op. cit.* in voetnoot 42, blz. 296 en zijn conclusiën op het einde van de besprekingen in de schoot

25. 2° *Vervolgens* omdat, op grond van psychologische redenen en praktische beschouwingen, die verband houden zowel met de Administratie en de rechtsbedeling zelf als met een gezonde, realistische en efficiënte penitentiaire politiek, een dergelijke omwenteling noch gerechtvaardigd, noch aan te bevelen is, en een vooraf grondig en omzichtig te bestuderen *tussenregime* mij als de meest aangewezen oplossing voorkomt.

a) Het lijkt mij inderdaad niet te kunnen stroken met een *nuttige* en *doelmatige aanwending* van de door een penitentiair beleid van bijna honderd jaar bereikte resultaten⁹³, evenmin met een *oordeelkundig* begrip van de *geest* waarmede de ambtenaren en beamten van de Penitentiaire Administratie zijn beziel, zomede met de gevestigde tradities die er mettertijd ontstaan zijn, dat die Administratie *zo maar plots* zou beroofd worden van elke beoordelingsmacht met betrekking tot de uitslagen van een penitentiaire behandeling, die én op zichzelf, én in de algemeenheid van de op te lossen individuele gevallen, ondanks de talrijke moeilijkheden en teleurstellingen, een onverpoosde inspanning vereist van observatie, classificering, heropvoeding, sociale reclasseringsonderzoeken en enquêtes, post-penitentiair toezicht, en dies meer (zie voetnoot 44).

Terwijl het Belgisch Bestuur der Strafinrichtingen, zoals reeds beklemtoond, alle lof verdient voor de prestaties die het tot nog toe heeft opgeleverd, valt het daarentegen te vrezen dat een zodanige "captivitas diminutio", die het Penitentiair Bestuur tenslotte zou herleiden tot hotelhouder en sleutelbewaarder, er rechtstreeks toe zou leiden de Administratie voortaan afzijdig te laten van elke belangstelling, niet enkel voor de vorderingen van de amendering der gedetineerden maar zelfs voor de materiële en morele voorwaarden van hun carceraal verblijf.

b) Aan de andere kant, indien *één rechter-strafuitvoerder gans alleen* en *met uitsluitend beslissingsrecht*, zou belast worden met de huidige belangrijkste taken van de Administratie bij de behandeling van de gedetineerden en de schikkingen van de opeenvolgende etappes naar hun sociale reïntegratie, — wat een groot deel van zijn tijd in beslag zal nemen —, rijst het euvel dat, — en dan nog gesteld zijnde dat die rechter tot het vervullen van zijn opdracht door een voldoende specialisering zou zijn voorbereid —, hij geleidelijk een *magistraat-ambtenaar* zou worden die, naargelang zijn persoonlijkheid en karakteriële eigenschappen, ofwel feitelijk zal opgeslorpt worden in het Bestuur, ten nadele van zijn institutionele onafhankelijkheid, ofwel

van de Belgisch-Luxemburgse Unie van strafrecht, op 2 februari 1957, *R.D.P.*, 1956-57, 587; Secretaris-Generaal en Prof. J. DUPRÉEL, tussenkomst op de discussievergadering van de Belgisch-Luxemburgse Unie van Strafrecht van 24 november 1956, *R.D.P.*, 1956-57, 571, alsook: "Penitentiaire Perspectieven", *Bull. Best. Strafinrichtingen*, 1960, blz. 80, in fine.

⁹³ Indien men als vertrekpunt neemt de taak opgedragen aan het penitentiair Bestuur door de Wet van 31 mei 1888 op de voorwaardelijke invrijheidstelling.

met het Bestuur in conflict zal komen ten nadele van een coherent en harmonisch verloop van de penitentiaire behandeling.

26. Op grond van voormelde beschouwingen van grondwettelijke, psychologische en praktische aard, die erop wijzen hoe omzichtig men in deze materie moet te werk gaan⁹⁴, durf ik de bescheiden mening opperen dat, voor het ogenblik, in ons land, de oplossing van het in *elk geval geboden* betrekken van de rechter bij de strafuitvoering t.o.v. de strafrechtelijk meerderjarige normale veroordeelden wellicht dient te worden gezocht in en beperkt tot : een *inntermediair stelsel*, met name dat van de gemengde "Penitentiaire" of "Resocialisatiecommissie", waarvan het principe sinds verscheidene jaren reeds aangeprezen werd, evenwel onder verschillende modaliteiten, door gezaghebbende penalisten, tevens ervaren rechtspractici, o.m. advocaat-generaal Prof. RAYMOND CHARLES en eremagistraat CLAUDE DE BRIEY, die het probleem grondig hebben ingestudeerd⁹⁵, en aan wie de benamingen van bedoelde Commissie trouwens ontleend worden.

27. Dit stelsel zou gevestigd zijn op een *innige associatie* en *samenwerking* tussen de rechter, de organen van het Penitentiair Bestuur, en de afgevaardigden der te hergroeperen of samen te voegen diensten of verenigingen die de reïntegratie van de veroordeelde in de gemeenschap en de post-penitentiaire aktie be-

⁹⁴ In dit verband, en hoewel alhier betrouwbare gegevens voor het ogenblik nog ontbreken om een juiste objectieve beoordeling desaan gaande toe te laten, kan men zich toch afvragen of, tussen vele andere materiële en institutionele oorzaken van de *penitentiaire malaise* in Frankrijk (reeds op 26 september 1973 zonder hartstocht ontleend in een studie overhandigd aan de Garde des Sceaux door de "Fédération C.F.T.C." der penitentiaire ambtenaren, en samengevat door raadheer B. DUTHEILLET-LAMONTHÉZIE, *Rev. Sc. Crim. et Dr. Pénal comparé*, 1974, 426 en 427) één der psychologische oorzaken van de buitengewoon erge gebeurtenissen, die zich, met een opvallende coördinerende, systematisch in talrijke Franse gevangnissen, in juli en augustus 1974, voordeden, nu juist, wat de gevangenisbewaarders betreft, niet gelegen is in het bedervend uitwerksel op de leden van het penitentiair personeel van een al te scherpe aftakeling van hun opdrachten en verantwoordelijkheden ten behoeve van "le juge de l'application des peines", die door de directeurs der Franse centrale gevangnissen en het ondergeschikt bewaarderspersoneel aldaar beschouwd wordt als een indringer wiens actie door alle middelen moet worden ontzenuwd. (Zie : MARC KUNSTLÉ en CLAUDE VINCENT, *Le crépuscule des prisons*, 1972, Parijs, Julliard, blz. 249 tot 254).

⁹⁵ Advocaat-Generaal Prof. RAYMOND CHARLES, *op. cit.* in de voetnoten 15, 42 en 92, blz. 294 tot 301, en *op. cit.* in de voetnoten 48, 53, 87 en 92 ; CLAUDE DE BRIEY, *op. cit.* in de voetnoten 6, 24, 25, 54, 58, 60, 62, 64, 67, 69, 80, 88.

Zie ook de tussenkomen van Secretaris-Generaal Prof. PAUL CORNIL, procureur des Konings SIMONS, advocaat José VANDERVEEREN, Dr. JACQUES LEY, en substituut-procureur-generaal, thans raadshere in het Hof van Cassatie, ALBERT MEEÛS, op de vergaderingen van de Belgisch-Luxemburgse Unie van Strafrecht van 24 november en 8 december 1956 en van 2 februari 1957, *R.D.P.*, 1956-57, blz. 574, 575, 577, 583, 584 en 585-586.

naarstigen : *vooreerst* ter verzoening van de eenheid van behandeling der veroordeelden, in gesloten of in open milieu, met de gepaste oplossing van de verschillende individuele gevallen, en ten einde al degenen die ertoe geleid worden hun gezag over de veroordeelden uit te oefenen te betrekken bij een tot het welslagen van de sociale deadaptatie onontbeerlijke harmonische ploegaktie^{95a} ; *vervolgens* ter vervanging van de thans vigerende regeling van de voorwaardelijke en voorlopige invrijheidstelling.

28. Tot het behartigen van een dergelijke samenwerking wil het mij voorkomen dat, *wat de zuivere toepassing betreft van de penitentiaire behandeling*, het volstrekt aangewezen blijkt dat zij in *de enige competentiesfeer* en *onder de algehele verantwoordelijkheid* zou blijven van de Penitentiaire Administratie, wier opdrachten in het ontworpen stelsel dus geenszins zouden verlaagd en beperkt worden tot loutere materiële beheerstaken en hun budgettaire beslommeringen.

Uitgaande van de onbetwistbare vaststelling dat een degelijk modern penitentiair stelsel in de eerste plaats wordt gekenmerkt door het betrachten van een *vertrouwende* samenwerking tussen de gedetineerde zelf en degenen die tot zending hebben hem *voor te bereiden* op zijn terugkeer in het normaal sociaal leven, blijkt het mij nagenoeg evident dat, terwijl zij in rechtstreeks en bestendig contact zijn met ieder veroordeelde, de leden van het Penitentiair Bestuur, – directie en bewaarderspersoneel, opvoeders, geneesheren-anthropologen en psychiaters, maatschappelijke assistenten, en dies meer –, handelend in nauw ploegverband, optimaal geplaatst en geschikt zijn om de adequate oriënteringen en schikkingen te treffen en de opeenvolgende modaliteiten te regelen van het hier te lande sterk gehumaniseerd heropvoedend regime dat het meest schijnt aangepast te zijn aan de persoonlijke kenmerken en de karakteriële eigenschappen van de veroordeelde, en zodus, in dat verband, om te beslissen over zijn vereiste of gewenste overbrenging van de ene straf-inrichting naar een andere, dit alles ter bevordering van de beste kansen tot zijn resocialisering⁹⁶.

^{95a} Zie M. VAN HELMONT, thans ere-Directeur-Generaal van het Bestuur der Strafinrichtingen, "Hedendaagse strekkingen van het post-penitentiair beleid", rede uitgesproken op 18 oktober 1972 ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van het Werk voor Maatschappelijke Wederaanpassing van Brussel, *Bull. Bestuur Strafinr.*, 1972, 339-356 ; C. SCHELFHOF, "La recherche de nouvelles formes de traitement pénitentiaire en Belgique", *Rev. Pénitentiaire et de Dr. Pénal*, 1973, 755-760.

⁹⁶ Men raadplege desaan gaande de zeer volledige uiteenzetting van Procureur-Generaal-emeritus Prof. JEAN CONSTANT, *Traité élémentaire de Droit pénal*, uitg. 1965, II, blz. 647 tot 717, alsook het "Algemeen Reglement van de Strafinrichtingen" uitgevaardigd, bij *K.B. van 21 mei 1965 (B.S. van 25 mei 1965)*, gewijzigd door het *K.B. van 28 april 1970 (B.S. van 16 mei 1970)*.

29. Wat echter in het ontworpen stelsel wel *uitsluitend* onder de bevoegdheid van de Commissie zou ressorteren is, niet het uitbrengen van een *louter advies*, maar wel, – mits met voorafgaande volledige voorlichting verstrekt én door de Penitentiaire Administratie, én door allen die deel hebben aan haar heropvoedende en resocialiserende taak of aan de *geleidelijke* terugkeer van de veroordeelde in de maatschappij –, *het treffen van een BESLISSING* over de eventuele vroegtijdige opheffing van de vrijheidstraf, zodus de inkorting van haar duur, waarvan het vonnisgerecht het maximum en de wet het minimum van tenuitvoerlegging hebben bepaald.

Met uitsluiting van de thans daarvoor bevoegde organen, – nl. de Minister van Justitie of de Administratie der Strafinrichtingen waarvan hij het hoofd is –, zou de Commissie derhalve *beslissen* over de volgende maatregelen :

1°/ de *halve-vrijheid*, eerste etappe op weg naar een bepaalde geconditioneerde invrijheidstelling, en waarvan de gewichtige aard moet worden onderstreept⁹⁷, maar waarvan ook de geboekte uitslagen het nut en de gepastheid t.o.v. sommige categorieën veroordeelden hebben bewezen⁹⁸ ;

2°/ de *voorlopige invrijheidstelling*, die door geen enkele wettelijke bepaling is voorzien, maar in sommige, thans niet meer zó uitzonderlijke gevallen, de praktische mogelijkheid verschaft van een spoedeisende oplossing of van een gepaste overgangsmaatregel⁹⁹ ;

3°/ hoofdzakelijk, de *voorwaardelijke invrijheidstelling*, waarover verder meer (zie infra onder nr 33), ook wat aangaat de *recidivisten* en de *gewoontemisdagigers*, die door het strafgerecht, na afloop van hun

⁹⁷ Een Frans auteur, A. GAYRAUD, omschreef het stellen van de gedetineerde onder het regime van de halve-vrijheid als volgt : "une décision grave, qui intéresse non seulement l'ordre de la prison, mais, bien davantage la personne du condamné dans son potentiel de droit à la liberté individuelle, et la société elle-même dans son droit à la rétribution de l'acte qui en perturbe l'ordre et, donc, l'autorité judiciaire dans sa mission" – Zie zijn bijdrage in *Rev. Pén. et de D.P.*, 1967, IV, blz. 819 : "Le juge de l'application des peines dans la perspective de l'administration pénitentiaire". Daarover meer in de bijdrage "Réformes récentes apportées au régime de la liberté d'épreuve" van J.J. FRANSÈS-MAGRE, *Rev. Pénitentiaire et de Dr. Pénal*, 1973, 203-210, en 403-416.

⁹⁸ Zie daarover meer in het werk van CLAUDE DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 115 tot 117, en de aldaar geciteerde auteurs.

⁹⁹ Zie : Prof. C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch Strafrecht*, III, blz. 1106 en 1107, en Prof. JEAN CONSTANT, *Traité élémentaire de droit pénal*, uitg. 1965, II, blz. 1029 en voetnoot 3. Over de beweerdte abusieve toepassing van de *voorlopige* invrijheidstelling door de Minister van Justitie, zie de openingsrede van Procureur-Generaal GEORGES POTVIN vóór het Hof van Beroep te Luik, op 2 september 1963 : "De la libération conditionnelle des condamnés", *R.D.P.*, 1963-64, 83-98 ; *J.T.*, 1963, 521-524, en de schriftelijke terechtwijzingen door de toenmalige Minister van Justitie PIERRE VERMEYLEN, in *R.D.P.*, 1963-64, 95, en in *J.T.*, 1963, 594.

straf, ter beschikking van de regering werden gesteld krachtens de artikelen 22 en 23 van de Wet van 1 juli 1964, een veiligheidsmaatregel die deelachtig is aan het kenmerk van de straf (*Cass.*, 27 februari 1956, *Pas.*, 1956, I, 672). en waarvan de eventuele opheffing thans geregeld wordt door de procedure voor het hof van beroep, voorzien bij artikel 26 van voormelde wet ;

4°/ het *concreet bepalen van gepersonaliseerde en constructieve voorwaarden*¹⁰⁰, met het oog op een duurzame maatschappelijke wederaanpassing, aan de in vrijheid gestelde opgelegd gedurende de vastgestelde proeftermijn (minimum twee jaar, soms vijf of tien jaar naar gelang aard en duur van de vrijheidberovende straf art. 4, W.v. 31 mei 1888), en de aanwijzing van de persoon of het organisme, belast met de uitoefening van de voogdij¹⁰¹, eventueel, wat de vreemdelingen of Belgen in het buitenland betreft, met de bijstand van de overheden van de om toezicht verzochte Staat, bij toepassing van het *Europees Verdrag* betreffende het toezicht op de voorwaardelijk veroordeelde of in vrijheid gestelde personen, opgemaakt te *Straatsburg*, op 30 november 1964, en goedgekeurd door de Belgische Wet van 15 juli 1970 (*B.S.* 31 oktober 1970 blz. 11021)¹⁰² ;

5°/ de *herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling of haar tijdelijke opschorting*, ingeval de in vrijheid gestelde de hem opgelegde voorwaarden

¹⁰⁰ Het valt te betreuren dat, in het teken van de administratieve sleur, het Penitentiair Bestuur zich er maar al te dikwijls toe beperkt in het reclaseringsplan *gestereotypeerde* voorwaarden op te sommen die weinig of niet overeenstemmen met de werkelijke toestand waarin de veroordeelde zich bij zijn invrijheidstelling zal bevinden en met de gevaren of beklagen waaraan hij alsdan zal blootgesteld zijn.

¹⁰¹ Geboden is het dat de aanwijzing van de voogd, *in samenwerking met het Penitentiair Bestuur*, reeds zou ontworpen worden *terwijl de toekomstig voorwaardelijk in vrijheid te stellen veroordeelde nog in de strafinrichting verblijft*, zodanig dat beiden – voogd en gedetineerde – aldaar geregeld in betrekking kunnen komen, elkaar kunnen leren kennen en een vertrouwenshouding kunnen tot stand brengen, ten einde aldus de verschillende punten van het vast te leggen reclaseringsplan te onderzoeken, te bespreken en verder te benaarstigen, zoals : het logement, de arbeid of betrekking, de gezins- of familiale toestand, en dies meer. Over de *gebiedende noodzakelijkheid* van dergelijke handelwijze, en het gevaar voortspruitende uit het verwaarlozen van dergelijk nauw contact dat de nabije vroegtijdige invrijheidstelling moet voorafgaan, leze men de overtuigende beschouwingen uitgebracht door Advocaat-Generaal ALBERT MEEÛS, thans raadsheer in het Hof van Cassatie, op de vergadering van de Belgisch-Luxemburgse Unie van Strafrecht van 2 februari 1957, *R.D.P.*, 1956-57, 585 en 586, alsook het werk van CLAUDE DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 113, 114 en 115, en PIERRE CANNAT, "La rééducation des délinquants adultes", *Rev. Pén. et Dr. Pén.*, 1950, 727, en *Rev. Pén. et Dr. Pén.*, 1967, 845.

¹⁰² *Parl. Besch. Kamer*, 1968-69, nr. 461/1, wetsontwerp, 7 juli 1969 ; *Senaat*, 1969-70, nr. 243, Verslag uit naam van de Senaatscommissie voor de Buitenlandse Zaken uitgebracht door de h. MACHTENS, 25 februari 1970.

niet nakomt, door zijn wangedrag het bewijs levert dat hij het in hem gesteld vertrouwen heeft beschaamd en de gemeenschap opnieuw in gevaar brengt, a fortiori wanneer hij een nieuwe veroordeling heeft opgelopen, zelfs na de verstrekte proeftermijn, doch wegens *tijdens* deze proeftermijn gepleegde feiten, of wanneer deswege het openbaar ministerie is moeten overgaan tot de onmiddellijke doch voorlopige aanhouding van de voorwaardelijk in vrijheid gestelde (artt. 4 en 6, W.v. 31 mei 1888);

6°/ *alle aangelegenheden die verband houden met de post-penitentiaire gedragingen in open milieu van de in vrijheid gestelde gedurende de proefperiode*; het toezicht dat erover dient te worden uitgeoefend; het inzien van de verslagen deszake aan de Commissie geregeld toegezonden door de natuurlijke of rechtspersoon die door haar met de voogdij werd belast, door de afgevaardigden van de Patronagecomités en de Diensten van sociale wederaanpassing, door de maatschappelijke assistenten; de materiële en morele hulp en bijstand die, naar gelang de omstandigheden, aan de vroegtijdig in vrijheid gestelde moet worden verstrekt om *op tijd* te beletten dat zijn sociale readaptatie, voorbereid gedurende zijn verblijf in de straf-inrichting (zie voetnoot 101), schipbreuk zou kunnen lijden.

30. De *territoriale bevoegdheid* van de met voor- melde bevoegdheden en machten beklede commissies zou, naar mijn oordeel, moeten bepaald worden noch naar de plaats waar de definitieve veroordeling werd uitgesproken, noch naar de wettelijke woonplaats van de veroordeelde. Immers, die twee oplossingen zouden beide menigvuldige verplaatsingen impliceren van de commissies, temeer daar, wegens de grote specialisatie van onze strafinrichtingen en -centra, het betrekkelijk zeldzaam is dat de straf in een van die twee plaatsen ondergaan wordt. Met daarbij, in voorkomende gevallen, onmiddellijk de netelige problemen van taalgebruik.

Het wil mij dan ook voorkomen dat deze territoriale bevoegdheid principieel het best zou worden bepaald *naar de plaats waar de straf wordt ondergaan, en waar dus de commissie zou samenkomen*. Het is immers daar dat de uitslagen van de penitentiaire behandeling van de veroordeelde gemakkelijker en op meer volledige wijze kunnen geïnterpreteerd worden en het sociaal wederaanpassingsplan adequaat kan worden opgevat en benaardstigd. Eventueel zou de commissie zich van het geval kunnen ontlasten ten behoeve van de commissie van de woonplaats van de veroordeelde, indien sommige bijzonderheden of aspecten van dit geval doen uitschijnen dat zulke oplossing aangewezen is.

Wat het *aantal* van de commissies betreft, zou het m.i. overdreven zijn de oprichting ervan te voorzien bij *iedere* strafinrichting, zoals door sommigen wordt voorgesteld. Ik ben er eerder toe geneigd de spreiding

van die commissies *naar regionaal vlak* op te vatten en hun aantal te bepalen in verhouding tot dat van de in het gewest bestaande inrichtingen en centra en tot hun gemiddelde bevolking.

Zo b.v., wat het rechtsgebied van uw Hof betreft, zouden *twee commissies per provincie* kunnen volstaan, dus: één commissie die zitting zou houden te Brugge met bevoegdheid over de gevangenen van Brugge, Brugge-St.-Andries, Ruiselede en Ieper; en de andere te Gent, met bevoegdheid over de gevangenen en strafinrichtingen te Gent, te Dendermonde en te Oudenaarde.

In andere gewesten zou wellicht in meer dan één commissie op dezelfde plaats moeten voorzien worden; ik denk o.m. aan de inrichtingen gevestigd in het arrondissement Turnhout.

31. Elke commissie zou haar bevoegdheden en machten uitoefenen onder het *voorzitterschap en de leiding* van een daartoe *geschikte rechter*, gekozen en aangewezen, voor een hernieuwbare termijn van *vijf jaar*, niet bij koninklijk besluit, maar, met voorafgaand schriftelijk advies van de procureur-generaal bij het hof van beroep en, in voorkomend geval, van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, *rechtstreeks door de eerste-voorzitter van het hof van beroep* onder hetzij de effectieve raadsheren in het hof, hetzij de effectieve rechters in een der rechtbanken van eerste aanleg van het rechtsgebied; één of meer plaatsvervangers zouden op dezelfde wijze aan de raadsheer- of rechter-voorzitter worden toegevoegd.

Ere-raadsheren of -rechters dienen m.i. te worden uitgesloten, want onontbeerlijk is het dat de magistraat-voorzitter van de commissie, om niet te vervlakken in een magistraat-ambtenaar, door zijn dienst (evenwel verminderd) op de terechtzittingen van het strafgerecht, toch het contact zou bewaren met de gerechtelijke wereld en de behandeling der strafzaken.

Het behoeft verder geen betoog dat, in gans de mate van het mogelijke, die magistraat-voorzitter een criminologische scholing zou moeten genoten hebben, althans, bij de uitoefening van zijn gerechtelijke functies, zijn werken of zijn navorsingen, het bewijs zou hebben geleverd dat hij voor de sociologische of penitentiaire problemen, een uitgesproken belangstelling betuigt¹⁰³.

32. De *onafhankelijkheid* van het voorzitterschap van de commissie zijnde aldus gewaarborgd door de aanwijzing van zijn titularis *uitsluitend* door de Rechterlijke Macht, buiten elke tussenkomst van de Uitvoerende Macht, blijft dan nog de oplossing van het kies probleem betreffende de *verdere samenstelling van de commissie*.

Deze vraag heeft tot nogtoe aanleiding gegeven tot verscheidene voorstellen, die van elkaar, soms in aan-

¹⁰³ Zie deszake o.m. de beschouwingen van Procureur-Generaal-emeritus Prof. JEAN CONSTANT in zijn inaugurale les van 28 oktober 1946: "La formation du juge pénal", *R.D.P.*, 1946-47, 573.

zienlijke mate, afwijken, vooreerst wat betreft: het aantal leden van de commissie; vervolgens de *beslissende* of *raadgevende* stem die hun moet worden toegekend; tenslotte, de redenen die de *keuze* van de leden rechtvaardigen¹⁰⁴.

Naar het mij voorkomt, is het antwoord op deze vrij complexe vraag nauw verknocht met die welke betrekking heeft op de voor de commissie te volgen *procedure*, beheerst door de aard van de hierboven vermelde beslissingsopdrachten (zie onder nr. 29 hierboven), inzonderheid de *voorwaardelijke invrijheidstelling*, waarvan de te langdurige, en niet voldoende geëördineerde formaliteiten terecht worden bekritiseerd¹⁰⁵.

¹⁰⁴ a) Voorstel van de h. LÉON BELYM: de rechter-voorzitter wordt enkel bijgestaan door een magistraat van het openbaar ministerie en door een afgevaardigde van het Patronagecomité of van de Dienst voor Sociale Wederaanpassing (*op. cit.* in voetnoot 29, blz. 500).

b) Mening van de hh. VAN BEIRS en SASSERATH, die enkel het voorstel tot voorwaardelijke invrijheidstelling op het oog hadden: zouden van de commissie deel uitmaken een advocaat, de geneesheer-anthropoloog van de strafinrichting, een hogere ambtenaar van de centrale Penitentiaire Administratie, en een lid van de organismen die de post-penitentiaire voogdij uitoefenen; de commissie zou evenwel eerst haar beslissing treffen na het openbaar ministerie, de directeur van de strafinrichting, de veroordeelde en zijn raadsman, te hebben gehoord, en eventueel het advies te hebben ingewonnen van alle personen geschikt om de commissie voor te lichten (*op. cit.* in voetnoot 47, blz. 695 tot 713).

c) Aanvankelijk hield het voorstel van Advocaat-Generaal Prof. RAYMOND CHARLES: naast de voorzitter, nemen enkel deel aan de *beslissing* van de commissie: de directeur van de strafinrichting en een advocaat, terwijl enkel raadgevende stem wordt verleend aan de geneesheer-anthropoloog, de afgevaardigde van de Dienst voor Sociale Wederaanpassing, die van het Patronagecomité, en de aalmoezenier van de door de veroordeelde beleden godsdienst; alvorens haar beslissing te treffen zou de commissie de directeur van de inrichting horen in zijn verslag, zomede het advies van de geneesheer-anthropoloog en van het openbaar ministerie, en tenslotte de veroordeelde en zijn raadsman (*op. cit.* voetnoten 15, 42 en 92, blz. 294 tot 301). Naderhand heeft voornoemde magistraat de mening geopperd dat aan *al* de hierboven genoemde leden van de "commissie tot resocialisatie" *beslissende* stem zou moeten verleend worden (*op. cit.* in de voetnoten 48, 53, 87, 92 en 95, blz. 665 tot 686).

d) Eindelijk wordt door de h. CLAUDE DE BRIEY de volgende samenstelling van de commissie voorgesteld: de directeur van de strafinrichting, de geneesheer-anthropoloog, en een actief lid van de Dienst voor Sociale Wederaanpassing of van het Patronagecomité, allen met *beslissende* stem, en bovendien: een ambtenaar van de Centrale Penitentiaire Administratie, doch enkel wanneer over de voorwaardelijke invrijheidstelling moet worden beslist, alsook, doch enkel met *raadgevende* stem een zeker aantal personen gekozen wegens hun bijzondere bevoegdheid of sociale functie (*op. cit.* in nr. 15, blz. 91 tot 96).

¹⁰⁵ Het principe van de V.I. werd, en wordt, door niemand betwist, maar de *proceduremodaliteiten* geven aanleiding tot verscheidene gegronde bezwaren, zodanig dat de tijd aangebroken is om een herziening van de Wet van 31 mei 1888 te ondernemen. Zie desaangaande, reeds in november 1956, de mening van toenmalig Directeur-Generaal van het Bestuur der Strafinrichtingen Prof. J. DUPRÉEL in R.D.

33. Men heeft beweerd dat de voorwaardelijke invrijstelling, waarvan de sociale en prophylactische waarde en draagwijdte niet betwist worden, noch een gunst, noch een beloning is, maar een *recht*, waarop ieder gedetineerde *aanspraak* kan maken wanneer hij in de wettelijk gestelde voorwaarden verkeert, en dat derhalve het voorwerp kan worden van een *debat*, hetwelk essentieel onder de *gerechtelijke* bevoegdheid ressorteert.

In Belgisch recht kan een zodanige opvatting, naar mijn oordeel, bezwaarlijk worden bijgetreden, wanneer men de bij de Wet van 31 mei 1888 gestelde voorwaarden nagaat. Het is immers niet voldoende dat de veroordeelde de door de wet bepaalde minimumduur van zijn vrijheidberovende straf heeft ondergaan opdat hij er *automatisch* toe gerechtigd zou zijn de voorwaardelijke invrijheidstelling te *eisen*, maar er moet tegelijkertijd een overtuiging tot stand gekomen zijn dat de straf haar doeleinden van verbetering en resocialisering heeft bereikt, en daarvoor wordt gesteund "op het gedrag en de houding van de gedetineerde in de gevangenis, zijn morele gesteldheid, zijn berouw over het gepleegde misdrijf, zijn wil en de mogelijkheid tot reclassering met een waarborg voor de nabije toekomst, wanneer hij de gevangenis zal verlaten"¹⁰⁶.

De voorwaardelijke invrijheidstelling is dus wel een *gunst*, wat trouwens uitdrukkelijk blijkt, niet enkel uit de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1888, doch ook uit de bewoordingen van het Koninklijk Besluit van 17 januari 1921, genomen ter uitvoering van voormelde wet¹⁰⁷.

Zij is bovendien, en nog veel meer, zoals eraan herinnerd werd door een *cassatiearrest* van 16 oktober 1950¹⁰⁸, een *wijze van tenuitvoerlegging van de vrijheidberovende straf tijdens de vastgestelde proeftermijn*¹⁰⁹.

34. Wat evenwel, overeenkomstig de opinie van de

P., 1956-57, 572 en 573, alsook CLAUDE DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 108 en 109.

Wellicht zou de instelling van de Penitentiaire Commissies (of Commissies tot resocialisatie), bekleed met beslissingsmacht inzake V.I., de aangeklaagde gebreken verbeteren, zonder de fundamentele principes van de Wet van 31 mei 1888 aan te tasten.

¹⁰⁶ Prof. C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch Strafrecht*, III, blz. 1100; Proc.-Gen. en Prof. emeritus JEAN CONSTANT, *Traité élémentaire de droit pénal*, II, uitg. 1965, blz. 1033, nr. 1035.

¹⁰⁷ *Eodem loco*.

¹⁰⁸ Cass., 16 oktober 1950, *Pas.*, 1951, I, 66, en *R.W.*, 1950-51, 659.

¹⁰⁹ Daar de verjaring der uitgesproken straf tijdens de proeftermijn opgeschort is, alsmede de wettelijke onbekwaamheid (art. 7, W.v. 31 mei 1888 gewijzigd door art. 1, W.v. 11 januari 1954), en, wanneer, na de proeftijd, de definitieve invrijheidstelling verkregen is, het op dat ogenblik is dat de vrijheidberovende straf als ondergaan wordt beschouwd, en niet op het ogenblik van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Aan de andere kant, meer van penitentiair standpunt uit bekeken, heeft men opgemerkt dat de voorwaardelijke invrijheidstelling, minder dan een gunst, thans

hedendaagse specialisten van het strafrecht, de penitentiaire wetenschap en praktijk, de penologie, en de penitentiaire sociologie in de eerste plaats dient te worden beklemtoond is dat de voorwaardelijke invrijheidstelling de *laatste fase* betekent van een *ganse voorafgaande* soms langdurige *behandeling*, die, *vanaf het begin* van de opsluiting van de veroordeelde, moet worden aangevat en geduldig worden geleid, met diens aanvaarding, vrijwillige deelneming en oprechte medewerking met al de leden van de penitentiaire ploeg, tot wanneer, op grond van allerhande vaststellingen, de heropvoeding en resocialisering van de betrokkene schijnbaar voldoende zijn bereikt om de proef van zijn terugkeer in de gemeenschap te wagen¹¹⁰.

Gegronnd op deze *inspanningen van samenwerking*, beheerst door sommige determinerende waarnemingen van hetgeen een Poolse auteur, Prof. GEORGES SLIWOWSKI, onlangs genoemd heeft "*de sociologie van de tijd*", geldt het dus in de *allereerste plaats* een *vertrouwensverhouding*¹¹¹.

Angstvullig moet dan ook vermeden worden dat op het ogenblik waarop zij haar vruchten schijnt te kunnen afwerpen bij wijze van voorwaardelijke invrijheidstelling, het klimaat van een zodanige vertrouwensverhouding gestoord, vergald of verbroken wordt door een nieuw *debat*, dat de *strijdlustige kenmerken* van de vroegere repressieve fase van het definitief afgehandeld strafproces voor het gerecht van wijzen zou doen herleven.

Indien men nu echter aan de procedure voor de Commissie een *zuiver jurisdictioneel* kenmerk moest verstrekken, – nl. door voorafgaande mededeling van het dossier, vordering van het openbaar ministerie, pleidooi van het orgaan van de verdediging, hoger beroep tegen de beslissing van de commissie –, valt niet te betwijfelen dat de stemming, waarin een dergelijke strijd zowel zou worden *voorbereid* als *gevoerd*, een *scherp wantrouwen* zou verwekken, dat beslist een noodlottige uitwerking zou hebben op de belangen van de veroordeelde en op die van de gemeenschap.

Ik meen dan ook, – en deze zienswijze vervoegt die van talrijke practici van de penitentiaire weten-

hoofdzakelijk beschouwd wordt als de laatste fase van de straf, en dit niet enkel in de gunstige gevallen maar ook, en misschien wel vooral, in de twijfelachtige gevallen, om aldus een *post-penitentiaire* voogdij te kunnen tot stand brengen. Zie: Prof. J. DUPRÉEL, toenmalig Directeur-Generaal van de Strafinrichtingen, "Penitentiaire behandeling en criminologie", lezing in de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit te Nijmegen op 7 november 1961, *Bull. Bestuur Strafinr.*, 1963, blz. 12.

¹¹⁰ Zie CLAUDE DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 110 tot 112.

¹¹¹ Zie: GEORGES SLIWOWSKI, professor aan de Universiteit Nicolas Copernic te Torun (Polen), "La 'sociologie du temps' et la peine privative de liberté", *Rev. Sc. Crim. et Dr. Pén. comparé*, 1974, 295-312; en voorts Prof. J. DUPRÉEL, *op. cit.* in voetnoot 105, blz. 571 en dezelfde auteur, "Les droits des détenus", lezing gehouden op 4 maart 1957 in het "Institut des Hautes Etudes de Belgique", *R.D.P.*, 1957-58, 177-178.

schap¹¹² –, dat uit de procedure voor de commissie alle reminiscenties aan een min of meer vinnig gerechtelijk debat ter zijde dienen te worden geschoven.

Voor de commissie gaat het immers niet meer over beschuldiging en verdediging.

Ongetwijfeld heeft de gedetineerde het recht te eisen dat zijn geval wordt onderzocht, en daarvoor zorgt de rechter-voorzitter van de commissie (zie verder onder nr. 35).

Maar een "*recht*" op de vervroegde invrijheidstelling zélf heeft hij beslist niet (zie hierboven onder nr. 33).

Men ziet derhalve niet in, waarom de veroordeelde een verdediger zou moeten hebben, aangezien niemand eraan denkt die veroordeelde aan te vallen, nu het er uitsluitend om gaat, in vertrouwen met hem, en met zijn medewerking en deelname, in optimale voorwaarden, een penitentiaire en post-penitentiaire behandeling te betrachten, die het best aangepast is aan zijn persoonlijkheid om hem in de gemeenschap opnieuw in te schakelen met de meeste kansen tot welvaren.

Een debat op tegenspraak, – trouwens met wie, daar er geen beschuldiging bestaat? –, zou overigens ook een raadsman van de veroordeelde in een scheve situatie plaatsen.

Immers, het verlangen van de veroordeelde is van zelfsprekend dat hij zo spoedig mogelijk in vrijheid wordt gesteld, en hij zal niet dulden dat zijn advocaat zijn geval niet in die zin bepleit.

Echter, aan de andere kant vereist het werkelijk *gezond* belang van de veroordeelde, – tevens ook van de maatschappij –, dat, wel integendeel, de invrijheidstelling pas geschiedt wanneer er ernstige reclasseringskansen bestaan; verbonden aan het beroepsgeheim, zal de medewerking, die de advocaat aan dit sociaal werk zou willen en kunnen verschaffen, niet altijd verenigbaar zijn met de stelling die de veroordeelde zal willen doen bepleiten.

35. Persoonlijk overtuigd van die nadelen van een *jurisdictionele* PROCEDURE, durf ik dan ook de mening opperen dat het heel wat meer zou overeenstemmen met het *voorwerp* en het te *bereiken doel*, aan de procedure voor de commissie, afgezien van haar *jurisdictioneel* BESLISSINGSRECHT, een *administratief kenmerk* te verstrekken, los van een werkelijke gerechtelijke kamp, en enkel toegespitst op een *zo volledig mogelijke voorlichting* van de commissie.

Te dien einde zou de commissie, waarbij de procedure tot voorwaardelijke invrijheidstelling zou worden aanhangig gemaakt, zoniet ambtshalve, bovendien ook door bemiddeling van de directeur van de strafinrich-

¹¹² Zie o.m.: Prof. J. DUPRÉEL, *op. cit.* in voetnoot 105, blz. 572; Advocaat-Generaal Prof. R. CHARLES, *op. cit.* in de voetnoten 48, 53, 87, 92, 95 en 104, blz. 682 en 683; CLAUDE DE BRIEY, *op. cit.* in nr. 15, blz. 90 tot 93, en de verwijzingen naar de nota ingediend door de "Koninklijke Commissie der Patronages" over de hervorming van de voorwaardelijke invrijheidstelling.

ting, de Minister van Justitie, in zijn hoedanigheid van hoofd van het Bestuur der strafinrichtingen, het openbaar ministerie, ofwel de gedetineerde of zijn raadsman, niet enkel beschikken over een dossier houdende alle nuttige bescheiden, en o.m. het dossier van de strafinrichting zelf, eventueel het in mededeling aangevraagd strafdossier, de verrichte persoonlijkheidsonderzoekingen en maatschappelijke enquêtes. Zij zou bovendien inzage hebben van de bescheiden, nota's, memories, die aan het dossier toegevoegd werden door de gedetineerde en/of zijn raadsman. Zij zou, verder, en m.i. noodzakelijk, het voorafgaand schriftelijk gemotiveerd advies moeten inwinnen van het openbaar ministerie, aan hetwelk daartoe heel dit dossier zou worden medegedeeld, om tenslotte de veroordeelde in persoon te horen.

36. In *dringende gevallen* zou de voorzitter van de commissie *voorlopig* de invrijheidstelling van de veroordeelde kunnen gelasten, mits zijn beslissing voor te leggen aan de commissie, die tijdens haar eerstkomende vergadering definitief uitspraak zou doen. (Vgl. met artikel 18, vierde lid, van de Wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers).

37. Indien de procedure voor de commissie aldus mocht worden opgevat, zou, met het oog op haar beaardslaging en beslissing, de samenstelling van de commissie, buiten haar rechter-voorzitter, kunnen beperkt worden tot hoogstens vier leden, en niet meer: want de menselijke ervaring leert dat hoe talrijker de leden zijn van een college, hoe groter het gevaar bestaat voor vermindering van het verantwoordelijkheidsbesef.

Deze leden zouden kunnen zijn: de directeur van de strafinrichting, de geneesheer-anthropoloog, een lid van hetzij de Dienst voor Sociale wederaanpassing, hetzij van het Patronagecomité, en een hogere ambtenaar van het Centraal Bestuur der Strafinrichtingen, die, door zijn functies vertrouwd met al de beslissingen van de penitentiaire commissies van het Rijk, een *zekere eenvormigheid van rechtspraak* zou trachten te beaardstigen.

38. Ofschoon weliswaar ieder te behandelen geval uiteraard specifiek individueel is, blijkt het niettemin gewenst dat een zekere *eenheid* wordt behartigd qua de *algemene methodes* en de *dominerende opvattingen*.

De niet bijzonder gelukkige ervaring opgedaan met het gebrek aan eenheid van de rechtspraak van de door de Wet van 9 april 1930 bij de psychiatrische afdelingen der strafinrichtingen ingerichte commissies heeft de aandacht op dit probleem gevestigd¹¹³. En ik

¹¹³ Zie o.m. Secretaris-Generaal Prof. PAUL CORNIL in zijn tussenkomst op de vergadering van de Belgisch-Luxemburgse Unie van Strafrecht van 24 november 1956, *R.D.P.*, 1956-57, blz. 574 en 575.

ben er niet zozeer van overtuigd dat, onder dit oogpunt, met de commissies tot bescherming van de maatschappij, ingericht door de Wet van 1 juli 1964, veel verbetering in de toestand is ingetreden, ondanks het instellen van een "Hoge Commissie tot bescherming van de maatschappij", bevoegd om kennis te nemen van het verzet van de procureur des Konings tegen de tenuitvoerlegging van een beslissing tot invrijheidstelling van een geïnterneerde, en zijnde aldus in de gelegenheid gesteld om de eenheid van rechtspraak bij de lagere commissies enigszins te bevorderen.

De vraag is dan ook of, in de onderhavige aangelegenheid, in een beroep tegen de beslissingen getroffen door de penitentiaire commissies moet worden voorzien, een rechtsmiddel dat aangewend zou worden bij een "*Centrale penitentiaire commissie*" of "*Penitentiaire commissie van hoger beroep*", zoals, echter niet zonder bepaald voorbehoud, in 1956, door advocaat-generaal Prof. RAYMOND CHARLES ontworpen werd (zie hierboven onder nr. 14).

Sindsdien heeft de h. CLAUDE DE BRIEY in 1968 het voorstel uitgebracht van de oprichting van een "*Hogere Penitentiaire Commissie*", zitting houdende te Brussel, en samengesteld uit vijf tweetalige leden: drie raadsheren in een hof van beroep, de directeur-generaal van het Bestuur der Strafinrichtingen en de voorzitter van de Koninklijke Commissie der Patronages. Doch deze hogere commissie zou *slechts bevoegd zijn om kennis te nemen van het verzet door het openbaar ministerie aangetekend tegen een voorwaardelijke invrijheidstelling*, en om enkel te onderzoeken, en in laatste aanleg te beslissen, of de voorwaardelijke invrijheidstelling van de veroordeelde al dan niet het risico oplevert van een storing van de openbare rust en veiligheid, of van aard is om de hogere belangen van de gemeenschap in gevaar te brengen¹¹⁵.

Het voorstel van de h. DE BRIEY werd blijkbaar geput uit het door artikel 19 van de Wet van 1 juli 1964 geregeld stelsel van verzet, *enkel* voorbehouden aan de procureur des Konings tegen de beslissing van invrijheidstelling van een geïnterneerde.

Terloops kan er in dat verband reeds op gewezen worden, dat in 1971 en 1974 door drie wetsvoorstellen beoogd werd ook aan de geïnterneerde en aan zijn advocaat het recht te verlenen verzet aan te tekenen tegen de beslissing, waarbij de commissie tot bescherming van de maatschappij de invrijheidstelling van de geïnterneerde afwijst¹¹⁶: het ontzeggen aan de geïnterneerden van een verhaal tegen die beslissingen werd er voorgesteld als een ernstige krenking van de rechten

¹¹⁴ *R.D.P.*, 1956-57, blz. 299 en 300.

¹¹⁵ *Op. cit.* in nr. 15, blz. 96 en 97.

¹¹⁶ *Parl. Besch., Senaat*, 1970-71, nr. 304, 9 maart 1971, wetsvoorstel van de h. WILLY CALEWAERT; *Parl. Besch. Senaat*, 1971-72, nr. 40, 15 december 1971, wetsvoorstel van de h. WILLY CALEWAERT; *Parl. Besch., Senaat*, 1974, nr. 274/1, 18 juni 1974, wetsvoorstel van de h. WILLY CALEWAERT.

van de verdediging, een stelling die mij aanvaardbaar schijnt zodra voor de hogere instantie, die kennis moet nemen van een voorziening, het noodzakelijk evenwicht tussen het openbaar ministerie en de verdediging verbroken, althans niet gehandhaafd wordt¹¹⁷; welke stelling evenwel *zonder voorwerp* wordt indien, zoals verder betoogd, eenvoudigweg *afgezien* wordt van een instantie van hoger beroep (zie verder onder nr. 40).

39. Inderdaad, er hoeft niet meer herinnerd te worden aan de *werkelijke redenen*, waarom de wetgever van 1964 beslist heeft het recht op verzet of hoger beroep aan de geïnterneerde niet toe te kennen, en een amendement, strekkende tot het verlenen van dit recht, te verwerpen¹¹⁸.

Welnu, dezelfde redenen gelden ten opzichte van de veroordeelden, wier voorwaardelijke invrijheidstelling,

¹¹⁷ In dat verband, kan zelfs de vraag worden gesteld of het niet-toekennen door de Wet van 1 juli 1964 aan de geïnterneerde van een zelfde recht op verzet als aan de procureur des Konings niet strijdig is met de bepaling van artikel 6, § 1, van het *Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens* en de fundamentele vrijheden, ondertekend op 4 november 1950 te Rome, en goedgekeurd door de Belgische Wet van 13 mei 1955, bepaling naar luid waarvan: "Bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen, of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolgning een ieder recht heeft op een *eerlijke...behandeling (a fair...hearing - soit entendue équitablement)*". Immers, hoewel het Verdrag het begrip "eerlijke behandeling" niet definieert, blijkt nochtans uit de rechtspraak van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens dat, in strafzaken, dit begrip o.m. impliceert "de gelijkheid der wapenen" d.w.z. de gelijkheid in de procedure tussen de beschuldiging en de beschuldigde (Zie JACQUES VELU, toenmalig procureur des Konings te Brussel, thans advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie en Prof. aan de U.L.B., "La Convention Européenne des Droits de l'Homme et la procédure pénale belge", *Mélanges offerts à Polys Modinos, Problèmes des droits de l'Homme et de l'unification européenne*, uitg. Pedone, Parijs, 1968, blz. 389-453, meer bepaald nr. 45 en de rechtspraak geciteerd in voetnoot 89. Daarentegen, hebben nochtans het Hof van Cassatie, bij zijn arrest van 2 oktober 1967 (*Pas.*, 1969, I, 150) en de K.I. van het Hof van Beroep te Brussel, op grond van een sterk gemotiveerd rekwisitorium van advocaat-generaal SASSERATH, bij arrest van 4 januari 1974 (*J.T.*, 1974, 335), beslist dat voormeld art. 6, § 1, van het Verdrag van Rome vreemd is aan de rechtsmiddelen ingesteld door de nationale wetgevingen, en bovendien uitsluitend de rechten van de verdediging betreft voor het gerecht van wijzen (zie de referenties in de schriftelijke vordering van het openbaar ministerie en in het arrest, o.m.: de openingsrede van advocaat-generaal STRIJCKMANS voor het Hof van Beroep te Brussel op 1 september 1966: "Het billijk proces volgens de Europese Commissie der Rechten van de Mens", *R.W.*, 1966-67, 177-210, voetnoot 88bis; *J.T.*, 1966, 542).

¹¹⁸ Zie *Parl. Besch., Senaat*, 1961-62, nr. 149, blz. 4, amendement voorgesteld door senator HAMBYE, 6 maart 1962, en 1962-63, nr. 256, blz. 8, aanvullend verslag uit naam van de Senaatscommissie voor de Justitie uitgebracht door Mevrouw VANDERVELDE en de h. COLIN, 12 juni 1963. Zie ook onze openingsrede van 1 september 1964: "Eb en vloed om de wet tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen", *R.W.*, 1964-65, 65 tot 98, en 129 tot 160, meer bepaald nrs. 56 en 57; *J.T.*, 1965, 165 tot 172, en 206

– welke, het moet nadrukkelijk herhaald worden, *geen recht* is –, werd verworpen omdat deze wettelijk niet ontvankelijk was, ofwel vooralsnog niet gegrond, ofwel voorbarig.

Vooreerst lijdt het inderdaad geen twijfel dat *allen* tegen een zodanige beslissing in hoger beroep zullen komen, en een "Hogere Penitentiaire Commissie", in een zeer korte tijdspanne, zal overstelpt en haar activiteiten ontredderd worden door honderden rechtsmiddelen, met als gevolg een aanzienlijke en voor de betrokkenen verbitterende verlenging van de termijnen, tijdens welke, – en dit is nog heel wat erger –, de voor het harmonisch en vruchtbaar verloop van de heropvoedende behandeling zó onmisbare geestesgesteldheid en stemming van medewerking en wederzijds vertrouwen, zal plaats gemaakt hebben voor een proceduriële, vijandige, zelfs haatdragende mentaliteit, en aldus heel de resocialiserende penitentiaire behandeling op zijn minst zal ontzenuwd worden.

Bovendien, in de vooropgestelde optiek van het *voorwerp* en het *doel* der activiteiten van de penitentiaire commissie, en van het precies daarom aangewezen *niet-jurisdictioneel kenmerk* van de voor haar te volgen procedure, is een debat op tegenspraak tussen openbaar ministerie en verdediging, naar onze opvatting, uitgesloten.

A fortiori, en om dezelfde redenen die mij tot die uitsluiting deden concluderen, is het *niet enkel tegen-aangewezen*, maar *gaat het niet op deze opvatting te verzaken* door het invoeren van een recht tot hoger beroep ten behoeve van de veroordeelde, en aldus het in eerste aanleg zorgvuldig vermeden bitsig debat op tegenspraak in een tweede instantie in te stellen.

40. Daarom ook ben ik ertoe geneigd van het eventueel oprichten van een "Hogere Penitentiaire Commissie" af te zien, en dit zowel wat een beroep van de veroordeelde en/of zijn raadsman als wat het door de h. DE BRIEY voorgesteld verzet van het openbaar ministerie betreft.

Voornoemde auteur rechtvaardigt dit recht op verzet van het openbaar ministerie door de hogere belangen van de maatschappij, die tegen de voor haar veiligheid gevaarlijke uitwerkselen van een blijkbaar ontijdige invrijheidstelling moet kunnen beschermd worden.

Zo dit standpunt al, op het eerste gezicht, niet ongegrond schijnt, toch dient daartegenover te worden beklemtoond dat de beslissing tot een vroegtijdige invrijheidstelling van de commissie uiteraard *voorlopig* is,

tot 212. In de toelichting tot zijn drie wetsvoorstellen (zie voetnoot 115) herinnert senator CALEWAERT er trouwens zelf aan, dat de werkelijke reden voor het verwerpen van het amendement van senator HAMBYE "verband hield met de angst dat talrijke opeenvolgende verschijningen van de geïnterneerde voor de commissie en de hogere commissie, en eventueel herhaalde verplaatsingen, de actie van de geneesheren zouden kunnen dwarsbomen en een betreurenswaardig psychologisch klimaat zouden scheppen dat, in geval van bevestiging van de internering, ongunstig zou zijn voor betrokkene."

daar ze nadien gedurende de proeftermijn op elk ogenblik door haar kan worden herroepen of opgeschort, bij vaststelling dat de in vrijheid gestelde de hem opgelegde voorwaarden niet nakomt of door zijn gedragingen de gemeenschap opnieuw in gevaar brengt.

Aan de andere kant, kan het openbaar ministerie in een zodanig geval *ambtshalve* tot de onmiddellijke aanhouding van de in vrijheid gestelde doen overgaan (zie hierboven onder nr. 29, 5°).

Dient nu wat door het openbaar ministerie, als waarder en beschermer van de hogere belangen van de gemeenschap, – wat toch ook de opdracht is van de penitentiaire commissie –, *onverwijld* kan bereikt worden, bovendien nog te worden nagestreefd door hem een recht tot verzet te verlenen bij een hogere instantie, met ditmaal al de vermelde nadelen die aan de procedure van dit verzet verbonden zijn?

Dit rechtsmiddel lijkt mij wegens dubbel gebruik werkelijk overbodig, en versterkt mijn mening dat, bij het afwegen van pro en contra, van de eventuele instelling van een "Hogere Penitentiaire Commissie" best kan afgezien worden, terwijl de eenheid van rechtspraak der penitentiaire commissies, – wier beslissingen trouwens geenszins zouden gebonden zijn door die van een "Hogere Penitentiaire Commissie" –, wellicht nog beter zou bevorderd worden door de deelneming van *dezelfde* ambtenaar van het Centraal Bestuur der Strafinrichtingen aan de beraadslagingen en beslissingen van de verscheidene penitentiaire commissies, waarvan hij een der leden is¹¹⁹.

¹¹⁹ Of de beslissing van de penitentiaire commissie vatbaar zou zijn voor cassatieberoep is een vraag die in het midden wordt gelaten. Bij onderzoek van de evolutie van de rechtspraak van het Hof van Cassatie in verband met het cassatieberoep tegen de beslissingen van de commissies tot verdediging van de maatschappij tegen de abnormalen, waarbij de invrijheidstelling van een geïnterneerde wordt geweigerd, ofwel de werkelijke duur van zijn vrijheidsberoving wordt bepaald, ofwel de wederopneming in een inrichting wordt gelast van een op proef in vrijheid gestelde geïnterneerde, kan men er wel toe geneigd zijn deze vraag bevestigend te beantwoorden. (Zie: Cass., Ver. K., 15 februari 1968, *Pas.*, 1968, I, 740; *J.T.*, 1968, 327 en de noot van H.-D. BOSLY; *R.D.P.*, 1967-68, 810 en de conclusie van het O.M.; Cass., 8 april 1968, *Pas.*, 1968, I, 974; *R.D.P.*, 1967-68, 819 en de conclusie van het O.M.; Cass., 6 januari 1969, *Pas.*, 1969, I, 408; Cass., 8 september 1969, *Pas.*, 1970, I, 24; Cass., 20 april 1970, *Pas.*, 1970, I, 724;

41. Tot zover dit betoog, dat zeker niet vrij te pleiten is van talrijke leemten en onvolmaaktheden, en zeker niet de bijval zal vinden die men heden ten dage in contestataire milieus a priori voorbehoudt aan om het even welk aftakelend of destructief opzet.

Moge nochtans mijn voorstel enkel worden beschouwd als een zeer bescheiden bijdrage tot het ontwerpen van een zakelijke, doch *omzichtige*, oplossing van de thans vaststaande en gewettigde noodzaak de rechter te betrekken bij de tenuitvoerlegging van de door hem opgelegde geïndividualiseerde strafsanctie, en hem, in een domein waar hij ongetwijfeld thuis hoort, de plaats toe te kennen en de opdracht toe te vertrouwen die hem toekomt.

Verbonden aan het thans bereikte peil van de evolutie der opvattingen van de criminele politiek, maar angstvallig bezorgd voor het gevaar van gewaagde radicale hervormingen, streeft die oplossing ernaar, binnen ons eigen grondwettelijk bestek, en onder de stichtende voorlichting van de langdurige en rijke ervaring opgeleverd door onze steeds vooruitstrevende penitentiaire methodes, uit hun verworven resultaten, doch ook uit sommige leemten en tekortkomingen, de heilzame lessen te putten om voortaan, ditmaal onder het onafhankelijk beleid van de rechter en los van alle andere invloeden, buiten elk antagonistisch klimaat en voorts met innige samenwerking van de veroordeelden en van alle penitentiaire en post-penitentiaire organen, het evenwicht te bereiken tussen: aan de ene kant, de beschermingsvereisten van een door een toenemende en scherpere misdadigheid geteisterde gemeenschap; aan de andere kant, de pogingen tot resocialisering van degenen die, door hun misdadige of delictueuze gedragingen, haar veiligheid hebben aangerand of aangeast, en, met het bereiken van een duidelijker besef van hun maatschappelijke plichten, geleidelijk en onder zorgzaam toezicht, opnieuw in haar schoot kunnen worden opgenomen.

J.T., 1970, 475; *R.D.P.*, 1969-70, 981; Cass., 28 april 1970, *Pas.*, 1971, I, 742; Cass., 8 december 1970, *Pas.*, 1971, I, 337; Cass., 6 april 1971, *Pas.*, 1971, I, 723; Cass., 4 mei 1971, *Pas.*, 1971, I, 799; Cass., 1 juni 1971, *Pas.*, 1971, I, 925; Cass., 7 september 1971, *Pas.*, 1972, I, 20; Cass., 29 mei 1973, *Pas.*, 1973, I, 911; Cass., 21 januari 1974, *J.T.*, 1974, 396, alsook de bijdrage van YVES LEJEUNE, "Les Commissions de défense sociale", *J.T.*, 1974, 1-7).

RECHTSpraak

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 3 mei 1974

Voorzitter: Ridder Rutsaert

Raadsheer-verslaggever; de h. Gerniers

Procureur-generaal: de h. Ganshof van der Meersch

Advocaten: mrs. P. Ansiaux en A. Houtekier

Architect—Onverenigbaarheden—Bezoldigde van een aannemersbedrijf die als zelfstandig architect optreedt in het raam van openbare wedstrijdsaanbestedingen als ontwerper van de plannen.

Krachtens art. 6 van de Wet van 20 februari 1939 is het uitoefenen van het beroep van architect onverenigbaar

met dat van aannemer van openbare of privé werken.

Door deze onverenigbaarheid heeft de wetgever, in het belang zowel van het beroep van architect als van de meesters van de werken, het ontwerpen van en het toezicht op het werk enerzijds en de uitvoering ervan anderzijds van elkaar willen losmaken.

Nationale Raad van de Orde van Architecten
t/ De Wulf

Gelet op de bestreden beslissing, op 20 maart 1973 ge-
wezen door de Raad van beroep met het Nederlands als
voertaal van de Orde van architecten ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de ar-
tikelen 6, 12 van de wet van 20 februari 1939 op de be-
scherming van de titel en het beroep van architect, 2, 4,
5, 17, 19, 20 van de wet van 26 juni 1963 tot instelling
van een orde van architecten en 97 van de Grondwet,

doordat de beslissing, na te hebben vastgesteld dat ver-
weerder als zelfstandig architect optreedt in het raam van
openbare wedstrijdsaanbestedingen uitgeschreven door het
Ministerie van Openbare werken, met betrekking tot pro-
jecten door hem opgesteld in het raam van een studiebu-
reel in dienstverband met een aannemersbedrijf, beslist
dat geen tekortkoming aan de deontologische normen ten
laste van verweerder valt en dus dat bij het optreden in
deze dubbele hoedanigheid geen onverenigbaarheid be-
staat, daar verweerder zich in een bijzondere toestand
bevindt, zelfstandig optredend, enkel in het raam van
openbare aanbestedingen, hem akte ervan gevend dat hij
ter zitting spontaan heeft verklaard zich nimmer te wil-
len inlaten met private architecten-opdrachten,

terwijl, eerste onderdeel, de door artikel 6 van de wet
van 20 februari 1939 gestelde onverenigbaarheid tussen
het uitoefenen van het beroep van architect en het uit-
oefenen van het beroep van aannemer van openbare en
privé werken, ook op de ingenieurs toepasselijk krachtens
artikel 12 van dezelfde wet, van openbare orde is en de
wet geen enkele uitzondering bepaalt, waaruit volgt dat,
door te beslissen dat, ondanks de dubbele hoedanigheid
van verweerder, deze onverenigbaarheid op hem niet toe-
passelijk is, omdat hij alleen in een bepaalde tak werk-
zaam is en zich verbindt voor geen ander zelfstandig
cliënteel te werken, de beslissing, enerzijds de toedracht
van deze wettelijke onverenigbaarheid miskent, en ander-
zijds de handhaving beslist, op de tabel van de Orde van
architecten, als zelfstandig architect, van een ingenieur die
de wettelijke vereisten tot het uitoefenen van dit beroep
niet vervult (schending van alle hierbovengenoemde wets-
bepalingen) ;

tweede onderdeel, de beslissing klaarblijkelijk tot de
handhaving van verweerder als zelfstandig architect op de
tabel van de Orde van architecten besluit omdat hij en-
kel als zelfstandig architect optreedt in het raam van de
openbare aanbestedingen uitgeschreven door het Mini-
sterie van Openbare werken en omdat hij zich er toe ver-
bonden heeft zich niet in te laten met private architecten-
opdrachten, verbintenis waarvan de beslissing aan ver-
weerder akte geeft, hoewel de inschrijving op de tabel
van de Orde of op een lijst van stagiairs nochtans de
toelating insluit het beroep van architect uit te oefenen
overeenkomstig de voorschriften van de plichtenleer die
het beroep betreffen en dus volledig zelfstandig, zonder
dat deze uitoefening kan worden begrensd tot een bepaald

cliënteel, waaruit volgt dat, door tot de handhaving
van verweerder, als zelfstandig architect, op de tabel van
de Orde te besluiten omdat hij enkel als dusdanig op-
treedt in het raam van openbare aanbestedingen en zich
verbindt zich niet in te laten met private architecten-op-
drachten, de beslissing enerzijds door een tegenstrijdig-
heid is aangetast, welke gelijkstaat met een ontbreken
van gronden en anderzijds de gevolgen van de inschrij-
ving op de tabel van de Orde miskent (schending van
alle aangehaalde wetsbepalingen) ;

Overwegende dat de beslissing, na vastgesteld te heb-
ben dat verweerder als zelfstandig architect optreedt in
het raam van openbare wedstrijdsaanbestedingen als ont-
werper van de plannen en als bezoldigde van een aan-
nemersbedrijf, beslist dat, wegens de omstandigheid dat
verweerder enkel voor de opdrachten die in het raam
vallen van voormelde openbare aanbestedingen als zelf-
standig architect optreedt, er te zijnen laste geen tekort-
koming aan deontologische normen in aanmerking kan
worden genomen ;

Overwegende dat, krachtens artikel 6 van de wet van
20 februari 1939 op de bescherming van de titel en van
het beroep van architect, het uitoefenen van het beroep
van architect onverenigbaar is met dat van aannemer van
openbare of privé werken ;

Dat de wetgever door deze onverenigbaarheid, en zulks
in het belang zowel van het beroep van architect als van
de meesters van de werken, het ontwerpen van en het
toezicht op het werk enerzijds en de uitvoering ervan
anderzijds heeft willen van elkaar losmaken ;

Dat uit voormelde vaststellingen van de beslissing
blijkt dat ten deze het ontwerpen van het werk en de
uitvoering ervan niet van elkaar gescheiden zijn ;

Overwegende dat het verweer luidens hetwelk de
werkgever van verweerder geen aannemer is maar een
fabrikant van bouwelementen die meedoet aan een stu-
diegroep waaraan ook een aannemer deelneemt die in-
schrijft, door de beslissing tegengesproken wordt, nu zij
vaststelt dat de aanbesteding aan voormelde werkgever
wordt toegezegd ;

Overwegende derhalve dat de beslissing haar disposit-
ief door voormelde gronden niet wettelijk rechtvaardigt ;

Om die redenen,

Vernietigt de bestreden beslissing ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt
op de kant van de vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter
zou worden beslist ;

Verwijst de zaak naar de anders samengestelde Raad
van beroep met het Nederlands als voertaal van de Orde
van architecten.

NOOT—De onverenigbaarheid strekt zich niet uit tot de
werkzaamheid van een architect in dienst van een vennootschap
waarvan het maatschappelijk doel het ondernemen van openbare
of privé werken mogelijk maakt, doch die in werkelijkheid zul-
ke werken niet aanneemt (Cass., 17 februari 1969, R.W., 1969-
70, 419, Pas., 1969, 536).

Art. 12 van de Wet van 20 februari 1939 bepaalt alleen maar
dat de houder van een diploma van ingenieur in hoedanigheid
van architect mag optreden ; het staat de cumulatie van de be-
roepen van architect en ingenieur niet toe (Cass., 9 februari
1971, R.W., 1971-72, 797, Pas., 1971, I, 527 ; Cass., 25 maart
1973, Arr. Cass., 1973, 736, Pas., 1973, I, 700).

Ingevolge art. 8 van de Wet van 20 februari 1939 mag de Koning aan personen van vreemde nationaliteit machtiging verlenen om als architect in België op te treden; die machtiging kan algemeen ofwel tot bepaalde werkzaamheden beperkt zijn (Cass., 15 februari 1971, *Arr. Cass.*, 1971, 577, *Pas.*, 1971, I, 547).

De ambtenaren en beambten van de Staat, provincies en openbare instellingen die krachtens art. 5 van de Wet van 20 februari 1939, buiten hun functies, als architect mogen optreden in dienst van een gewestelijke maatschappij voor de huisvesting die door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting werd aangenomen, mogen ingevolge art. 4 van de Wet van 26 juni 1963 op een tableau van de Orde van Architecten worden ingeschreven (Cass., 5 april 1973, *Arr. Cass.*, 1973, 783, *Pas.*, 1973, I, 759).

Hij die in het openbaar, zonder daartoe gerechtigd te zijn, de titel van architect aanneemt, maakt zich schuldig aan het strafbaar feit omschreven bij art. 10, lid 1, van de Wet van 20 februari 1939. De rechter die vaststelt dat plans waarvoor de tussenkomst van een architect wettelijk vereist is, door een op het tableau ingeschreven architect alleen maar ondertekend zijn om er een schijn van regelmatigheid aan te geven, terwijl ze in werkelijkheid uitsluitend door een niet bevoegde persoon ontworpen en opgemaakt zijn, beslist wettelijk dat die persoon zich heeft schuldig gemaakt aan het bij art. 53 van de Wet van 26 juni 1963 omschreven misdrijf (Cass., 4 mei 1970, *Arr. Cass.*, 1970, 810, *Pas.*, 1970, I, 753).

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER—26 APRIL 1974

Voorzitter-verslaggever: Ridder Rutsaert

Eerste advocaat-generaal: de h. P. Mahaux

Getuigenverhoor—Verschijning van getuigen—

1. Gedagvaarde getuige die niet verschijnt—Geldboete—Civielrechtelijk—Toepassing van opdecie—Overschrijding van bevoegdheid—Cassatie—Art. 1088 Ger.W.—2. Opnieuw gedagvaarde getuige die niet verschijnt—Nieuwe geldboete—Miskenning van de artt. 926 en 927 Ger.W.—Cassatie—Art. 1089 Ger.W.

1. *De ten laste van de gedagvaarde en niet verschijnende getuigen krachtens art. 926 Ger.W. uitgesproken geldboeten zijn van civielrechtelijke aard.*

De beschikking die op de in art. 926 Ger.W. bedoelde civielrechtelijke geldboete opdecie toepast en een vervangende gevangenzitting uitspreekt, schendt een fundamentele regel van een goede rechtsbedeling en begaat derhalve een machtsoverschrijding in de zin van art. 1088 Ger.W.

2. *Wanneer de krachtens art. 926 Ger.W. veroordeelde getuige, na betekening van de beschikking en nieuwe dagvaarding, niet verschijnt, moet de rechter opnieuw van de bepalingen van art. 926 toepassing maken.*

Het Hof van Cassatie vernietigt overeenkomstig art. 1098 Ger.W. in het belang van de wet de beschikking die in zulk geval de artt. 926 en 927 Ger.W. schendt door, in stede van een nieuwe geldboete uit te spreken, verklaart dat de vroegere beschikking in stand blijft.

Procureur-generaal bij het Hof van Cassatie
in de zaak Stevens t/ Expeditiebedrijf Frans Maas

Gelet op de vordering van de procureur-generaal bij dit Hof, welke luidt als volgt:

Aan het Hof van Cassatie,

De ondergetekende Procureur-generaal heeft de eer ter kennis te brengen, dat de Minister van Justitie hem, bij schrijven van 11 maart 1974, Bestuur der Wetgeving, nr 6340, uitdrukkelijk gelast heeft, overeenkomstig artikel 1088 van het Gerechtelijk Wetboek, de beschikkingen gewezen op 29 juni en 5 oktober 1973 door de Voorzitter van de derde kamer van de Arbeidsrechtbank te Antwerpen, zitting houdend inzake getuigenverhoor, bij het Hof aan te brengen.

De beschikking van 29 juni 1973 veroordeelt, op grond van artikel 926 van het Gerechtelijk Wetboek, Reydam Jacob, gedagvaarde en niet verschijnende getuige, tot een geldboete van honderd frank, gebracht op drie duizend frank bij toepassing van de wetten betreffende de opdecie op strafrechtelijke geldboeten, en spreekt een vervangende gevangenisstraf van acht dagen uit.

De rechtbank heeft hierbij uit het oog verloren dat, sedert het inwerkingtreden van het Gerechtelijk Wetboek, de geldboeten uitgesproken ten laste van de gedagvaarde en niet verschijnende getuigen niet meer van strafrechtelijke maar van burgerrechtelijke aard zijn.

Dit vloeit duidelijk hieruit voort dat, luidens artikel 926 van het Gerechtelijk Wetboek, in dergelijk geval de getuige veroordeeld wordt tot een geldboete van honderd frank tot tien duizend frank, terwijl artikel 263 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering slechts de toepassing van een geldboete van ten hoogste honderd frank toeliet, en dat, luidens de verklaring van de Koninklijke Commissaris voor de gerechtelijke hervorming en het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Senaat, bedoelde geldboeten burgerlijke geldboeten zijn en bijgevolg niet onderworpen zijn aan de voor de strafrechtelijke geldboeten gebruikelijke verhoging wegens opdecie (Gedr. St. Senaat, zitting 1964-1965, nr. 170, p. 151).

Door niettemin opdecie toe te passen en een vervangende gevangenzitting uit te spreken, heeft de aangebrachte beslissing een fundamentele regel van een goede rechtsbedeling geschonden en, derhalve, een machtsoverschrijding begaan in de zin van artikel 1088 van het Gerechtelijk Wetboek (Raadpl. R. HAYOIT DE TERMICOURT, *Les pourvois dans l'intérêt de la loi et les dénonciations sur ordre du Ministre de la Justice*, p. 35 en noot 4; *adde* Cass., 12 mei 1930, *Bull. en Pasic.*, 1930, I, 209, en 13 januari 1932, *ibid.*, 1932, I, 26).

De beschikking van 5 oktober 1973 stelt vast, dat voormelde beschikking aan voornoemde getuige met dagvaarding om te verschijnen werd betekend, dat de getuige evenmin is verschenen en zegt dat de beschikking van 29 juni 1973 behouden blijft.

Deze tweede beschikking is door dezelfde wetsmiskening en dezelfde machtsoverschrijding aangetast als de eerste.

De ondergetekende Procureur-generaal heeft verder de eer de beschikking van 5 oktober 1973, op grond van artikel 1089 van het Gerechtelijk Wetboek, bij het Hof aan te brengen.

Artikel 927 van het Gerechtelijk Wetboek verleent aan de rechter de bevoegdheid over het in stand houden van de uitgesproken veroordeling of over het geheel of gedeeltelijk onthefven ervan uitspraak te doen alleen indien de veroordeelde getuige later verschijnt.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

JEUGDKAMER—6 DECEMBER 1973

Voorzitter : de h. Delva

Advocaat-generaal : de h. De Cant

Advocaten : mrs. C. Van Damme en W. Lens

Jeugdbescherming—Procedure tot intrekking van een maatregel van ontzetting uit de ouderlijke macht—Procedureregels—Tussenkomst van de provoogd.

Voor de vordering tot herstel in de ouderlijke macht, hoewel gevoerd overeenkomstig art. 60 van de Wet van 8 april 1965, gelden de wetsbepalingen betreffende de vervolgingen in correctionele zaken.

De provoogd is niet gemachtigd om als gedingvoerende partij te verschijnen in een procedure tot intrekking van een maatregel van ontzetting uit de ouderlijke macht.

G. t/ D.

Overwegende dat de eerste rechter, ingaande op de door de heer procureur des Konings bij toepassing van art. 60 van de Wet van 8 april 1965 ingestelde vordering, bij het bestreden vonnis van 1 juni 1973, onder afwijzing van de door Godts Marcel als provoogd ingeleide eis tot tussenkomst — die niet ontvankelijk werd verklaard — de ten aanzien van gedaagde D.J. bij vonnis van de Jeugdrechtbank te Brussel op 15 april 1960 uitgesproken maatregelen en verplichtingen ingetrokken en voornoemde gedaagde hersteld heeft in de rechten van de ouderlijke macht ten aanzien van haar kind K.M., geboren te A. op 22 februari 1957 ; dat bij dat zelfde vonnis akte werd verleend aan voornoemde dame D. dat zij zich zou onthouden van de uitoefening van de ouderlijke macht voor 1 juli 1973 en tevens beslist dat het herstel in de ouderlijke macht zou gepaard gaan met een in het vonnis gepreciseerde maatregel van opvoedingsbijstand ;

Overwegende dat het hoger beroep van de heer Godts Marcel, handelend als provoogd, niet ontvankelijk is bij ontstentenis van hoedanigheid ;

Overwegende inderdaad dat waar — zoals door de eerste rechter oordeelkundig beslist — de provoogd niet gemachtigd is om als gedingvoerende partij te verschijnen in een procedure tot intrekking van een maatregel van ontzetting uit de ouderlijke macht, bij toepassing van artikel 60 van de Wet van 8 april 1965, hij evenmin de hoedanigheid bezit om hoger beroep in te stellen tegen het vonnis waarbij zijn vordering in tussenkomst in dergelijke reïntegratieprocedure als niet ontvankelijk werd afgewezen ;

Overwegende dat appellant Godts hier in hoofdorde — doch ten onrechte — de toepasselijkheid van de voorschriften inzake strafrechtspleging betwist ; dat voor de vordering tot herstel in de ouderlijke macht, hoewel gevoerd overeenkomstig artikel 60 van de Wet van 8 april 1965, hetwelk onder hoofdstuk IV titel II van deze wet betreffende de territoriale bevoegdheid en rechtspleging valt, mede gelet op de directe weerslag die dergelijke vordering heeft op de uitoefening van de openbare vordering ten deze, de wetsbepalingen gelden betreffende de vervolgingen in correctionele zaken ; dat immers luidens art. 62 van voormelde wet, die zelfde wetsbepalingen toepasselijk zijn op de onder hoofdstuk IV titel II ingevoerde procedures en maatregelen tot ontzetting uit de ouderlijke macht, in het verlengde waarvan de vorderingen tot

Wanneer, zoals ten deze, de veroordeelde getuige, na betekening van de beschikking en nieuwe dagvaarding, niet verschijnt, moet de rechter opnieuw van de bepalingen van artikel 926 van dit Wetboek toepassing maken.

Artikel 264 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering bepaalde in dergelijk geval, dat de getuigen die blijvend verstek lieten gaan bij lijf tot een nieuwe geldboete konden veroordeeld worden en dat zelfs tegen hen een bevel tot medebrenging kon worden verleend.

Deze bepaling werd weliswaar in het Gerechtelijk Wetboek niet overgenomen. Deze omstandigheid heeft tot gevolg dat de getuige die opnieuw verstek laat gaan niet meer "bij lijf" kan veroordeeld worden en dat een "bevel tot medebrenging" niet meer kan verleend worden. Zij brengt echter niet mee, dat die getuige niet opnieuw tot een geldboete moet veroordeeld worden, vermits de door artikel 926, lid 1, bepaalde voorwaarden verenigd zijn.

De beschikking van 5 oktober 1973 schendt derhalve de artikelen 926 en 927 van het Gerechtelijk Wetboek, in zover zij verklaart dat de vroegere beschikking in stand blijft, in stede van een nieuwe geldboete uit te spreken.

Dergelijke wetsmiskenning, ten voordele van de veroordeelde getuige begaan, kan enkel in het belang van de wet hersteld worden.

Om die redenen,

Vordert de ondergetekende Procureur-generaal dat het aan het Hof moge behage voormelde beschikkingen wegens machtoverschrijding te vernietigen in zoverre zij opdecimen toepassen en een vervangende gevangenisstraf uitspreken ; voormelde beschikking van 5 oktober 1973 in het belang van de wet te vernietigen in zover zij verklaart dat de door de beschikking van 29 juni 1973 uitgesproken geldboete behouden blijft in stede van een nieuwe geldboete uit te spreken ; te bevelen dat melding van zijn arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beschikkingen en te zeggen dat er geen reden tot verwijzing is.

Brussel, 27 maart 1974.

Namens de Procureur-generaal,
De Eerste advocaat-generaal,
(get.) Paul Mahaux.

Gelet op de artikelen 1088 en 1089 van het Gerechtelijk Wetboek, de redenen van bovenstaande vordering aannemende,

Vernietigt, wegens machtoverschrijding, de beschikkingen op 29 juni en 5 oktober 1973 door de voorzitter van de derde kamer van de Arbeidsrechtbank te Antwerpen, zitting houdend inzake getuigenverhoor geweest, in zover zij opdecimen en een vervangende gevangenisstraf uitspreken,

Vernietigt, in het belang van de wet, de beschikking van 29 juni 1973 in zover zij verklaart dat de door de beschikking van 29 juni 1973 uitgesproken boete behouden blijft in stede van een nieuwe geldboete uit te spreken ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beschikkingen ;

Zegt dat er geen reden is tot verwijzing.

herstel in de ouderlijke macht moeten worden gesitueerd ;

Overwegende dat appellant, steeds in zijn hoedanigheid van provoogd, ook subsidiair, maar dan in de optiek van de strafrechtspleging, tot ontvankelijkheid van zijn vordering tot tussenkomst concludeert, op grond van wat hij beschouwt als "een persoonlijk moreel belang... zowel ten opzichte van partij J.D., als ten opzichte van het kind, met wiens belangen hij belast is" ;

Overwegende dat deze stelling zowel feitelijk als rechtens faalt ; dat inderdaad, waar geen enkele wetbepaling de ontvankelijkheidsvoorwaarden met betrekking tot de vrijwillige tussenkomst van een derde in de procedure vóór de strafrechtsmachten regelt, appellant, die geenszins als wetshalve rechtstreeks bij de herstelprocedure betrokken partij maar op eigen initiatief, aanvankelijk voor de jeugdrechter en thans voor de jeugdkamer van het Hof, in bedoelde procedure tussenkomt, deze tussenkomst door het ingeroepen "persoonlijk moreel belang" niet rechtvaardigt, bij ontstentenis van bewezen feiten of omstandigheden, waaruit naar eis van recht blijken zou dat zijn tussenkomst behartiging van de eigen *persoonlijke materiële of - hier - morele belangen* dienstig of noodzakelijk is, zulks terwijl uit de voorhanden beoordelings-elementen niet blijkt dat de verdediging van de aan zijn persoon eigen belangen door de benaarstigde herstelprocedure in het gedrang wordt gebracht ; (zie en vgl. Cass., 24 maart 1947, *Pas.*, 1947 I 128, voorafgegaan door de conforme conclusie van toenmalig Eerste Advocaat-Generaal Hayoit de Termicourt) ;

Overwegende dat appellant zich bovendien ten onrechte op zijn hoedanigheid van provoogd beroept, stellende dat "het herstel van de moeder in haar rechten een rechtstreekse weerslag zal hebben op de uitoefening van de provoogdij, daar de heer Godts (appellant) gezamenlijk met Mevrouw J.D. de rechten en verplichtingen van de ouderlijke macht zal moeten uitoefenen, zodat hij bijgevolg persoonlijk betrokken is in deze aangelegenheid" ;

Overwegende dat het voorgewend persoonlijk betrokken zijn van appelland, als provoogd, bij de toestand van ontzetting uit de ouderlijke macht van dame D. en bij de eventuele wijziging of beëindiging van deze toestand, met of zonder bijkomende maatregel, diens vrijwillige tussenkomst in onderhavige procedure tot herstel van voornoemde dame in de ouderlijke macht, wettelijk niet verantwoordt ;

Overwegende daarentegen dat de vrijwillige tussenkomst van appelland, provoogd ter zake, in het licht van de voorliggende beoordelingsgegevens, daadwerkelijk neerkomt, niet op het voorgewend "persoonlijk moreel belang", maar - spijts het oprecht beoogde welzijn van het kind - op een middel ter oriëntering van de besluitvorming van de rechter in een bepaalde richting, ten overstaan van de bij de herstelprocedure betrokken partijen ; dat zijn conclusie voor de eerste rechter ten deze illustratief is, waar zij o.m. strekt tot afwijzing van het verzoek tot herstel in de ouderlijke macht ; dat hij voor het Hof concludeert tot bevestiging van het bestreden vonnis wat betreft het herstel van dame D. in de ouderlijke macht, doch enkel voor zover dit herstel gepaard gaat met de onder artikel 31-4° van de Wet van 8 april 1965 bedoelde maatregel ; dat dergelijke tussenkomst een met de wettelijke strafrechtspleging onvereenigbare stellingname inhoudt ;

(...)

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e KAMER - 21 JUNI 1973

Voorzitter : de h. Van Malleghem

Raadsheren : de hh. Verhegge en Dujardin

Eerste advocaat-generaal : de h. Vanhoudt

Advocaten : mrs. L. Strubbe, M. Putman en N. Dumolein

Burgerlijke partij— Openbaar bestuur—Medeaansprakelijkheid voor een door een verdachte veroorzaakt ongeval.

Ten onrechte wordt beweerd dat de strafrechter, als hij oordeelt dat de verdachte slechts gedeeltelijk aansprakelijk is voor een verkeersongeval waardoor aan het domein van een provincie, die burgerlijke partij is, schade werd toegebracht, geen uitspraak mag doen over het overblijvende deel van de aansprakelijkheid, omdat de provincie geen gedaagde is.

Door haar aanstelling als burgerlijke partij is de provincie partij, en ofschoon zij schadelijdster is, kan zij door haar schuld tot het veroorzaken van de schade bijgedragen hebben. Ten deze blijkt de provincie inderdaad door haar nalatigheid in het degelijk en normaal onderhoud van de provincieweg op de plaats van het ongeval, tot het veroorzaken van het ongeval en van de schadelijke gevolgen te hebben bijgedragen.

Provincie West-Vlaanderen t/ Goudenhoofd

Overwegende dat tijdig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep werd ingesteld door de Provincie West-Vlaanderen tegen de civielrechtelijke beslissingen van het vonnis van de Correctionele Rechtbank te Kortrijk van 23.11.1972, waarbij oorspronkelijke beklagde, Goudenhoofd Geneviève, - na penale veroordeling wegens het onopzettelijk toebrengen van slagen of verwondingen ingevolgt het verkeersongeval van 5-4-72 te Hoogdele, - aansprakelijk werd verklaard voor één vijfde van de veroorzaakte schade, terwijl de overige vier vijfden ten laste werden gelegd van de burgerlijke partij, de Provincie West-Vlaanderen ;

Overwegende dat appellante aanvoert, vóór iedere betwisting ten gronde, dat waar in het vonnis *a quo* wordt gezegd dat ook de burgerlijke partij, de Provincie West-Vlaanderen, bijgedragen heeft tot het ontstaan van de veroorzaakte schade, zulks in rechte aanvechtbaar is, aangezien zij geen gedaagde was in deze zaak, zodat, - bijaldien de eerste rechter van oordeel was dat beklagde, Goudenhoofd Geneviève, civielrechtelijk slechts gedeeltelijk aansprakelijk was voor de schadelijke gevolgen van het ongeval, - hij zich niet uit te spreken had nopens het overblijvende gedeelte van de aansprakelijkheid, dat aan de burgerlijke rechtsmacht diende overgelaten te worden ;

Overwegende dat de Provincie West-Vlaanderen, hoewel geen gedaagde in de procedure van eerste aanleg, vanzelfsprekend partij in zake was, precies door haar aanstelling als burgerlijke partij ;

dat zij, hoewel schadelijdster ten gevolge van het ongeval van 5-4-1972, nochtans, door een gebeurlijke fout heeft kunnen bijdragen tot het veroorzaken van de schadelijke gevolgen ;

dat zij immers, als openbare macht, en, meer speciaal wat huidige zaak betreft, precies moettende instaan voor

het onderhoud en de veiligheid van de betrokken provinciebaan, dan ook niet onttrokken is aan de verplichtingen van voorzichtigheid en voorzorg, die aan een ieder zijn opgelegd ;

Overwegende dat door de in kracht van gewijsde getreden veroordeling op penaal gebied van Goudenhoofd Geneviève, definitief vaststaat dat deze autobestuurster een fout heeft begaan, in rechtstreeks oorzakelijk verband met de schadelijke gevolgen van het ongeval, en dus ook met de schade aan het openbaar domein van de Provincie toegebracht ;

dat deze fout van Goudenhoofd Geneviève erin bestaat, in strijd met de voorschriften van artikel 27/1 van het Algemeen Verkeersreglement, haar snelheid niet te hebben geregeld en aangepast aan het verkeer op de baan, en aan de plaatsomstandigheden, zulks tijdens haar inhaalmanoeuvre op twee vóór haar rijdende vrachtwagens ; dat dit manoeuvre blijkbaar op een ietwat onbehendige manier werd uitgevoerd ;

Overwegende evenwel dat ook de Provincie West-Vlaanderen een fout heeft begaan, medeoorzaak van het ongeval ;

dat inderdaad de Provincie West-Vlaanderen verantwoordelijk is voor de goede staat van de provinciebaan, en als verplichting heeft deze baan voor het verkeer slechts te openen wanneer ze voor de weggebruikers voldoende zekerheid biedt ;

Overwegende dat in de betrokken provinciebaan, benevens de eigenlijke rijbaan (ter zake kasseibaan) ook begrepen zijn de gelijkgrondse berm en de aarden zijstrook ; dat zoals de foto's het duidelijk aantonen, deze rijstrook abnormaal gevaarlijk en misleidend is en niet gesingaliseerd is voor het verkeer, door haar uiterst slechte staat ook voor een normaal oplettend weggebruiker ; dat de opeenvolgende putten en uithollingen welke zij vertoont, voor bestuurster Goudenhoofd ontegensprekelijk een hinderende invloed hebben uitgeoefend, en haar inhalingsmanoeuvre abnormaal heeft bemoeilijkt ;

dat aan de Provincie West-Vlaanderen aldus een deel van de aansprakelijkheid dient te worden ten laste gelegd, aangezien haar nalatigheid in het degelijk en normaal onderhoud van de provinciebaan op de plaats van het ongeval, heeft bijgedragen tot het veroorzaken van het ongeval en van dezes schadelijke gevolgen ;

Overwegende dat de wederzijdse aansprakelijkheid dient te worden : twee derde in laste van Goudenhoofd Geneviève, en één derde ten laste van de Provincie West-Vlaanderen ;

Overwegende dat de gevorderde schade zelf ten bedrage van 850 frank, niet wordt betwist ;

(...)

HOF VAN BEROEP TE LUIK

5e KAMER—14 DECEMBER 1973

Voorzitter : de h. V. Alsteens

Raadsheren : de hh. L. Meers en P. Weyens

Advocaten : mrs. R. Nouwkens en J. Geukens

Handelspraktijken—Verkoop met verlies—Door de leverancier ingestelde vordering tot staking.

De verkoop waarbij de detaillist geen of slechts een

uitzonderlijk lage winst verwezenlijkt is door art. 22 van de Wet van 14 juli 1971 verboden.

Wanneer aan de toepassingsvoorwaarden van dat artikel voldaan is, is de vordering tot staking van de verkoop gegrond, en het is zonder belang of er al dan niet een overeenkomst gesloten werd tussen de partijen en of de gedaagde de koopwaar al dan niet bij de eiser betrokken heeft.

P.V.B.A. Gebroeders Smeets t/ Claes

Gezien het dossier van de rechtspleging in eerste aanleg bevattende, onder meer, het voor eensluidend getekend afschrift van het bevelschrift dd 14 november 1972, uitgesproken door de voorzitter der Rechtbank van Koophandel te Tongeren, waartegen beroep ;

Overwegende dat het beroep regelmatig en ontvanke-lijk is ;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis ertoe strekte de staking te horen bevelen van de verkoop door huidige geïntimeerde van de "Extra Smeets Jenever" tegen 159 fr. de fles, vordering gebaseerd op de Wet van 14 juli 1971 op de handelspraktijken ;

Overwegende dat geïntimeerde niet betwist de jenever "extra Smeets" te koop te hebben aangeboden tegen 159 frank de fles gedurende de periode van 22 mei 1972 tot 7 juni 1972 en hiervoor in een regionaal publiciteitsblad reclame te hebben gemaakt ;

Overwegende dat appellante aanvoert dat de laagst toegelaten verkoopprijs van het produkt 169 frank de fles bedraagt ; dat geïntimeerde door de waar aan te bieden aan 159 frank te kort komt aan artikelen 22 en 54 van de Wet van 14 juli 1971 ;

Overwegende dat, volgens het verslag van de gerechtelijke deskundige Budo, aangesteld door de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel, de verkoop tegen 159 frank voor geïntimeerde een bruto winst oplevert van 4,20 frank per fles ; dat het hof dit bedrag aanvaardt ; dat geen rekening kan gehouden worden met zogenaamde eindejaarsristournes waarvan geïntimeerde geen bewijs bijbrengt ;

Overwegende dat de deskundige geen berekening maakte van de algemene onkosten ; dat deze niettemin in aanmerking dienen genomen te worden om de winst te berekenen ; dat het onbetwistbaar is dat deze bestaan ook in een eenmanszaak zoals die van geïntimeerde, onder meer kosten van verwarming en verlichting, onderhoud van het bedrijf, kosten van publiciteit ; dat deze kosten verhoudingsgewijze dienen aangerekend te worden op de winst van 4,20 fr. en het zonder meer duidelijk is dat de nettowinst dan ook, zoniet onbestaande, dan toch uitzonderlijk klein is ;

Overwegende dat geïntimeerde alzo op de verkoopprijs van 159 frank de fles, geen of alleszins een uitzonderlijk lage winst verwezenlijkte en de verkoop in dergelijke voorwaarden ingevolge artikel 22 van de Wet verboden is ;

Overwegende dat, wanneer de toepassingsvoorwaarden voorzien in dit artikel voorhanden zijn, de vordering tot staking van de verkoop gegrond is ; dat geen andere gronden behoeven aangevoerd of bewezen te worden ; dat het in deze gedachtenorde zonder belang is of er al dan niet een overeenkomst gesloten werd tussen partijen en of geïntimeerde de bedoelde koopwaar al dan niet bekomen had van appellante ;

Overwegende dat geïntimeerde, bij tegeneis, een bedrag van 10.000 frank vordert wegens tergend en roekeloos geding en beroep; dat bij toekenning van de hoofdeis deze tegeneis als volledig ongegrond voorkomt;

*Om die redenen,
het Hof:*

Ontvangt het beroep; Verklaart het gegrond; Doet het bestreden bevelschrift te niet en opnieuw rechtdoende: Verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond; Dienvolgens: Beveelt de staking van de verkoop tegen 159 frank de fles van de "Extra Smeets" jenever; Verklaart de wedereis ontvankelijk doch ongegrond; Wijst geïntimeerde af van deze wedereis. Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten in de beide aanleggen.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 20 juni 1974

*Termijn—Uitvoerend beslag op onroerend goed—
Aanmaning ten minste één maand vóór de verkoop—
Berekening van de termijn.*

Bij uitvoerend beslag op onroerend goed moet de schuldenaar ten minste één maand vóór de verkoop aangemaand worden om inzage te nemen van de verkoopsvoorwaarden en aanwezig te zijn bij de toewijzing (art. 1582, lid 3, Ger.W.).

Ten deze werd de verkoop vastgesteld op 11 september 1972 en werd de aanmaning op 11 augustus 1972 gedaan.

Het op 6 oktober 1972 door de beslagrechter te Doornik, rechtdoende in laatste aanleg, gewezen vonnis, dat een desbetreffend opgeworpen middel van nietigheid verwierp met de overweging, dat de termijn overeenkomstig art. 54 Ger.W. moet worden gerekend van de zoveelste tot de dag vóór de zoveelste en dat de aanmaning dus één maand vóór de datum van de toewijzing had plaatsgehad, wordt op de volgende gronden vernietigd:

"Overwegende dat artikel 54 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat een in maanden of jaren bepaalde termijn gerekend wordt van de zoveelste tot de dag vóór de zoveelste; dat deze bepaling niet mag gescheiden worden van die van artikel 52, luidens welke de termijn gerekend wordt vanaf de dag na die van de akte of van de gebeurtenis die hem doet ingaan;

"Dat de voorziening terecht overweegt dat de aanmaning op 11 augustus 1972 de bij artikel 1582, lid 3, bepaalde termijn pas de volgende dag, namelijk op 12 augustus 1972, heeft kunnen doen ingaan;

"Dat de vervalldag, die, volgens artikel 53, in de termijn begrepen is, derhalve noodzakelijkerwijze 11 september 1972 was, aangezien deze datum de dag voor de zoveelste was waarop de termijn einde neemt en dat de verkoop op dezelfde dag plaatsgreep;

"Dat aldus blijkt dat de termijn van ten minste één maand vóór de verkoop, vereist bij artikel 1582, lid 3, en vastgesteld overeenkomstig de regels voorgeschreven in de artikelen 52, 53 en 54 vermeld in het middel, niet in acht genomen is na de aanmaning van 11 augustus 1972."

(Voorzitter: de h. Perrichon—Raadsheer-verslaggever: de h. Ligot—Advocaat-generaal: de h. Velu—In de zaak: Berton t/ "La Wateringue du Trimport", openbaar bestuur).

Arrond. Oudenaarde, 14 maart 1973

Bevoegdheid—Hoger beroep van een vonnis van de vrederechter—Ingeleid voor de rechtbank van eerste aanleg—Exceptie op grond van art. 577, lid 2. Ger.W.—Art. 854 Ger.W.—In limine litis.

Tegen een door de vrederechter gewezen beslissing inzake een geschil tussen kooplieden betreffende handelingen die de wet als daden van koophandel aanmerkt, werd hoger beroep aangetekend voor de rechtbank van eerste aanleg.

Nadat door beide partijen ter griffie conclusies over de zaak zelf neergelegd waren, nam de geïntimeerde ter terechtzitting een conclusie waarin hij op grond van art. 577, lid 2, Ger.W. de onbevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg opwierp en de naar zijn mening ratione materiae et loci bevoegde rechtbank van koophandel aanwees. Daar de appellant de verwijzing vroeg, werd de zaak krachtens art. 639 Ger.W. naar de arrondissementsrechtbank verwezen. Deze besliste:

"Luidens art. 854 Ger.W. moet de onbevoegdheid worden voorgedragen vóór alle exceptie of verweer, behalve wanneer zij van openbare orde is.

"Zelfs indien het geding gevoerd wordt tussen kooplieden, hetgeen ter zake niet betwist wordt, is de onbevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg niet van openbare orde, omdat zij bevoegd is om kennis te nemen van alle verdringen, behalve die welke rechtstreeks voor het hof van beroep en het Hof van Cassatie komen (art. 568, lid 1, Ger.W.);

"Daar de verweerder in beroep de onbevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg slechts opgeworpen heeft na conclusie genomen te hebben over de grond van de betwisting, heeft hij de exceptie van onbevoegdheid laattijdig voorgedragen en was zij niet ontvankelijk.

"De rechtbank van eerste aanleg had, op grond van deze niet-ontvankelijkheid, de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank niet mogen bevelen."

De rechtbank verklaart op eensluidend advies van het openbaar ministerie de verwijzing niet ontvankelijk en zendt de zaak terug naar de rechtbank van eerste aanleg.

(Voorzitter: de h. H. Heuvaert—Rechters de hh. G. Janssens de Varebeke en W. Van den Berghe—Openbaar ministerie: de h. E. Sebrechts—Advocaten: mrs. J. Verniers en W. Cornelis—In de zaak: Ongena t/ P.V.B.A. Albert Schauteet & Zoon).

NOOT—*Anders*: Arrond. Gent, 29 oktober 1973, R.W., 1973-74, 1105; Arrond. Luik, 26 april 1973, b.T., 1973, 427, maar zie de kritiek van G. DE LEVAL bij dit laatste vonnis.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der balie van Antwerpen

De plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der balie van Antwerpen zal plaats hebben op zaterdag 19 oktober a.s. te 15 uur in de zittingzaal van het Assisenhof in het Gerechtsgebouw.

De openingsrede zal uitgesproken worden door Mr. Herman Lange. Hij koos als onderwerp "Solzjenitsyn en de tolerante maatschappij".

Het traditioneel banket zal te 20 uur plaats hebben in het Eurohotel, Copernicuslaan te Antwerpen.